ҲУРРИЯТ

МУСТАҚИЛ ГАЗЕТА

27 июнь - 4 июль 2000 йил

25-26 (178-179) - сон

Чоршанба кунлари чиқади   1996 йил декабрдан чоп этила бошлаган

2-БЕТ

Йўлимиз тушиб Ғиждувонга боргандик. Мақола бошида қайд этилган "ғиждувонча аньана"га мувофиқ, туман ҳокимияти мутасаддилари шу хўжалик ҳақида зў—ўр мақола ёзсангиз бўлади, дея "Мироншоҳ—I"ни кўрсатишди...

3-БЕТ

Энг сергап журналистни биласизм?
Хушмуомаласини—чи?
Сийрак сочлисини—чи?
Инжиғу семизини—чи?..

4-БЕТ

Учқулочда меҳнатга яроқли аҳолининг 60 фоиздан ортиқроғи ишсиз...

МАТБУОТ ВА ОММАВИЙ АХБОРОТ ВОСИТАЛАРИ ХОДИМЛАРИГА

Азиз дўстлар!

Авваламбор, барчангизни миллий матбуотимиз байрами билан чин қалбимдан самимий муборакбод этаман.

Бу кун нафақат журналистлар, матбаа ва радио-телевидение ходимлари, балки ҳаётимизда эзгу мақсадлар йўлида эришаётган натижаларимизда матбуотнинг ўрни ва мавқеини эътироф этадиган ва қадрлайдиган ҳар бир юртдошимиз учун ҳам муҳимдир.

Оммавий ахборот воситалари жамиятимизда кечаётган ижтимоий-сиёсий, маънавий-руҳий ўзгаришлар, демократик тамойилларни шакллантиришдек улуғвор ишларнинг фаол иштирокчиси, одамларимизни эркин фикрлашга ўргатадиган ва маънавий уйғоқликка даъват этадиган доимий ҳамроҳимизга айланмоқда. Бунинг замирида, шубҳасиз, журналистларимизнинг ўз касбига меҳр ва садоқати, оғир ва сермашаққат меҳнати мужассам.

Бугунги таҳликали замонда ҳар қайси онгли инсон, ёши, касби-кори, лавозимидан қатъи назар, ўзига руҳан яқин, қувончу ташвишлари, дарду ғамига шерик бўладиган бир суҳбатдош излайди. Менинг назаримда, матбуотни ана шундай суҳбатдошга қиёслаш мумкин. Айни вақтда шуни яхши англаб олиш зарурки, бизнинг нозиктаъб, кўпни кўрган, доно халқимизга муносиб суҳбатдош бўлиш осон иш эмас. Бу барчамиз, авваламбор, матбуот заҳматкашлари учун энг муҳим ва долзарб вазифа бўлиши керак.

Инсоният янги аср бўсағасида турган бугунги кунда ҳаётнинг ўзи сиз, оммавий ахборот воситалари ходимлари олдига эл-юртимиз тинчлиги ва хавфсизлиги, Ватанимиз равнақи ва фарзандларимиз камолоти каби буюк вазифаларни қўймоқда. Дунё ахборот оламида глобаллашув жараёнлари кучайиб бораётган ҳозирги шароитда миллий матбуотимиз янада фаол бўлиши, халқимизни турли ғоявий таҳдидлардан, миллий тафаккур тарзимизга ёт ақидалардан ҳимоя қилиши, жамиятимиз миллий истиқлол мафкурасининг шаклланишида алоҳида ўрин тутиши, маънавий ҳаётимизнинг ва муқаддас қадриятларимизнинг мустаҳкам ҳимоячисига айланиши лозим.

Сизларни касб байрамингиз билан яна бир бор қутлар эканман, барчангизга сиҳат-саломатлик, ғайрат-шижоат, хонадонларингизга тинчлик-омонлик тилайман.

Ҳаққоний сўз, теран тафаккур ва илҳом доимо ҳамроҳингиз бўлсин.

Ислом КАРИМОВ
Ўзбекистон Республикаси Президенти

ЙИЛНИНГ ЭНГ ЯХШИ ЖУРНАЛИСТИ

Журналистнинг газета ё журналда, телевидение ё радиодаги ҳар чиқишининг ўзи бир танлов! У ифода этган СЎЗ кўпчиликнинг қалбига, онгига етиб борса, кўпчиликнинг эътиборини қозонса — шунинг ўзи танлов! Бугуннинг энг муҳим ва долзарб ГАПини ким ўхшатиброқ ва таъсирлироқ қилиб айта олди — танлов ўшаники!

Ўзбекистон Оммавий ахборот воситаларини демократлаштириш ва қўллаб-қувватлаш ижтимоий-сиёсий жамғармаси ўтказаётган анъанавий "Йилнинг энг яхши журналисти" танловига бу сафар 1999 йилда эълон қилинган энг сара асарлар тақдим этилди. Унда Республикамизнинг барча вилоятларида яшаб, турли тилларда ижод қилаётган етук журналистлар, матбуотимизнинг фаол жонкуярлари иштирок этдилар. Улар билан таниша туриб бир нарсадан қувонади кўнгил: журналистларимиз Ватанимиз истиқболи, Мустақиллигимизнинг равнақи, Халқимиз шоду хуррамлиги орзусида ўзларининг бор маҳорату истеъдодларини сафарбар этмоқдалар, тинмай изланмоқдалар. Танловга тақдим этилган ижодий ишлар орасида ғолибликка лойиқлари кўп, афсуски, танлов шартлари ғолиблар орасидан ғолиблар номини эълон қилишгагина йўл қўяди.

1999 йилнинг энг яхши журналистлари билан таништирар эканмиз, ғолибларга, танлов иштирокчиларига, барча журналистларимиз ва қаламкашларимизга ижодий зафарлар ёр бўлишига тилакдошмиз.

"ЙИЛНИНГ ЭНГ ЯХШИ ЖУРНАЛИСТИ"

Кутлибека **РАҲИМБОЕВА** — "Саодат" журналининг бош муҳаррири ўринбосари

Людмила **МЕРВИНСКАЯ** — Ўзбекистон телевидениесининг рус тилидаги "Таҳлилнома" дастури бошловчиси

Нарзулла **РАВШАНОВ** — "Халқ сўзи" газетасининг Қашқадарё вилояти бўйича мухбири

РАҒБАТЛАНТИРУВЧИ МУКОФОТЛАР

Қўчқор **НОРҚОБИЛ** — "Ўзбекистон овози" газетасининг мухбири
Каримжон **МУҲИДДИНОВ** — "Овози тожик" газетасининг Фарғона вилояти бўйича мухбири
Хатира **НУРБАЕВА** — "Нурли жол" газетасининг масъул котиби
Номоз **САЪДУЛЛАЕВ** — "Фидокор" газетаси бўлим мудири
Ортиқали **НАМОЗОВ** — "Қишлоқ ҳаёти" газетасининг мухбири
Ўмурбой **ЎТУВЛИЕВ** — "Еркин Қарақалпақстан" газетасининг мухбири
Абдумутал **АБДУЛЛАЕВ** — "Андижоннома" газетаси бўлим мудири
Алижон **САФАРОВ** — "Ватанпарвар" газетасининг мухбири
Ойбек **ЮНУСОВ** — "Спорт" газетасининг бош муҳаррири ўринбосари

5-БЕТ

Дунёда 8 млн. киши героин, 13,3 млн. киши кокаин, 141,2 млн. киши марихуана, 280 млн. кашанда эса синтетик наркотик моддалардан фойдаланмоқда!!!

6-БЕТ

Қонун ҳимоячилари орасида етарли билимга эга бўлмаган, ўз устида ишламайдиган, инсон тақдирига бефарқ қаровчилар ҳам йўқ эмас. Баъзан суд раҳбарлари ўз қўл остидаги судьяларга малакасиз кўрсатма берадилар.

7-БЕТ

"Бутун мамлакатда Адҳам Ҳамдамдай оғзаки ҳикоялар устаси йўқ", дейишмоқда. Қани, кўрайлик-чи?

8-БЕТ

Маошидан шикоят қилаётган "Шум бола" журналистларнинг боқибеғамлигидан ёзғирмоқда.

ҚИЁС

Сўнгги 30 йилда АҚШ ядровий қуролининг 59 фоизини, NATO эса, ўзининг субстратегик ядровий жанговар каллакларининг 85 фоизини тугатган.

ЙЎҒ-Э!

Келгуси байрамгача гонорар ошади

РАҚАМ

Нефть экспорт қилувчи мамлакатлар ташкилоти (ОПКЕ) сўнгги форумида 1 июлдан бошлаб бир кунлик нефть қазиб олиш квотасини 708 баррелейга етказишга келишиб олинди. Шунга кўра, бир кунда дунё бўйича 77 миллион баррелей нефть қазиб олинади.

ТАФТИШ

“Синдириш санъати”

Ёки "Ғиждувон"ча мақтанишга "ғирт мухбир"ча илова

"...Республиканинг бир қанча туманлари ва шаҳарлари ҳокимлари бозорлар фаолиятини такомиллаштиришга, савдо учун зарур шарт-шароитларни таъминлашга, истеъмолчиларга хизмат кўрсатиш маданиятини оширишга эътибор бермаяптилар, янги савдо ўринлари ташкил этиш ва уларнинг моддий базасини мустаҳкамлашда зарур ташаббус кўрсатмаяптилар".

(Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг "Бозорлар фаолиятини такомиллаштириш ва маҳсулотлар сотиш учун зарур шарт-шароитлар яратишга доир қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида"ги қароридан).

Турсунали АКБАРОВ

Кейинги пайтда Ғиждувонда ғалати одат шаклланибди. Одатки, оддий одамларга мутлақо аҳамияти йўқ. Гап шундаки, туманга марказдан бирор нозикроқ одам (ка-атта амалдордан оддий мухбиргача) келгудек бўлса, дарров "Мироншоҳ-1" фермер хўжалигига қарашли янги қурилган "Савдо маркази" кўрсатилади: мана, кўриб қўйинг, туманимизда шундай объектлар қурилаётир... Дарҳақиқат, мазкур "Савдо маркази" кўрсатса кўрсатгудек, мақталса мақтагудек ихчамгина, мўъжазгина қурилган...

Шубҳасиз, бу ерда бўлган меҳмон шундай иншоот қурган фермерни алқайди, унга шароит яратиб берган ҳокимни мақтайди...

Ушбу "Савдо маркази"ни қургунча она сути оғзига келган С.Абдухайровда андиша деганлари — лиммо-лим. Шу боиски, иншоотини кўриб-мақтаб-алқаб бўккунича меҳмон бўлиб кетган "катта"ларга дардини айтишга андиша қилади, денг. Касални яширсанг — иситмаси ошкор қилади. Андишага берила-берила, мутасаддиларнинг ваъдаларига ишона-ишона юравериб қарасаки, қўйни пуч ёнғоққа тўлай-тўлай деб қопти...

Алқисса, ишонувчан қаҳрамонимизни қонига ташна қилиб юбораёзган "Савдо маркази"нинг қурилиш тарихи мана бундай бўлган:

"...1996 йил 10 июнида Ғиждувон тумани ҳокими С.Айний номли жамоа хўжалиги чегарасидан "Мироншоҳ-1" якка деҳқон фермер хўжалигига комплекс савдо ва маиший хизмат кўрсатиш биноларини қуриш учун ер майдони ажратиш ҳақидаги 376-сонли қарорга имзо чекади.

Ушбу қарорга мувофиқ, Ғиждувон тумани С.Айний номли жамоа хўжалиги ҳудудидаги 20000 квадрат метрдан иборат ер майдони савдо ва хизмат кўрсатиш бинолари қуриш учун "Мироншоҳ-1" фермер хўжалигига берилади. Фермер хўжалиги бу ер майдонига савдо ва хизмат кўрсатиш биноларини қуриш учун эгалик ҳуқуқини берувчи 001450 рақамли давлат ордери олади.

Ҳоким жаноблари орадан 15 кун ўтиб, яна бир қарор қабул қилади. 416-сон қўйилган иккинчи қарор мазмуни шундай:

"Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 1995 йил 14 февралдаги 55-сонли қарорига асосланиб, туман марказидаги "Деҳқон бозори" ҳудудида савдо-сотиқ фаолиятини барқарорлаштириш учун жой етишмаслиги, туман ҳудуди ташқарисидан келтирилган маҳсулотларни қабул қилиб олишда қулайликлар яратиш ҳамда шаҳар ҳудудида ҳаракат хавфсизлигини таъминлаш ва аҳолининг халқ истеъмоли моллари ва озиқ-овқат маҳсулотларига бўлган талабини қондириш мақсадида ҚАРОР ҚИЛАМАН:

1. "Мироншоҳ-1" деҳқон фермер хўжалиги раҳбариятига Ғиждувон туман С.Айний номли жамоа хўжалиги 3-бригадасининг Бухоро-Тошкент магистрал йўли ёқасидаги ҳудудда қуриладиган улгуржи ва чакана савдо ва хизмат кўрсатиш объектлари қурилишини жадаллаштириш вазифаси топширилсин.

2. Туман электр, газ, алоқа ва сув тармоқлари корхоналари (тармоқ раҳбарлари фамилиялари келтирилган) га улгуржи ва чакана савдо ва хизмат кўрсатиш объектлари қурилишини электр энергияси, газ, сув ва алоқа воситалари билан таъминлаш вазифаси топширилсин".

Қарорда, шунингдек, қурилишни жадаллаштириш учун тумандаги барча қурилиш ташкилотлари жалб қилиниши лозимлиги ҳам таъкидлаб ўтилган. Қарор ижросини назорат қилиш, қурилишда қатнашаётган ташкилотлар фаолиятини мувофиқлаштириш ва қурилишнинг бориши тўғрисида ҳар ойда ахборот бериб бориш вазифаси туман ҳокими ўринбосари Х.Давлатов зиммасига юкланган.

Қарор мазмунидан кўринадики, туман учун янги "Савдо маркази" жуда-жуда зарур, бундай объектни ўзи қурай деса, ҳокимиятнинг "бели чиқиб" кетади. Шу боиски, уни қуриш ўзига "тўқроқ" фермерга юкланаётир. Қурилиш эса шахсан ҳоким назоратида. Бундан ташқари, бу икки қарор, яна бир карра таъкидлаймиз, 1996 йилда чиқарилган.

Янги "Савдо маркази"ни, қарорда таъкидланганидек, жадаллаштириш мақсадида "Мироншоҳ-1" фермер хўжалиги 30 миллион сўм кредит олади. Бу ва бундан ташқари хўжаликнинг бор-буд маблағлари ҳисобига бир неча йил давомида, ниҳоят, қурилиш битказилди. 2000 йил 24 апрелда туман ҳокимининг Ғиждувон шаҳар ҳудудидаги Тижорат бозори фаолиятини тугатиш, кўчаларда савдо-сотиқ ишларини тартибга келтириш тўғрисидаги қарори қабул қилинади. Унда кейинги йилларда шаҳарнинг **автотранспорт қатнов йўлларида фуқаролар томонидан ҳар хил чорва моллари учун озуқа сотиш ишлари авж олиб, шаҳарнинг санитария ҳолатлари бузилишига олиб келаётгани кўрсатиб ўтилган. Айниқса, Пермест ариғи атрофида, аҳоли гавжум бўлган жойларда ушбу ҳолларни учратиш мумкин.** Савдо дўконлари олд қисмларига тўкилган шелуха, шрот сингари чорва озуқаеми уюмлари устига катта брезент ёпилгани фақат шаҳар кўркини бузибгина қолмай, **ариқ ва кўчаларни ифлослантириб, транспорт ва пиёдалар қатновига ҳам халақит бериб келмоқда.** Деҳқон бозори ҳиссадорлик жамияти ҳудудида савдо-сотиқ қилиш учун жой етишмагани сабабли шаҳарнинг Чорсу, С.Ёдгоров, А.Дониш кўчаларида фуқаролар савдо қилишлари учун вақтинча рухсат берилган эди. **Бундан ташқари туман ҳокимининг 1998 йил 27 апрелдаги 323-сонли қарори асосида шаҳарнинг С.Ёдгоров кўчасида Тижорат бозори учун 2,1 гектар ер майдони ажратилган эди, аммо бу жойда ҳозирги кунгача ҳеч қандай қурилиш ишлари олиб борилмаган.** Натижада, шаҳарнинг турли кўчаларида, фавворалар атрофида тижоратчилар томонидан ноқонуний бозорчалар ташкил этилиб, санитария ҳолатларини бузиб келмоқдалар, дейилади ушбу қарорда.

Кўриниб турганидек, туман ҳокимияти шаҳар ичидаги бозор атрофида юзага келган вазиятга тўғри баҳо беради.

Шу боисдан ҳам, туман ҳокими шаҳар ичидаги Тижорат бозор фаолиятини 2000 йил 1 майдан бошлаб тўхтатиш керак, деган тўхтамга келади. Туман ички ишлар бўлимига, солиқ инспекциясига, санитария ва эпидемиология станциясига, табиатни муҳофаза қилиш бўлимига, деҳқон бозори ҳиссадорлик жамияти ва ушбу масалага алоқадор бўлган шунга ўхшаш бир қанча ташкилотларга шаҳарнинг С.Ёдгоров, Аҳмад Дониш, Чорсу ва бошқа кўчаларида **фуқаролар томонидан ўзбошимчалик билан ташкил этилган барча турдаги кўча савдоларига барҳам бериш вазифаси юклатилади.** Шаҳар ичидаги кўчаларда, эски тижорат бозорида фаолият кўрсатиб келаётган тижоратчиларни **"Мироншоҳ-1" фермер хўжалиги томонидан қуриб битказилган "Савдо маркази"га кўчириш кераклиги таъкидланади.**

Янги қуриб битказилган 1000 ўринли "Савдо маркази" 2000 йил 24 апрелдан ишга тушади ва роса ўн бир кун фаолият кўрсатади. Бу кунлар ичида бозорнинг ҳар кунлик патта йиғимлари ва бошқа тушумлари 200 минг сўмдан кўпроқни ташкил этади ва жами миқдори 2 миллион сўмдан зиёд бўлган бу йиғимлар амалдаги қонунларга биноан ҳар куни Пахта банкнинг туман бўлимига мунтазам топширилиб турилган.

Норасмий маълумотларга кўра, шаҳар ҳудудидаги 2100 ўринли эски Деҳқон ва Тижорат бозорининг Пахта банки туман бўлимига топширилган кунлик тушумлари ўртача 40-60 минг сўмни ташкил қилган, холос.

Албатта, айтишингиз мумкин, мана кўп йиллик меҳнат ва бир қанча маблағ сарфланган бозор ишга туширилди. Янги бозор ҳудудида савдо ва хизмат кўрсатиш ўринлари етарли, тадбиркорлар учун яратилган шароитлар қулай, қолаверса, бозорда ўрнатилган ички тартиб ҳам ҳозирги кун талабларига кўпроқ мос бўлса керакки, **бу ерда эски тижорат бозоридан кўра 6-7 баробар кўп тушум йиғиляпти.** Бу эса, аввало, туман ва шаҳарда пул эмиссиясини камайтириш, аҳолини ўз вақтида иш ҳақи ва нафақалар билан таъминлаш сингари бир қанча долзарб масалаларни ечиш учун айни муддао. Бу ўз ўрнида тадбиркорлар манфаати учун ҳам мос бўлиб, шаҳардаги санитария ҳолати ўнгланишига, кўча ҳаракати хавфсизлигига, демакки, аҳоли саломатлигини сақлашга ҳам хизмат қилади. Демак, туман раҳбарияти ҳозирги кун талабларини, юртимизда амалга оширилаётган иқтисодий ислоҳотлар моҳиятини тушуниб етишган экан дейишингиз мумкин, тўғрими?

Лекин... Балки ўзингиз ҳам сезиб тургандирсиз, воқеаларнинг қизиғи мана шундан кейин бошланди.

2000 йил 4 май куни Ғиждувон туман ҳокими "Мироншоҳ-1" фермер хўжалиги раҳбари С.Абдухайровнинг номига 502-рақамли қуйидагича хатини йўллайди:

"Мироншох-1" фермер хужалиги томонидан шаҳарнинг шимолий-шарқий чегарасидаги М-37 йўл ёқаси савдо марказида айрим қурилиш ва ободончилик ишлари охиригача етказилмаган. Бундан ташқари шаҳар тижорат бозорида фаолият кўрсатаётган тадбиркорлар туман х(ҳ)окимлигига 26 ва 29 апрель кунлари мурожаат килиб(,) к(қ)урилаётган (**аслида — уч йил давомида қуриб битказилган - Т.А.**) савдо маркази шаҳар марказидан узоқлиги, сотиладиган товарларни реклама қилиш учун тижоратчиларга қулай шароит яратилмагани(?), мах(ҳ)сулотларни сотиш учун жойни(нг) торлиги х(ҳ)амда ижара х(ҳ)ак(қ)ларини(нг) к(қ)imматлиги тўғ(ғ)рисида эътироз ва турли талабларни ку(қў)ймокдалар. Туман х(ҳ)окимлиги якка тартибда фаолият ку(ў)рсатаётган тадбиркорларни(нг) талаб ва эътирозларини кўриб чик(қ)иб, ушбу талаблардан келиб чиққан х(ҳ)олда шароитларни яна бир бор к(қ)айта ку(ў)риб чик(қ)ишингизни ва тижоратчиларни(нг) ўз хох(ҳ)иши билан бориши учун к(қ)улайликлар яратишингизни сўрайди".

Ғиждувон тумани ҳокимиятида Давлат тилига муносабатнинг "ёркин" намунаси бўямиш бу хатнинг имловий хусусиятларига парво қилмай, диққатни бошқа томонга қаратсак.

Ғиждувон тумани ҳокимлигининг "Мироншоҳ-1" фермер хўжалигига комплекс савдо ва маиший хизмат кўрсатиш биноларини қуриш учун ер майдони ажратиш ва бу қурилишни жадаллаштириш тўғрисидаги қарорлари 1996 йилда қабул қилинганини юқорида алоҳида қайд этдик. Бу қарорлардан асосий мақсад туман марказидаги "Деҳқон бозори" ҳудудида савдо-сотиқ фаолиятини барқарорлаштириш учун жой етишмаслигига барҳам бериш, туман ҳудуди ташқарисидан келтирилган маҳсулотларни қабул қилиб олишда қулайликлар яратиш ҳамда шаҳар ҳудудида ҳаракат хавфсизлигини таъминлаш экани-да гапирилди. Қизиғи шундаки, **ҳокимият қарорига мувофиқ уч йил давомида қурилиб битказилган замонавий савдо марказининг "шаҳар марказидан узоқлиги", "маҳсулотларни сотиш учун жой торлиги(?)" орадан тўрт йил ўтгач, маълум бўлаётганига ишониш қийин.**

Қолаверса, туман ҳокимининг бундан ўн бир кун олдин, яъни 2000 йил 24 апрелдаги қарорида ҳам **кейинги йилларда шаҳар кўчаларида юзага келган санитария ва ҳаракат хавфсизлиги талабларига зид ҳолатларга барҳам бериш учун Ғиждувон шаҳар ҳудудидаги тижорат бозори фаолиятини тугатиш, кўчаларда савдо-сотиқ ишлари билан машғул тадбиркорларни "Савдо маркази"га кўчириш назарда тутилган эди-ку!** Балки янги "Савдо маркази" қуриш тўғрисидаги 1996 йилги дастлабки қарорлар чиқарилган пайтда бу "камчиликлар"ни пайқашмаган бўлишса бордир, **аммо унда нега ўн бир кун олдин янги "Савдо маркази"ни ишга тушириш ҳақидаги қарор чиқарилган?** Ахир, **янги "Савдо маркази"дан бош мақсад ҳам эски "Деҳқон бозори" ичида, бозор атрофидаги кўчаларда саноат моллари билан савдо қилувчи тадбиркорларни шаҳар марказидан четроққа кўчириш эмасмиди?**

Юқорида келтирилган мулоҳазалар билан танишиб, балки 1996 йилда Бухоро-Тошкент магистрали ёқасида "Савдо маркази" қуриш тўғрисидаги қарорга имзо чеккан ҳоким бошқа, 2000 йил 4 май кунги хатга имзо қўйган эса бошқа киши бўлса керак, деб ўйлашингиз мумкин. Чунки, орадан тўрт йил ўтган, бу орада Ғиждувонда ҳоким ўзгарган бўлиши ҳам мумкин, албатта. Лекин, энг қизиғи, янги "Савдо маркази" қуриш, шаҳар марказидаги бозорни ўша бозорга кўчириш тўғрисидаги қарорларда ҳам, янги қурилган объект шаҳар марказидан узоқлиги ҳақидаги хатда ҳам бир киши — туман ҳокими А.Мўминовнинг имзоси турибди.

Туман ҳокимининг 2000 йил 4 майдаги хати шаҳар марказидаги бозор фаолиятини тартибга солиш ҳақидаги бир қанча қарорларини чиппакка чиқариб, **уларни аслида беқарор қарорга айлантириб қўймаяптими?** Шаҳар марказидаги 2100 ўринли "Деҳқон бозори"да шу вақтгача ҳар куни ўртача 40-60 минг сўм атрофида йиғим давлат хазинасига топширилган, 1000 ўринли янги "Савдо маркази"да эса бу кўрсаткич ўн бир кун ичида кунига 200 минг сўмдан кўпроқни ташкил этган... **Чиндан ҳам, бу беқарор қарорлар тагида бошқа гап йўқмикан, улардан кимга қанча фойдаю, кимга зиён?** Бундай беқарорлик мамлакатимизда тадбиркорликни ривожлантириш, кишиларда мулкдорлик туйғусини шакллантириш борасидаги изчил сиёсатга қанчалик мос келади-ю, давлатдан олган кредит ва ўз маблағи эвазига янги савдо маркази қурган мулкдор — "Мироншоҳ-1" фермер хўжалигининг қайси манфаатларини ҳимоя қилади?

Ҳозирча эса, Ғиждувондаги эски бозор атрофида юзага келган салбий ҳолатлар давом этмоқда. **Бозор яқинидаги ўрта мактаб стадиони "Платная стоянка" вазифасини бажармоқда.** Бордию, фалокат босиб, шаҳар марказидаги маъмурий бинолар ёки аҳоли турар жойларида ёнғин чиқса, бу ерга ўт ўчирувчилар машинаси етиб келиши амримаҳол... Ҳокимиятнинг ваъдаларига лаққа ишониб, олинган жуда кўп миқдордаги кредит маблағи эса, кунба-кун фоиз туғиб ётибди. Аҳвол шу зайлда кетаверса... Яна бир хунук ҳолат шуки, туман ҳокимиятининг шундоққина пешонасида жойлашган кўча, хусусан Ш.Ёдгоров кўчаси росмана бозорга айланган. Енгил автомашина юришининг иложи йўқ (ДАНчилар бунга парво қилмайди), ҳолбуки, бу кўчада туман прокуратураси, "Пахтабанк", Миллий банк бўлимлари, касалхона ва бошқа нуфузли-нуфузли идоралар жойлашган...

Шундай идора раҳбарлари, бу ҳолга кўникиб кетган экан, қарор чиқаришга чиқариб, уни бажаришга нўноқлик қилаётган ҳокимиятдан ўпкаламаса ҳам бўладими ё?..

P.S. Ушбуни ёзишга ҳеч қандай шикоят-пикоятсабаб бўлгани йўқ. Йўлимиз тушиб Ғиждувонга боргандик. Мақола бошида қайд этилган "ғиждувонча анъана"га мувофиқ, туман ҳокимияти мутасаддилари шу хўжалик ҳақида зў-ўр мақола ёзсангиз бўлади, дея "Мироншоҳ-I"ни кўрсатишди. Бордик, кўрдик, гаплашдик, билдик. Билганимизни қоғозга туширгандик, мазкур мақола юзага келди. Зў-ўрми?..

МУНОЗАРА

ТУМАНГА ГАЗЕТА КЕРАК, МУАССИСГА-ЧИ?..

Муҳаррир мийиғида кулиб қўйди

Акбарали НУРМАТОВ, журналист

Бугунги кунда туман газеталари ҳақида турли хил қарашлар, фикрлар мавжуд. Бунинг боиси бор, албатта. Негаки, кўпгина туман газеталари ҳақиқатан ҳам 400-500 нусхада, бунинг устига сифатсиз бир ҳолатда чоп этилмоқда. Саҳифалари хира, суратсиз, материаллар талаб даражасида жойлаштирилмаган туман газеталарини кўриб, айниқса, бундай нашрларда ўқишли, қизиқарли мақолалар бўлмаса, "нима кераги бор чиқариб, шундан кўра қоғозни, иш ҳақини тежаш фойдалироқ-ку!" деб юборганингизни билмай қоласиз.

Куйинганингизча бор. Эътирозингиз ҳам ўринли. Энди, бироз қизишмай, масаланинг моҳиятини жиддий ўйлаб кўрайлик.

Нега туман газеталари шу аҳволга тушиб қолди? Бу редакция ходимларининг ялқовлиги натижасими ёки газета муассиси эътиборсизлигининг оқибатими?

Биз бу саволга жавобни газета саҳифаларидан топишни маъқул кўрдик.

Андижон вилоятининг кўпгина туман газеталари редакцияларида бўлганимизда, муҳаррирларнинг газетани сифатли чиқаришга, яъни офсет усулида чоп этишга хоҳиш-истаклари борлигини, аммо маблағи йўқлиги боис, ёки камлиги сабаб, анча арзонга тушадиган юқори босма усулини маъқул кўришаётганининг гувоҳи бўлдик.

Энди ўйлаб кўрайлик. Маълумотларга қараганда, Шаҳрихон туманида икки юз минг атрофида аҳоли яшайди. Бу эса қирқ мингга яқин хонадон дегани. Туманда "Янги ҳаёт" деган газета нашр этилади. Унинг бугунги нусхаси атиги 600 та.

Ҳақли савол туғилиши табиий: нима, қирқ минг хонадондан бор-йўғи 600 та хонадон газета ўқийдими? Бошқалар учун туман газетасининг аҳамияти йўқми ёки обуна бўлишга имкониятлари етарли эмасми?

Газета саҳифаларини кўздан кечириб, қуйидаги саволни газетанинг муҳаррири жаноб Йўлдош ака Султоновга берамиз:

— Газета саҳифаларида нега қизиқарли материаллар, танқидий чиқишлар деярли йўқ? Бунинг устига кўплаб газеталар сифат даражасини ошириш учун офсет усулига ўтиш имкониятларини қидираётган бир пайтда, сиз етакчилик қилаётган "Янги ҳаёт" газетаси офсетдан яна "юқори босма" усулига қайтибди?

Муҳаррир саволларимизга мийиғида кулиб қўя қолди.

Балки, энг тўғри жавоб шу бўлса керак. Индамаган ютади, дейдилар-ку. Тўғри-да, қайси газета ўз муассисига қарши фикр билдира олади?

Бундай ҳолат биргина "Янги ҳаёт"да эмас. "Жалолкудуқ ҳаёти", "Булоқбоши", "Хўжаобод", "Қорасув тонги" газеталарида ҳам долзарб муаммоларни кўтариб чиққан, ечимини кутаётган масалаларни таҳлил этувчи материаллар, шунингдек, журналист текширувлари жуда кам.

Муҳаррирлар ҳокимлик ёки бошқа назорат органлари томонидан газета ишига аралашиш, мақолаларни олдиндан кўриб чиқиш ҳоллари йўқлигини қайта-қайта таъкидладилар. Хўш, унда нега ўқувчини ҳаяжонга соладиган, "э, отангга раҳмат-э!" дейдиган мақолалар берилмаяпти? Берилса ҳам, жуда кам.

Улуғнор туманида "Улуғнор" деган газета бор. Туман ҳокимлигининг нашри бўлган бу газета шу йилнинг 1 апрелидан буён чоп этилмаяпти. Сабаби — маблағи йўқ! Агарда шу июнь ойининг охиригача бирорта сони нашр этилмаса, амалдаги қонунга кўра газета фаолияти тўхтатилади.

Савол туғилади: муассисга газета керакми? Ёки ўзини ўзи маблағ билан таъминлай олмайдиган газетанинг кераги йўқми? Мазкур туманда одамлар газета ўқимай қўйдиларми ёки муассис кўнгилдагидек газета чиқара олмаяптими?

Шундай саволлар беряпмиз-у, аммо бошқа, масалан, Избоскан туманида аҳвол бутунлай ўзгача-ку. Туман ҳокимлиги муассиси бўлган "Пахтакор" газетаси бугунги кунда 3450 нусхада чоп этиляпти. Бу вилоятдаги юқори кўрсаткичлардан бири.

Газета муҳаррири Абдуғани Даминов: "Газетанинг оммавий бўлишига, қўлма-қўл ўқилишига, кейинги сонларининг сабрсизлик билан кутилишига сабаб, аввало, жамоамиз, қолаверса, туман ҳокимлигининг жиддий аҳамият беришлигидир, — дейди биз билан суҳбатда. — Ҳозирги обуна сони ҳам бизни қаноатлантирмайди. Шунинг учун севимли газетамиз ҳар бир хонадонга кириб боришини истаймиз. Бунинг учун барча имкониятларни ишга соляпмиз".

Дарҳақиқат, ибратли ишлар талайгина. Газета хўжаликлар билан шартнома тузган. Обуна пулини хўжаликлар ҳар ойда ёки чоракда тўлаб боради. Бу обуначига ҳам, хўжаликка ҳам оғир ботмайди. Редакциядаги тўққиз ходимнинг тўрттаси журналист. Улар туманнинг ҳамма жойида ҳозир-у нозир. Ҳатто уларни туман ҳокимлигининг "ўткир кўзлари" деб аташаркан.

Демак, ҳокимлик ҳам, туман аҳолиси ҳам ўз "кўз"ларига ишонишади. Ишончда эса гап кўп.

Туман газеталарининг фаолиятини ўрганиш борасида шундай хулосага келдик, ҳа, туманга газета керак, аммо унинг муассисига-чи?

Демак, гап газетанинг муассиси, яъни туман ҳокимликларида қолган. Улар ўз нашрларини бугунги кун талабларига жавоб бера оладиган газетга айлантиришлари ҳам, ёки эътиборсизликлари оқибатида ёпиш даражасига олиб боришлари ҳам мумкин.

Хўш, муассис, сизга газета керакми?

Азиз ҳамкасблар!
Қадрдонлар!

Касб байрамингиз муборак бўлсин!

Саратоннинг тандир олови янглиғ ўтли кунида нишонланаётган шодиёна онларида эзгу тилакларимиз кўп:

Қаламингиз доимо ўткир бўлсин!

Илҳом лаҳзалари Сизни тарк этмасин!

"Халқнинг севикли журналисти" деган олий унвонга муносиб ижод булоғингиз сўнмасин!

Илоё, заҳматли меҳнатнинг роҳатини ҳам кўринг!

Оилангиз тинч, дастурхонингиз тўкин бўлсин!!!

Оммавий ахборот воситаларини демократиялаш ва қўллаб-қувватлаш жамғармаси

МАКТУБ

"МУХБИР МЕНИ АЛДАДИ, БОЛАМ"

Ҳурматли "Ҳуррият" деган газетнинг бошлиғи!

Мен қўқонлик Жамилахон Имомова бўламан, ёшим 65 га етай деб қолди. 4 фарзандни тарбиялаб, қизларни эрга бериб, ўғилларни уйлаб-жойлаб бўлдим. Невараларимнинг ўзи бир дунё. Чолимнинг оти — Исҳоқжон ҳожи.

Шу десангиз, қоқиндиқ, бир арзим бор. Иссиқ жон эканмиз, қон босими мени кўп қийнайди. Бормаган дўхтирим, кўринмаган табибим қолмади ҳисоб. Ҳар йили санаторийга бориб, даволанмасам бўлмайди. "Чинобод"да ётдим, "Хумсон"гаям бордим, "Ботаника" деган жойдаям даволандим. Устига-устак, озроқ "саҳар"им бор.

Бу йил Тошкентдаги "Турон" деган санаторийда ётдим. "Реабилитация" деган бўлимида. Дўхтирлари бир ажойиб, бир ажойиб...

Шу газитингда Турсунали деган мухбир бола ишлайди, а? Шу йигит менга ўғил қатори бўп қолган. "Турон"да ётганимда кўрғани келувди. Гап орасида шу дўхтирлар жа ажойиб экан, би-ир газитга мақтаб ёзгин, холанг айлансин, дегандим. "Хўп" деганди.

Лекин, мана, икки ой бўляпти, мақоладан дарак йўқ. Кейин билсам, шу мухбиринг мен айтган катта дўхтир билан эмас, попукдай-попукдай медсестралар билан чақчақлашиб кетибди... Буям майли, ҳеч қурса ўша қизлар ҳақидаям бир нарса ёзмади.

Мақолани кутиб, ҳар ҳафта киоскага бориб, газетни шундоқ очаман: мен илтимос қилган нарса йўқ. Қаёқдаги урйиқит, қамоқда ётганлар ҳақидаги пельетонлар бўлади, холос.

Кейинги йил яна "Турон" санаторийсига бормоқчиман. "Ҳуррият"га сизлар ҳақингизда мақола чиқади, мухбирга айтганман, дея дўхтирларга мақтаниб қўювдим... Бу ёғи қандоқ бўлади энди?..

Яна қайтараман, мен ётган "Реабилитация" бўлимидаги дўхтирлар, умридан барака топсин, жа-а яхши одамлар. Яхши дўхтир бўлмаса мақтаб ёзинглар, демасдим, айланай. Айниқса, Карим Мансуровни айтмайсизми? Бир хушмуомала, бир боодоб. Бу йил элликка кирибди: юбилей! 19 йилдан буён шу даргоҳда ишлар экан. 5 та боласи бор. Менинг катта ўғлим — Исломжон ҳарбийга кетган йили шу Мансуров дўхтир ТошМИни тугатган экан. Рангларияи тиниққина, ҳеч ким 50 га кирган демайди уни. Мудом кулиб-жилмайиб туради, денг. Ўзимам дўхтирларга жуда ўрганиб қолган эканман. Йиғлаб хайрлашдик.

Ҳурматли "Ҳуррият"нинг бошлиғи!

Шу инсоннинг олдида мени хижолатга қўймай, битта мақола ёзиб чиқаринглар. Мабодо, йўлингиз тушиб, Қўқонга келсангизлар, ўзим би-ир меҳмон қиламан. Уйимизни топиш жуда осон. Шундоқ Қўқонга келиб, "город"га тушиб, Исоқжон ҳожининг "Газ вода" дўкони қаерда десангиз, ҳамма кўрсатиб қўяди. Дўконимиз Мадаминжоннинг "Тошкент" деган магазинининг ёнгинасида жойлашган...

Салом билан,

ЖАМИЛАХОН
ҳожи аянгиз

Қўқон

ТАҲРИРИЯТДАН: Ҳурматли ҳожи ая!

Мактубингиз учун ташаккур! Шу қадар самимий ёзибсизки, уни қисқартирмай, қандоқ бўлса шундоғича эълон қилишни лозим топдик.

Мухбиримиз Сизни "алдагани"га келсак, хафа бўлманг, у қулоқсизнинг "қулоғини" чўзи-иб қўямиз. Гапимиз ёлғон бўлмасин, Сизга ваъда қилинган мақола ёзилмаган эмас, ёзилган эди. Бироқ у ёш-ёш ҳамширалар ҳақида, мақола эмас, нақ ҳис-туйғуларга тўла новелла экан! Шу боис мухбиримизга уни қайта, атрофлича, ютуқ ва муаммоларини қўшиб ёзишни топширгандик. Айни кунларда "қулоқсиз" мухбиримиз ўша мақолани тугатиш арафасида-ёв!..

ИДДАО

НАРИГИ ДУНЁНИНГ КАСБИ

Танқид кимга ёқади?

Тавба, бундай касбни икки дунёда ҳам учратмасангиз керак. Шундоққина ғавғонинг уяси. На бировни мақтаб бўлади, на авра-астарини чиқариб танқид қила оласиз. Мақтасангиз "Тоза олиб қочибсан-ку, коса тагида нимкосаси борми дейман" дейишса, танқид қилсангиз "Ақлинг жойидами, эчкининг ўлгиси келса қассоб билан ўйнашади" дея қўрқитишади. Ўғрини ўғри, тўғрини тўғри дея олмайсан, баъзида.

Университетни тугатиб ишга келган кунларим эди. Мия бутун, билак кучга тўлган. Бир томони романтика. Уларнинг бошидан ўтганини не билайликки, газета, телевидение, радиода ишлайдиган устозлар гўё ёзишни билмайдиган қўрқоқ кишилару, биз ёзишни уларга ўргатиб қўйиш хаёлидамиз.

Ишни, ижодни бошладик. Кўпни кўрган муҳаррир "патимизга сув пуркаб" анча мақтади-да, "биздан бошқа ҳеч ким уддалай олмайдиган" вазифани — тумандаги фермалардан бири билан танишиб, ҳақиқий аҳволни кўрсатадиган мақола ёзишни топширди. Ўшанда ҳозиргидек автобуслар, машиналар қаёқда, дейсиз. Гоҳ яёв, гоҳ уловда умрида ҳаммом кўрмаган кишидек чанг, қора терга ботиб манзилга етдик. Раис ҳам мухбирлигимизга ишонмади. "Сендан бўлак ёзувчи қуриб кетганми" дегандек мийиғида кулиб қўйди. Истаган рақамлар, далилларни ҳам тоза машмаша билан қўлга киритдик. Қийналганимизга қарамай димоғимиз чоғ, роса қиёмат танқид чиқадиган далиллар.

Хуллас, фельетон ҳам тайёр бўлди. Икки кун ўтгач муҳаррир ҳузурига чорлади.

— Катта куч сарфлабсиз, укам, ҳақиқий фельетон деса бўлади буни. Бироқ масаланинг нозик томони бор. Бу фельетонни бериб сиз билан биз қаерда турамиз?! Айбни қилган у ёқда қолиб иккимизнинг пўстагимизни қоқишади.

Муҳаррирнинг фикрини тинглаб, ўз навбатида эътирозларимни ҳам билдирдим.

— Тушунаман, — деди табиатан босиқ, аввал яхши ўйлаб сўнг сўйлайдиган муҳаррир. — Сизнингча, фақатгина шу хўжаликда аҳвол шундайми? Ҳамма ерда хўроз бирдек қичқиради. Чорванинг, ундан олинадиган маҳсулотларнинг ярми қоғозда. Бундан ҳам баттар хўжаликлар, фермалар бор. Қолаверса, бу туманда вилоят биринчисининг ўзи вакил.

Муҳаррир "орқа"си йўқ, камбағал, қолаверса, ўсадиган болалигимизни эслатди. "Ўзингизнинг оёғингизга ўзингиз болта урманг", деб сувда ҳамма қатори сузаверишимизни тайинлади.

Фельетон уч бора қайта ишланиб, охири газета юзини кўрди. Шунда ҳам танқидни бироз оширибсизлар, деганмиш катталар.

Муҳаррир айтганидек бўлди. Анча ўсдик. Аввал адабий ходим, сўнг бўлим бошлиғи, ниҳоят газетанинг юраги — масъул котиб.

Юракдаги ғужур, ўт ҳали сўнганича йўқ. Атрофингда бўладиган воқеалардан виждонинг қийналиб кетади. Шифокорларнинг ишлари билан танишдим. Хато эмас, қилинган жиноятларга ақл бовар қилмайди. Каттагина мансабдаги дўхтирлар Тошкенту Москвада хизмат сафарида бўлганлару, бир вақтнинг ўзида Қаршида ўнлаб, юзлаб жарроҳлик қилишган. "Ҳо, инсоф, виждон борми, биродарлар!" деб ҳайқиргинг келади. "Ишдан ҳайдашса ҳам пўстагини қоқаман бу номардларни" деган қарорга келдим. Бахтимизга муҳарриримиз навбатдаги таътилга чиқиб, ўрнига бироз гапга кўнадиган ўринбосар қолган эди.

Фельетон чиқди. Ана ғавғою, мана ғавғо. Газета қўлма-қўл бўлиб кетди. Ўқувчилар, айниқса, бўлган ишлардан хабардор шифокорлар "Ҳақиқатни айтадиган мард журналист ҳам бор экан-ку" деб бизни алқашди. Афсуски, хурсандчилик узоққа чўзилмади. Муҳаррир узоқ юртларга кетган бўлса ҳам, уни дарҳол таътилдан чақириб олишди. Бугун шаҳар, эртага вилоят партия қўмитасида муҳокама. Ёнингни олувчи бирор мард топилмайди. Тап-тайёр "Халқ душмани"га айландим-қолдим. Ниҳоят, қамчисидан қон томадиган, дағдағаси заминни титратадиган, гавдаси стулга зўрға жойлашадиган, бақбақалари осилган биринчи котибга рўбарў қилишди.

— Шуми, Аҳмад Маҳмуд дегани, — деди заҳархандалик билан котиб. — Ўзи муштдек тирранча бўлиб бунчалик заҳарли гапларни қаердан олди экан? Буни осмонга шундай отингки, қайтиб ерга тушмасин. Ҳо, бола, ўша сен айтган врачлар тиргак бўлиб воҳангни суяб турибди. Бугун улар юртига кетиб қолса, аҳволинг не кечишини биласанми?!

Хонада бор одамнинг бирортасидан мен ҳақимда илиқ гап чиқмади. Уларнинг бири олиб, бири қўйиб шундай айблашдики, бутун аъзойи баданим зирқираб кетди.

— Гапни чўзмайлик, — хулоса қилди тўрдаги катта, — газетада бугуноқ раддия бериб, бу тирранча вазифасидан ҳайдалсин, устидан жиноий иш қўзғатилсин. Фельетон ёзиш нималигини ўзи эмас, бутун авлод-аждоди, ҳамкасблари эслаб юришсин!

Подшо амри вожиб, вазифа билан хайрлашдик. Катта-кичик ҳамкасблар ачинишади, фикран қўллаб-қувватлашадию, бироқ мадад бера олмайди. Бошқа фамилиялар, тахаллус билан онда-сонда мақолалар уюштириб кун кечиришдан бўлак имкон қолмади.

Йиллар ўтди. Кўплар қатори сувнинг оқишига қараб, "ҳушёрликни қўлдан бермай", жуда тошиб кетган ғазабни баъзан ҳажвия, интермедияга ўраб "сотдик".

Яратганга беҳисоб шукрки, нафақа ёшига ҳам етиб келдик. Ўзимизча илгари қила олмаган ишларга қўл уришга, нуқсонлар, хатолар, муаммоларни бемалол кўтаришга имкон келди деб ўйладик. Нафақахўрман, муттаҳамлик жойим йўқ. Бор ҳақиқатни ҳозир айтмасам, қачон айтаман? Бунинг устига матбуот тўртинчи ҳокимият мақомини олмоқда.

Йўл қўйилаётган камчиликлар, хатолар, юлғичликларни бирин-кетин қаламга ола бошладим. Энди эркин қушман, деб янглишган эканман, яна юқорига чорлашди.

— Нима қилаяпсиз, отахон, сиздан умидимиз шуми? Ким айтади сизни кўпни кўрган, дунё билган одам деб?

— Нима қилдим, гуноҳимни англамаяпман?

— Яна нима қилишингиз керак?! Вилоятни бутун мамлакат олдида шарманда қилаяпсиз-ку. Биз ҳам лайлак ҳайдаб юрганимиз йўқ, кечани-кеча, кундузни-кундуз демай ишлаяпмиз, тер тўкаяпмиз. Худога шукр, бошқалардан кам эмасмиз. Сиз эса...

— Ахир менинг ҳаракатларим сизларга беминнат ёрдам, кўмак эмасми? Хатоларнинг ўз вақтида тузатилишида ёрдам беришдан бошқа муддаом йўқ.

— Хизматингиз учун раҳмат. Биз бунақа ёрдамга муҳтож эмасмиз. Йиғиштиринг лаш-лушингизни. Огоҳлантириб қўяй, оқибати яхши бўлмайди.

Ниятимни асло тушунтира олмадим каттага. Аниқроғи, у сира тушунишни истамади.

Икки кун ўтгандан кейин қариялар идорасида ҳамтенгларим ўртага олишиб, юқоридан уқдирилган "насиҳат"ларни тўтиқушдек такрорлашди.

— Ҳу биродар, бир оёғимиз гўрга етганда бизга нима керак шунақа аччиқ гаплар?! Беш кунлигимиз борми, ўн кунлигимиз борми, ўтирмаймизми уйда бола-чақанинг дуосини қилиб?! Сен ўзинггагина эмас, бизга ҳам иснод келтираяпсан.

— Майли, ёздинг ҳам дейлик, — гапни юлиб олиб кетди иккинчиси, — хўш, нима ўзгараяпти? Ўша-ўша, эски ҳаммом, эски тос. Бекорга ёмон отлиққа чиқаяпсан.

Бу фикрга қўшилса бўларди.

Тенгдошлар даврасидан қайтгач, дўппини бошдан олиб узоқ фикрга толдим, ўзимча бир хулосага келдим:

— Ёшликда ўз оёғингга ўзинг болта урма дейишди. Энди "ўса" бошлаганингда оёғингни ерга теккизмай вазифангдан ағдаришди. Нафақага чиқиб енгил нафас оламан, деганингда оёғимиз гўрга етиб қолди, деб чўчитишса.

Хуллас, бу дунёда танқиднинг бозори касод экан. Бу юмушни энди у дунёга қолдиришдан бўлак имконим йўқ. Қайтанга нариги дунёда бу иш анча енгил кўчади. Негаки, дўзахдагиларнинг айби равшан, бўйнига қўйилади, инкор эта олмайди.

Тўхтанг, у дунёда ҳам бунга иложи бўлмаса-чи?!

Аҳмад МАҲМУДнинг ҳасратларини
Қурбон ЭГАМБЕРДИЕВ
оққа кўчирди

ҲАМКАСБЛАРНИ ТАНИЙСИЗМИ?

Касб байрамимиз арафасида бир ғоя туғилиб қолди: биз журналистлар одамларни кўп ўрганамиз, суриштирамизу ўзимизни танийммизми?

Бир-биримизга эътибор берамизми?

Қизиқ-да, энг яхши журналист ким? Биров Исмоил Сулаймоновни, бошқа бирови Муҳаммаджон Обидовни, яна кимдир Ғаффор Ҳотамовни, Юнус Узоқовни тилга олибди. Қатор саволномаларда бу саволга "Йўқ" деган жавоб битилган. Бу "йўқ"лар ўйлатиб қўяди, кишини...

Хўш, энг журъатли журналист ким? Кўпчилик Ҳабибулло Олимжоновни тилга олган. Ҳабибулло Олимжонов тўлдирган сўровноманинг ушбу катакчасида "Мақтанмайман" деган ёзувни ўқидик. Бу ҳам журъат билан тан олинган эътироф! Демак, бошқа эътирофлар ҳам асоссиз эмас.

Буни қарангки, энг серфарзанд ҳамкасбимизни ҳам яхши танимас эканмиз. Ахир бугунги шароитда қалам учи билан жўжабирдек оила рўзғорини юритиш осонми?! Шу маънода Қурбон Эшматга, Маҳмуд Саъдийга, Абдулла Пўлатовга, Жаббор Раззоққа тўзим ва сабр берсин.

Энг мансабдор журналист Аҳмаджон Мелибоев, энг дароз журналист сифатида Ислом Шоғуломов, Маматқул Ҳазратқулов, Сергей Данилов, Михаил Гуральский тилга олинган.

Хуллас, ҳазил-ҳазил билан бошланган сўровнома гоҳ кулгили, гоҳ ўйчан ҳолатларга солиб қўядиган жавобларни йиғиб "келди". Марҳамат, улар билан танишинг, фақат, муҳтарам ҳамкасблар, бир-биримизга эътибор беришни унутиб қўймайлик, бир-биримизнинг ҳолимиздан хабардор юрайлик, омонат ва ўткинчи дунёда шу қадар сермашаққат касбнинг бошини тутган эканмиз, ўзаро меҳр-оқибатли бўлайлик!..

"ҲУРРИЯТ"ЧИЛАР

Энг яхши журналист	**Энг сермаҳсул журналист**	**Энг журъатли журналист**	**Энг сергап журналист**	**Энг хушмуомала журналист**	**Энг дароз журналист**
?!	Гулчеҳра ЖАМИЛОВА ("Саодат") Муҳаммаджон ОБИДОВ (ТВ. "Ахборот")	Ҳабибулло ОЛИМЖОНОВ ("Фидокор") Анвар АБДУВАЛИЕВ (Радио."Оқшом тўлқинлари")	Сизнингча, ким?	Умида ФАЙЗИЕВА ("Меҳригиёҳ") Абдусаид КЎЧИМОВ (Ўзтелерадио)	Сергей ДАНИЛОВ ("Народное слово") Маматқул ҲАЗРАТҚУЛОВ ("Ўзбеккино")
Энг бўйи паст журналист	**Энг кекса журналист**	**Энг сийрак соч журналист**	**Энг инжиқ журналист**	**Энг семиз журналист**	**Энг озғин журналист**
Алимқул СУЛТОНОВ ("Ўзбекистон овози") Мурод АБДУЛЛАЕВ ("ЎзАС")	Иброҳим РАҲИМ (пенсионер) Тўлепберген ҚАЙИПБЕРГЕНОВ (Эркин журналист)	Исмат ХУДОЁРОВ ("Халқ сўзи") Норбобо ШАКАРОВ ("Ўзбекистон овози")	Эркин АЪЗАМОВ ("Тафаккур") Турсунали АКБАРОВ ("Ҳуррият")	Тожиддин РАЗЗОҚ ("Қишлоқ ҳаёти") Темур УБАЙДУЛЛО ("Тошкент оқшоми")	Шерзод САЙДАЛИЕВ ("Ҳуррият") Абдулла ТУРДИЕВ ("Республика")
Энг серфарзанд журналист	**Энг серсоқол журналист**	**Энг кўркам журналист**	**Энг амалдор журналист**	**Энг кўп унвонли журналист**	**Энг бой журналист**
Жаббор РАЗЗОҚ ("Меҳнат" нашриёти) Қурбон ЭШМАТ ("Халқ сўзи")	Маҳкам МАҲМУДОВ ("Мулоқот") Исфандиёр (Эркин журналист)	Мунис ТОШМАТОВА (ТВ. "Ассалом, Ўзбекистон") Дилбар САИДОВА ("Оила ва жамият")	Аҳмаджон МЕЛИБОЕВ (Президент давлат маслаҳатчиси) Иброҳим ҒАФУРОВ ("Миллий тикланиш")	Зиёд ЕСЕНБОЕВ ("Ўзбекистон матбуоти") Исмоил СУЛАЙМОНОВ ("Халқ сўзи")	Мақсуд ҚОРИЕВ ("Меҳригиёҳ") Азим СУЮН ("Ўзбекистон овози")

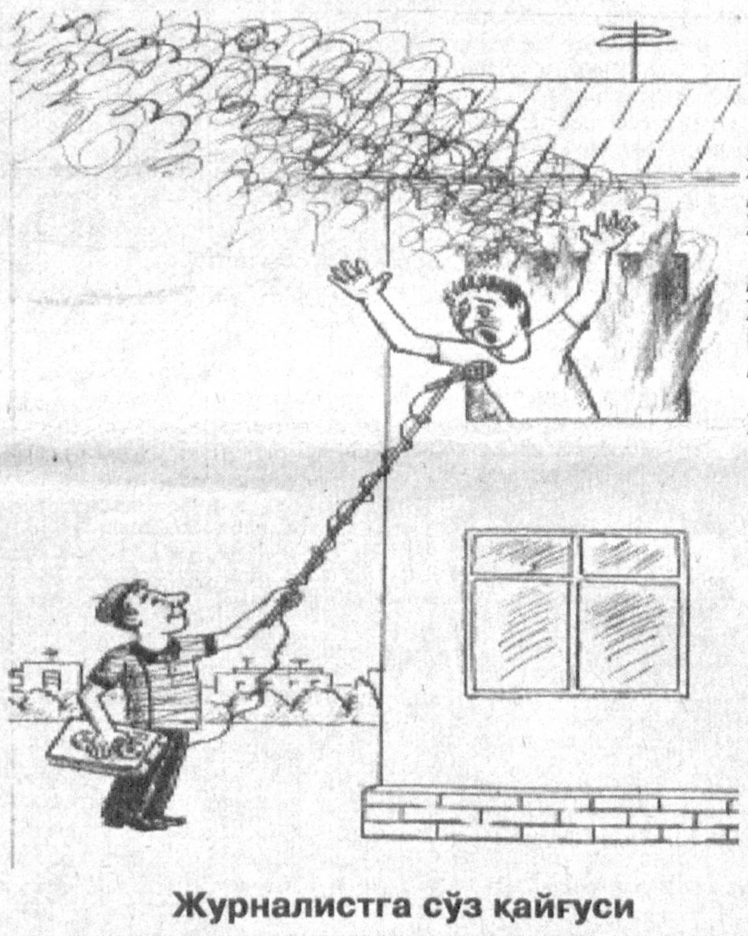

Журналистга сўз қайғуси

ЖУРНАЛИСТ

Бир сўзли довюрак, қалами ўткир,
Ҳаётдан ҳеч ортда қолмас журналист.
Айтингиз бор бунда не синоат-сир?
Ҳақиқат йўлида толмас журналист.

Ахборот, янгилик, сўнгги хабарлар —
Журналист меҳнатин ҳосил, маҳсули.
Қайноқ нуқталарга қилар сафарлар,
Аниқлик, тезкорлик ишда усули.

Журналист, бу — халқнинг уйғоқ виждони,
Яшамас у ўзин манфаати учун.
Топгани арзимас, лек ширин нони,
Ҳақ деб, адолат деб сарф этар кучин.

Қалбида шижоат, қатъият, журъат,
Касбга фидойилик, битмас меҳр бор.
Халқ дардини ёзиб топади ҳурмат,
Унда баланд турар доим номус-ор.

Сиёҳи қуримай илк бор рўзнома
Журналист кўзларин сиёҳин олар.
Турган-битгани-ку, ўзи ҳангома,
Газетга бош қўйиб, сўнг ухлаб қолар...

Равшан ИСОҚ

Бироз жилмайинг

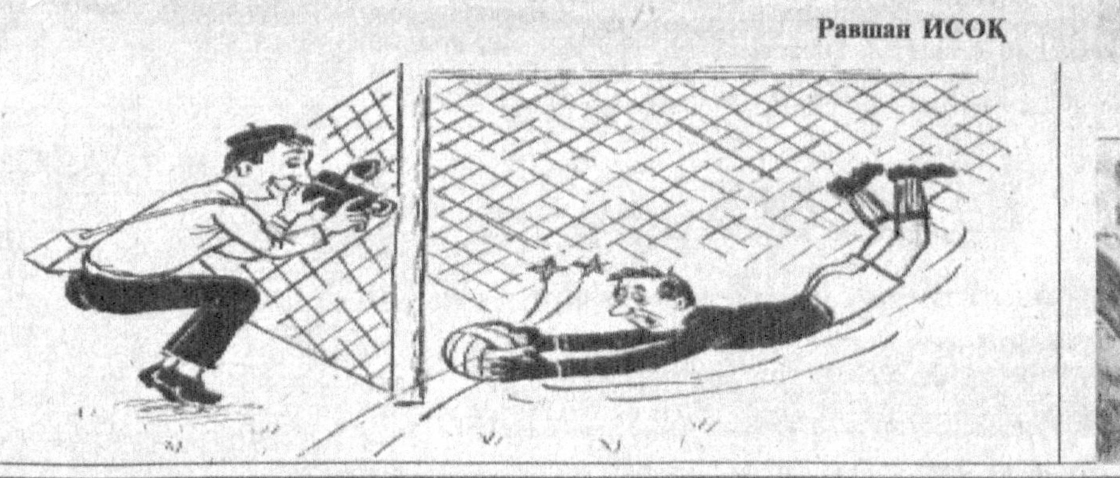

ИБРАТ

ИСЛОМДАГИ ҲАҚИҚАТ

Мавлуд кунлари

Жамиятдаги ибтидоий яшаш тарзи маданийлашган, илм-фан, адабиёт-санъат ҳаётга синга бошлаган даврлар келди. Жаҳолат кучайиб, шу даражага етдики, пайғамбарлар келтирган дин унутилиб, одамзот жонсиз бутларга сиғиниш йўлини танлади. Ёниб турган оловдан ўзига паноҳ сўрашни одат қилди. Шу тариқа, бутпарастлар, оташпарастлар юзага келди. Дунё тамоман жаҳолат ботқоғига ботди.

Аллоҳ субҳонаҳу ва таоло илму маърифатдан йироқлашган қавмларга яна тўғри йўл кўрсатишни ирода этди. "Таврот" ва "Инжил"да муборак сифатлари баён қилинган энг сўнгги пайғамбар келадиган Саодат замони яқинлашди.

Икки олам сарвари Муҳаммад алайҳиссалом дунёга келдилар. Жаҳолат бир қадам чекинди.

Янги ва сўнгги илоҳий китоб Қуръони карим нозил бўла бошлади.

Ҳар бир пайғамбар замонида бўлганидек, бу гал ҳам Ислом осонликча тан олинмади. Иймонга даъват этилганда, Расулуллоҳдан мўъжиза кўрсатишни талаб этдилар.

— Ойни ёрсанг Исломни қабул қилайлик, - деди мушриклар Расулуллоҳга. Парвардигор ўз Ҳабибини, пайғамбарини Ислом душманлари олдида изза қилмади, балки, уни ўз нусрати билан қувватлантирди. Оллоҳнинг изни бирлан ҳамманинг кўз ўнгида Макка осмонида тўлин Ой нақ иккига бўлинди: "Қиёмат соати яқинлашиб қолди ва ой ҳам бўлинди" ("Қамар" сураси, 1-оят).

Эҳ-ҳей, бу каби инсоният қалбини ларзага солувчи мўъжизаларни мушриклар қанчалар талаб қилишмади, дейсиз.

Ҳазрат пайғамбаримиз ҳаётда ниҳоятда камсуқум, ниҳоятда ҳалим зот эдилар. Пайғамбаримизнинг ҳар биримизга ибрат бўларлик сийратлари гўзал эди!

"Моида" сурасининг учинчи ояти ваҳий бўлганда саҳобалар фаҳмлашдики, пайғамбар умри ниҳоясига етмоқда.

Муҳаммад саллоллоҳу алайҳи васаллам "Видоъ" ҳажидан сўнг, Мадинага қайтгач, бир оз муддат бетоб бўлдилар. Бу — ўткинчи, алдов ва хиёнатларга тўла дунёдан кетиш вақти яқинлашаётганидан далолат эди. Ҳижратнинг ўн биринчи йили (632 милодий сана). Сафар ойининг ўн тўққизинчи куни кечаси Мадинадаги Бақиъа қабристонига бордилар. Бу ташрифдан саҳобалар ҳам, аҳли байтлар ҳам хабарсиз қолди. Расулуллоҳ қабристонда мангу уйқуда ётган асҳобига салом берарканлар: "Яқинда биз ҳам орангизда бўламиз", - дедилар. Хонаи саодатларига қайтгач, дард яна хуруж қила бошлади.

Ҳаётининг сўнгги кунларида ҳам муборак зот ўзлари келтирган Ислом шариатига тўлиқ риоя этдилар. Етти дирҳам пуллари бор эди. Уни садақа қилиб тарқатдилар. Аёлларига улушларини айириб берганларидан сўнг, ортиб қолган мол-мулкни камбағалларга, йўловчиларга тарқаттирдилар. Ўзларидан кейинга бир мисқол ҳам мол-мулк қолдирмадилар.

Милодий 632 йил, 8 июн. Ҳижрий 11-сана. Раббиул-аввал ойининг душанба тонги. Пайғамбаримиз ўзларини бироз енгил ҳис этдилар. Бомдод намозига масжидга чиқдилар. Абу Бакр разияллоҳу анҳу имомлик қилди. Намоздан сўнг хонаи саодатга қайтдилар ва яна дармонсиз бўла бошладилар. Тушга яқин шундай дея дуо қилдилар:

— Ё Раб! Ўлим шиддатига қарши менга енгиллик бер, жонимни тезлик билан ол!

Муборак умр ниҳоясига етди. Белгиланган дақиқалар яқинлашди. Ажал элчиси ўз вазифасини бажаришга киришди. Муборак жасаддаги муборак руҳ ўз Роббиси ёнига кўча бошлади. Бутун инсониятга пок ва мукаммал Исломни олиб келган муборак зот муборак бармоқлари билан юқорига ишора қилдилар ва дедилар: "Олижаноб дўст ёнига". Муборак кўзларини самога тикдилар. Ҳалидан бери абадийликка талпинаётган муборак руҳ ўша оламга учди...

БУЮКЛИК

Ислом дини аслида, мусаффо ҳолда юборилган бўлса, нега бугунга келиб у ҳар хил қарашлар, зиддиятлар қуролига айланмоқда? Бизнинг мақсадимиз ҳам ана шу муаммони таҳлил қилиш, фитналар, динга нисбатан қилинган ва ҳали-ҳануз давом этаётган турли туҳматларнинг илдизини очиш, шу боис ҳам Ислом тарихига, пайғамбаримизнинг муборак сийратларига ибрат учун тўхталдик.

Аслида, Ватанимиз олиму фозиллар юрти. Ҳаттоки, ўлкамизда илм-фан ривожи шу даражага етгандики, замонлар ўтиши билан лойқаланган Ислом ақидаси айнан Мовароуннаҳрдан чиққан уламолар илми билан қайта мусаффо бўлди. Жаҳолатдан тозаланиб маърифатнинг олтин бешигига айлантирилди. Бу бешикка йўргакланган қанча-дан-қанча комил инсонлар дунёга Ислом илмидан дарс беришди.

Улар диний ва дунёвий илмларни мукаммал ўрганишни, уни ўзгаларга ўргатишни ҳаётларининг асл мазмуни деб билдилар ва сўнгги нафасларигача шу эътиқодларида содиқ қолдилар.

Илмсизлик бор ерда жаҳолат кучаяди, фитналар авжига чиқади, ёш авлод тарбиясига путур етади. Қиз-жувонлардан ҳаё кўтарилади. Булар тарихда исботланган мезонлар. Бу мезонларни яхши тушунган душманларимиз неча юз йиллардан буён ўзбеклар шаънини оёқости қилишда айнан шу тажрибани қўллашмоқда. Миллатни, буюк бир халқни илмсиз қилишга ҳаракат қилиб келяпти. Чунки илм-маърифат миллатнинг қўрғони эканлигини улар яхши билишади. Қалъасиз қолган халқни эса мағлуб этиш осонлигини ҳам теран тушунадилар. Бугунги фитналарнинг асл моҳиятига назар ташлайдиган бўлсак, айнан шу илмсизлик мухолиф гуруҳларга қўл келаётганини фаҳмлаймиз.

Табаррук зотлардан бири, Абу Исо Муҳаммад бин Исо бин Савра бин Мусо бин аз-Заҳҳок аз-Зарир ат-Термизий ал-Буғий шундай деган эдилар (Аллоҳ бу зотдан рози бўлсин): "Мен "Ал-Жомеъ" китобимни ёзиб тугатгач, Ҳижоз, Ироқ, Хуросон олимларига кўрсатдим. Улар ўқиб чиқишиб, ўз мамнуниятларини изҳор этишди. Кимнинг уйида шул китоб бўлса, гўёки унинг хонадонида сўзлаб турган пайғамбар меҳмондир".

Имом Термизийнинг пайғамбаримиз суннатлари жамланган асарларига берган нисбатлари ўша замондаги буюк уламолар Заҳабийнинг "Ат-тазкира" китобида, ибн Ҳожарнинг "Ат-Таҳзиб"ида, Тошкубризоданинг "Мифтоҳ ас-Саодат"ида ҳам баён қилинади. Ватандошларимизнинг буюклиги шунда эдики, улар ҳали ҳеч бир халқ хаёлига келмаган илмий кашфиётларни ошкор этардилар.

Тақлуддин ибн Таймия шундай деб ёзадилар: "Абу Исо ат-Термизий биринчи бўлиб Ҳадисни саҳиҳ, ҳасан, заифга бўлиб чиққан олимдир".

ЧАЛҒИТИШ

1991 йилга келиб Ватанимиз озодликка эришди. Таланган меросларимизнинг маълум бир қисми халқимиз қўлига қайтди. Лекин, афсуски, миллат онгига сингдирилган илмсизлик тафаккуримизда бўшлиқ пайдо қилди. Буни фаҳмлаган озодлигимиз душманлари энди Ўзбекистонга ғоявий қурол билан раҳна солишга киришдилар. Табиийки, яна дин, диндорлик, даъватлар ниқоб қилиб олинди. Бир ўйлаб кўрайлик, яқин ўтган йилларда Ўзбекистон мустақиллигини кўролмаётган кучлар, гуруҳлар ёшларни йўлдан тойдириш, ўз ғоявий мақсадлари йўлида улардан фойдаланиш учун қанчалаб ҳаракатлар қилишди.

Ҳар хил ғоявий оқимлар нега энди айнан Ўзбекистонга суқулиб кира бошлади?! Бу гуруҳларнинг асл мақсади нима эди? Уларнинг даъволари Қуръон ва суннат ҳукмларига сиғишадими?!

Масалага айнан ана шу жиҳатдан ёндашсаккина Ўзбекистондаги тинч-тотув ҳаётга раҳна солаётган кимсаларнинг асл башараси халққа аён бўлади.

Ўзбеклар меҳмондўст, очиққўнгил, ишонувчан халқ. Айнан ана шу сифатлар диний оқимларга қўл келди. 90-йиллар бошида Ғарбдан католик динига мансуб гуруҳларнинг "Тереза" жамияти аъзолари Марказий Осиё мамлакатларига норасмий ташриф буюрдилар. Улар энг аввало ночор оилаларни излаб топишар, уларга моддий ёрдам кўрсатиш йўли билан одамлар кўнглига ўтиришар ва аста-секин ўз динларига даъват этишни бошлашарди. Кейинроқ эса учликни — ота-ўғил-руҳни норасмий тарғиб қилувчилар пайдо бўлди. Кришноидлар ҳам ўз маслакларини ошкора ёйишга ҳаракат қилдилар. Бу гуруҳлар даъватларини, ширинсўз ва тавозе билан варақа ҳамда ҳар хил китоблар тарқатишини виждон эркинлигига йўйдик. Улар эса, ўз даъватлари учун меҳмонхона, метро бекатлари, телефон-автомат шахобчалари, умумий овқатланиш жойларидан самарали фойдаланишарди.

Кейин "оғахонийлар", "қодиёнийлар", "исмоилийлар", "баҳоийлар" ҳақидаги гап-сўзлар тарқалди. Қошкийди, булар шунчаки гап-сўз бўлса. Бу оқимлар ўз мазҳаблари, қарашлари йўлида турли хил номаъқул усуллардан фойдаланишга ҳаракат қилдилар. Шиа ва суннийлар масаласи пайдо бўлди. Хуллас, бу каби олди-қочди гапларга, ҳаракатларга барҳам бериш учун фиқҳий масалада қилни қирқ ёрадиган олимларга зарурат сезилди. Афсуски, истибдод зулми Ислом фиқҳи соҳасида етук уламолар чиққан юртни, буюк олимлар етиштириш бахтидан ҳам мосуво қилганди.

Ён-атрофимизда олазарак бўлиб кузатиб турган душманларимиз ана шу бўшлиққа ғоявий ҳужум уюштирдилар. Уларнинг бу ҳаракатлари, афсуски, кўпинча бефарқ қолдирилди. Натижада, турли хил норасмий йўллар билан чоп этилган диний китоблар, рисолалар пайдо бўла бошлади. Энди "даъватчилар" тўппа-тўғри кўп қаватли турар жой биноларига кираверишда ўз "асарлари"ни қолдириб кетишарди. Ёки йўл юзида ишга кетаётган, хизматдан, таҳсилдан қайтаётган ёш қиз-жувонларга, йигитларга хушмуомалалик билан мурожаат қилиб: "Мана бу китобни бир ўқиб кўрмайсизми, унда кўп яхши маслаҳатлар бор" — дея қўлларига китоб ёки варақалар тутқазишарди. Ва бир зумда кўздан ғойиб бўлишарди. Бу китоб ва варақалар ота-ўғил-руҳга даъват бўлиб, Қуръони карим таълимотига тамоман зид ақидалар эди...

Ота-ўғил-руҳга норасмий даъват этишдан асосий мақсад халқни чалғитиш, тўғри йўлдан адаштириш эди. Улар даъватининг асоссиз, сув бетидаги кўпикдек пуч нарса экани, Исо алайҳиссалом ва ул зотнинг оналари Биби Марямга қилинган туҳмат эканлиги, ҳазрат пайғамбаримиз замонларидаёқ очиқ-ойдин ҳал этилганди. Бу ҳақда Қуръони каримда муфассал хабар қилинган.

Шодиёр МУТАҲҲАРХОН ўғли

ДАВОМИ БОР

ТАҲЛИЛ

МУАММО БОР, ЕЧИМИ-ЧИ?

Учқулочда меҳнатга яроқли аҳолининг 60 фоиздан ортиқроғи ишсиз. Бу муаммони ҳал этиб бўладими?

Убайдулла ХЎЖАНИЁЗОВ

МУҚАДДИМА

Учқулоч шаҳарчаси Жиззах вилояти Фориш тумани марказидан ўн чақиримча нарида жойлашган. Айрим манбаларга қараганда, Учқулочдаги Хонбанди шаҳарчасининг тарихи минг йилдан ҳам узоқроқ. Хуллас, археологик топилмаларнинг гувоҳлик беришича, VI—VII асрлардаёқ қадим Нурота тоғларининг этагида, ҳозирги Форишнинг Жиззах чўллари туташиб кетган текислигидаги йирик майдонларда суғорма деҳқончилик қилинган. Кейинроқ, X асрда бу ерда тош девор билан ўралган тўққиз дарвозали улкан сув омбори бунёд этилган. Яъни, намгарчилик мавсумида, баҳор чоғи тоғдан тушган сув тўпланиб, ер захлатиб суғорилган. Орадан асрлар ўтди. Ўзаро урушлар, замин, тож-тахт талашишлар кўҳна Банд қўрғонини ҳам таназзулга элтди.

Ниҳоят, асримизнинг 30-йилларида рус олими А.А.Смирнов бу жойларда қўрғошин-руҳ кони борлигини тахмин қилади. Бошқа бир олим Н.Лосевнинг таклифига кўра, 1951 йили бошланган қидирув ишлари 1963 йилга қадар узлуксиз давом этди. Етмишинчи йилларга келибгина конни комплекс ўзлаштириш бошланди. 1983 йили эса бу ерда кончилар шаҳарчаси қуришга киришилди. Учқулоч кони бу ердан 320 километр нарида жойлашган Олмалиқ тоғ-металлургия комбинати тасарруфига берилди. Чунки сув йўқлиги сабабли кон ўз бойитиш фабрикасига эга эмас эди.

Ҳа, СССР аталмиш улкан мамлакатга у пайтлари хом ашё, хусусан қўрғошин, руҳ, кумуш, борит жуда-жуда керак эканми, шаҳарча қисқа фурсатда қурилди-қўйди.

Сал ёши улуғлар билишар, ўша пайтлари "Москва таъминоти" деган тушунча мавжуд эди. Бу ибора замирида марказга керак макон тушунилиб, бу жойнинг дўконлари маҳсулотлару озиқ-овқатлар билан тўла бўлиши кафолатланганини билдирарди.

Хуллас, шаҳарча бунёд бўлди. Кўп қаватли уйларга одамлар кўчиб келишди. Канализация тармоқлари ишга тушди, иссиқ-совуқ сув... Нақ роҳатижоннинг ўзи дейсиз.

Учқулоч конининг маъданни қазиб олиш бўйича лойиҳавий қуввати йилига 110 минг тонна маъданни ташкил этарди.

Ўша пайтлари Учқулочда маош жуда баланд эди. Шунга яраша ишга кириш ҳам осон эмас эди. Бироқ, айниқса, тиришқоқ ёшлар ўқиб-ўрганиб, "дом"ларга кўчиб келишиб, тузуккина ҳунарли бўлиб олишди. Мутахассислар сафида маҳаллий миллат вакиллари салмоғи орта борди.

Гўё, Учқулоч аҳли абадул-абад мана шундай тўқ-фаровон, "сен же, мен же" қабилида яшайдигандек эди. Коннинг икки мингдан зиёд ишчиси эртанги кунга ишонч билан боқарди. Аммо...

АСОСИЙ ҚИСМ

Мустақиллик, бозор иқтисодига босқичма-босқич ўтиш жараёни иқтисоднинг сиёсатдан устуворлигини биринчи даражали масала қилиб қўйди. Натижада ҳали маош муаммосига асло йўлиқмаган, телекўрсатувларни бемалол йўлдош алоқаси орқали томоша қилиб ўтирган хонбандиликлар ногаҳон иқтисодий зарбалар остида қолдилар.

Энг аввало, шу нарса аниқландики, Учқулоч конида маъданни қазиб олиб, қайта ишлаш иқтисодий жиҳатдан ўзини оқламас экан, яъни бу ерда қазиб олинадиган маъданда қўрғошин ва руҳ миқдори жаҳон амалиёти талабидан 3-4 маротаба паст экан.

Ёзда ёққан қордай бу совуқ хабар тезда ўз тасдиғини топди — шаҳарчага эҳтиёт қисмлар ортган машиналар карвони келмай қўйди, янги конлар очилмади. Энг ёмони — ишчи ўринлари кескин қисқара бошлади!

Бугунги кунда қўрғошин кони лойиҳа қувватининг 10 фоиздан ҳам камроқ қуввати билан аранг ишлаб турибди. Конда жами бўлиб 150 га яқин ишчи қолган, холос. Теология қидирув партияси 180 кишига маош бериб турибди. Автобазада 50 нафар, шахта қурилишида 12 нафар киши ишламоқда.

Меҳнатга яроқли аҳолининг 60 фоизи ишсиз. Бу оз миқдор эмас, албатта. Азбаройи тирикчилик важидан одамлар ўн чақирим наридаги Айдаркўлга бориб, балиқ тутиб келиб сотиб кун кўрмоқдалар.

Иш қачон бўлади — номаълум. Шаҳарчадаги муҳит ҳам шунга яраша. Ахир, "Бекорчидан худо безор" деб бежиз айтишмаган.

БАҲСЛАР...

Албатта, юмушдан ажралиб қолишнинг ўзи бўлмайди. Айниқса, ўзинг меҳнат қилиб, оилангни боқиб турган қадрдон корхонанг кўз олдингда аста-секин таназзулга юз тутаётганини кузатиб ўтиришдан оғир азоб бўлмаса керак.

Аста-секин кичкина шаҳарчанинг файзи кета бошлади. Ўтган йил қишда синф хоналаридаги ҳарорат 10 даражага ҳам етмагани учун мактаб 20 кунлаб ёпиб қўйилди. Баҳорга келиб эса техника йўқлиги туфайли чиқиндилар ташиб кетилмади. Бу чиқиндилар тоғи бугун ҳам тоғ-тоғ бўлиб, атрофга микроб сочиб ётибди. Энг ёмони, парокандалик оқибатида юзага келган хўжасизлик вазиятидан фойдаланган айрим кимсалар Учқулоч конидан рангли металлар, темир қувурлар, қурилиш материаллари, эҳтиёт қисмларни ўғирлаб кетиб, арзон-гаровга сотиб юбормоқдалар.

Мана шундай шароитда иқтисодий муаммолар бандилигида қолган хонбандиликлар томонидан (ўтган йили шаҳарчанинг тарихий номи тикланиб, Хонбанди деб атала бошланди) турли ташкилотларга шикоят хатлари оқиб кела бошлади. Улардан бири "Ҳуррият"га ҳам етиб келди...

Табиийки, норозиликлар асосида ишчи ўринларининг қисқаришига нисбатан кескин қаршилик ётади. Бунинг устига айрим маҳаллий шоввозлар Республика Вазирлар Маҳкамасининг 1992 йил 6 апрелдаги 170-қарорини қўпол равишда бузиб, Чернобиль авариясини бартараф этишда иштирок этганларни ҳам қисқартириб юборгани дард устига чипқон бўлган (И.Шермонов, Ф.Туркманов, О.Ҳолиқуловлар...).

Даъвогарлар яна бир фактни ўзларига дастак қилиб олишган. Олмалиқ тоғ-металлургия комбинати томонидан чиқарилган маълумотномада "Учқулоч конида маъдан заҳиралари қўрғошин бўйича 263 минг тоннани, руҳ бўйича 24 минг тонна, кумуш бўйича 93 тонна, борит бўйича 710 тоннадан ортиқ, бу эса кон ишларининг лойиҳавий унумдорлигини 10-12 йилга таъминлайди", дейилган. Учқулочликлар эса ўз конларининг заҳиралари камида 25 йилга етади, деб ҳисоблайдилар (1998 йил 1 январь ҳисоб-китобларига кўра).

Учқулоч геология қидирув экспедицияси бошлиғи Шуҳриддин Сатторов мулоҳазалари:

"1. Учқулочдаги қўрғошин, руҳ заҳиралари 150-200 йилга етади. Демак, руда заводини Учқулочда қуриш керак.

2. Ҳозир консервация қилинган барча шахталарни қайтатдан ишга тушириш керак.

3. Мармар ишлаб чиқариш корхонасининг ҳамма цехларини Учқулочда қуриш керак..."

Дарвоқе, Олмалиқдаги маъмурият Италия билан ҳамкорликда мармарни қайта ишлайдиган қўшма корхона очишмоқчи. Қиймати 3 миллион 300 минг АҚШ долларига тенг бу корхона Форишда қурилса эди, барча муаммо ўз-ўзидан барҳам топарди...

Аммо... Мутахассислар қайта-қайта ҳисоб-китоб қилмоқдалар. Эҳтимол, сув масаласи бу ишнинг ижобий ҳал қилинишига тўсиқ бўлиб тургандир. Зеро, Айдаркўл-ку бу йил тўлиб-тошиб, боя айтганимиздай, Учқулочга 8-10 чақиримга қадар яқинлашиб келди. Аммо бу ҳол қачонгача давом этади...

МУЛОҲАЗАЛАР

Ҳа, Учқулоч муаммоси билан яқиндан танишар эканмиз, бирон-бир қатъий хулоса чиқаришга қийналиб қолдик. Ахир бир томонда юзлаб ишсизлар Олмалиқ томон умид кўзини тикиб жовдираб туришибди, иккинчи томонда эса — ҳисоб-китоблардаги темир мантиқ.

Фориш туман ҳокими С.Эшбоев икки марта Олмалиққа бориб келди. Вилоят ҳокимлиги томонидан шу йилнинг 8 февралида Олмалиқ тоғ-металлургия комбинатига хат билан мурожаат қилинди. Мазкур хатга комбинат директори жаноб В.Н.Сигединдан келган жавобда айтилишича, шу йил Учқулочда мармар блокларини қазиб олиш ва қайта ишлаш корхонасини ишга тушириш мўлжалланмоқда экан. Ҳар қалай, 100-150 киши ишли бўлиб қоларди.

Яна бир хусусий мулоҳаза:

Фуқаролар йиғини раиси, шу шаҳарни қурганлардан бири Асад Мустафоев ғайратли раҳбарга ўхшайди. Бироқ, айтайлик, ўн етти йилдан бери бир туп кўчат экилмаган қабристонни обод қилиш ёки кичкинагина тикувчилик цехи очиш учун Олмалиқдан ёрдам сўраб, қоғозбозлик қилиб юриш... аллақандай эриш туюлди. Ким билади, мен балки адашаётгандирман, лекин, назаримда, узоқдаги Олмалиқдан яқиндаги туман, вилоят ҳокимиятига кўпроқ таянган мақбулмиди...

ЁДНОМА

ЖУДА ҚИСҚА УМР МАЗМУНИ

Ҳожиакбар Ғуломовни эслаб...

Тақдир мени тарихчи олим ва таниқли журналист Ҳожиакбар Ғуломов билан 1949 йили таништирган. У киши Москвадаги Ижтимоий фанлар академиясини имтиёзли диплом билан тамомлаб, тарих фанлари номзоди деган илмий даражани олгандан сўнг, ўша даврларда Ўзбекистон матбуотининг байроқдори ҳисобланган "Қизил Ўзбекистон" (ҳозирги "Ўзбекистон овози") газетасига масъул муҳаррир этиб тайинланган эди. Мен шу газетада масъул котиб бўлиб ишлардим.

Ҳожиакбар ака ва биз вақт билан ҳисоблашмай, газетачиликнинг аччиқ-чучугини бирга тортиб, тонготар кечаларни редакцияда бирга ўтказганмиз. Саҳифаларни тайёрлаш, ўқиш ва газетага қўл қўйиш жараёнлари орасида бўш вақтимиз ҳам бўларди.

1939 йили армия сафига чақирилган Ҳожиакбар Ғуломов кўп ўтмай, соғлиғи ёмонлиги туфайли армиядан бўшатилади. 1940 йил бошларида "Қизил Ўзбекистон" газетасига адабий ходим бўлиб ишга киради. Ёшлигиданоқ матбуотга ихлос қўйган ёш қаламкаш газетачиликнинг ўзига хос мураккаб томонларини ўрганишга ҳаракат қилади. Ҳар хил ахборот, хабар ва мақолалар ёзиб, кўзга кўринади. Ҳамкасблари орасида камтарлиги, ишчанлиги, кам сўзлаб кўп ишлаши ва ташаббускорлиги туфайли тез орада бўлим мудири, сўнгра муҳаррир ўринбосари вазифасига кўтарилади. 27 ёшида газетанинг масъул муҳаррири этиб тайинланади.

Уруш урушлигини кўрсатиб, Ўзбекистонда кўпгина нашрларнинг чиқарилиши вақтинча тўхтатилган эди. Фақат ижтимоий-сиёсий газеталар — ўзбек тилида "Қизил Ўзбекистон" ва рус тилида "Правда Востока"гина чиқиб турарди. Бу пайтлар миллий газеталаримизни чиқаришда жуда кўп қийинчиликлар кўндаланг бўлиб турарди. Ахборот марказларидан хабарлар асосан рус тилида келарди. Малакали журналистлар, оддий ҳарф терувчилар, линотипда ишловчи кадрлар, босма машиналар, техник ускуналар етишмасди. Ходимлар кечалари уйқу нималигини билмай эрталабгача толиқиб, қийналиб газета чиқаришарди. Ана шундай оғир дамларда Ҳожиакбар Ғуломов уларга мададкор, бош-қош бўлди, отахон газетанинг дошқозонида қайнаб, қийинчиликларни сабр-бардош билан енгди.

Ҳожиакбар Ғуломов 1949 йил август ойидан 1953 йил март ойигача "Қизил Ўзбекистон" газетасида яна иккинчи марта масъул муҳаррир бўлиб ишлайди. Ҳожиакбар акадан мен кўп нарсаларни ўргандим. У киши интизомни қаттиқ ушлайдиган ва уни ҳаммадан талаб қиладиган, ишга ўз вақтида келиб, агарда бирон жойга кетадиган бўлса, борадиган жойини доим аниқ айтиб кетадиган масъулият туйғуси кучли раҳбар эди. У жуда кўп ўқирди, бўш вақтини бекорга ўтказмасди, телефонда жуда кам гапирарди. Жаҳли чиққанини, асаби бузилганини, хафа бўлганлигини, бетоблигини бировга билдирмайдиган, ўзини вазмин тутадиган, бамисоли кабутардай беозор ва ажойиб инсон эди. Агар газетага бош мақола ёки назарий-публицистик мақолалар ёзадиган бўлса, олдиндан тайёргарлик кўриб, кўп нарсаларни ўқиб, кечалари ўтириб, қўлда ёзиб келарди, сўнгра машинисткага бериб, синчиклаб ўқиб чиққанидан сўнггина менга топширар, "Ўзингиз ҳам кўриб қўярсиз", деб камтарона кулимсираб қўярди.

Ўша пайтлар Андижондан Адҳам Ҳамдам, Фарғонадан Исмоил Тўхтасинов, Наманагандан Солижон Отажонов, Самарқанддан Ғиёс Ашуров, Сурхондарёдан Латиф Эргашев, Бухородан Бобош Маҳмудов, Хоразмдан Маткарим Худойберганов, Тошкентдан Шобарот Кузанбоевларнинг ёзган мақолалари ўткирлиги ва муаммоларни дадил кўтариб чиқиши билан ажралиб турарди. Улар ҳаётдаги янгиликларни қайд этибгина қолмай, халқ хўжалигининг турли тармоқларидаги нуқсонларни ҳам кескин очиб ташлардилар. Буни газетхонларимиз ҳам яхши эсласалар керак. Муҳарриримиз газета саҳифаларида ички бир туғён билан ёзилган мақола, очерк, фельетонлар бўлишини, ишдаги камчиликларни дадил очиб ташлайдиган материалларнинг кўпроқ бўлишини истарди. Газетада кетадиган деярли ҳамма материалларни ўқиб чиқишга ҳаракат қиларди. Ҳожиакбар Ғуломович газетанинг давр талабига мос йўналиши ва мазмунигагина аҳамият бериб қолмасдан, балки унинг ташқи безагига, макети ва кўринишига ҳам эътиборимизни жалб қила биларди. Бир куни "Зиёдвой, макетнинг зеб-зийнати газета чиққанда билинади, саҳифани бир қолипга солиб газетхонга кўрсатишга ҳаққимиз йўқ, унга жиддий эътибор беришимиз керак. Газета чиқаришнинг ҳамма жараёнларини биргалашиб кузатиб борайлик!" дегани ҳали эсимда.

Ҳожиакбар ака олимлар, маданият ва санъат арбоблари, ёзувчилар билан кўришиб, суҳбатлашиб туришни сира канда қилмасди. Улар бр пайтлар Санъат ишлари бошқармасининг бошлиғи бўлиб ишлаганлиги, ажабмас, бунга таъсир кўрсатган бўлса. Қори Ниёзий, Обид Содиқов, Тошмуҳаммад Саримсоқов, Муҳаммад Ўрозбоев, Мавлон Ваҳобов, Ҳабиб Турсунов, Отабой Эшонов, Ойбек, Ғафур Ғулом, Комил Яшин, Ҳалима Носирова, Тамарахоним, Мухтор Ашрафий, Юнус Ражабий, Сора Эшонтўраева, Аброр Ҳидоятов, Мукаррама Турғунбоева, Зулфия каби эл ҳурматига сазовор бўлган адиблар ва санъаткорлар унинг хонасини тарк этмасди. Уни кўпчилик севар ва ғоят ҳурмат қиларди, республика раҳбарлари ва жамоатчилиги олдида обрўси баланд эди. Ҳожиакбар ака бундай ҳурмат-иззатга ўзининг меҳнатсеварлиги, ниҳоятда камтарлиги, ғуборсиз қалби, маданиятлилиги, поклиги, хушфеъллиги, одамларга нисбатан меҳрибонлиги туфайли эришган эди.

Ҳожиакбар ака дўстларига ҳам қадрдон, садоқатли, меҳр-оқибатли инсон эди. "Мен ғоят озчилик билан дўстлашаману, лекин бу дўстликни жуда-жуда қадрлайман", — дерди у. Биз жуда қадрдонлашиб кетган эдик, редакциядаги муаммоли ишларни, кадрларни танлаш ва жой-жойига қўйишни бамаслаҳат ҳал қилардик.

Ҳожиакбар Ғуломович партия, давлат ва жамоат ишлари, редакциянинг муаммолари билан қанчалик банд бўлмасин, оиласига — рафиқаси Робия опага, фарзандлари Раъно, Жаҳонгир, Жасур, Лола ва Мухторжонларга меҳр-муҳаббат кўрсатиб, ғамхўрлик ва эътибор қилишга доимо вақт топарди. Шунинг учун ҳам мен у кишига кучли меҳр қўйган эдим.

Тарихчи олим ва устоз журналист, матбуотимиз жонкуяри Ҳожиакбар Ғуломов 1914 йили Тошкентда туғилган. Эрта етим қолиб, қариндошлари уйида яшаган. 14 ёшидан интернатда тарбияланган. Заҳматкаш ва жафокаш мураббий жуда қисқа умр кўрди — 42 ёшида ҳаётдан кўз юмди. Узоқ давом этган оғир касалликдан сўнг 1956 йил 6 апрелда вафот этди. Ҳожиакбар аканинг ажойиб инсоний фазилатлари уни билган кишилар хотирасидан асло чиқмайди, у матбуотимиз тарихида барҳаёт сиймолардан бири бўлиб қолаверади.

Зиёд ЕСЕНБОЕВ,
"Ўзбекистон матбуоти" журнали бош муҳаррири

Бу сурат 1950 йил "Қизил Ўзбекистон" газетасининг маёвкасида олинган. Чапдан ўнгга: "Қизил Ўзбекистон", "Правда Востока" ва "Ўзбекистони сурх" газеталари бирлашган нашриётининг директори Василий Архангельский, Ҳожиакбар Ғуломов, "Қизил Ўзбекистон" газетаси масъул муҳаррирининг ўринбосари Баҳром Раҳмонов, юридик фанлари доктори, профессор Отабой Эшонов, "Қизил Ўзбекистон" газетаси масъул муҳарриринг собиқ ўринбосари Риҳси Саҳибоев, шу газетанинг масъул котиби Зиёд Есенбоев ва бирлашган нашриётнинг бош бухгалтери Михаил Тулузаков.
И.Глауберзон олган сурат (Сурат муаллиф архивидан олинди).

Ё ҲАЁТ, ЁКИ...

Калта шим кийиб юргани билан киши чет эллик бўлиб қолмайди

Тарбия биз учун ё ҳаёт — ё мамот, ё нажот — ё ҳалокат, ё саодат — ё фалокат масаласидир.
Абдулла Авлоний

Дунё аҳлини ер юзидаги ўзгаришлар, сиёсий баҳсу жанжаллар, табиий офатлар хавотирга солмоқда. Табиий офатларнинг олдини олиш мушкул. Одамлар нари борса, у ҳақда огоҳлантирилиши мумкин. Бироқ инсониятнинг ўзи томонидан содир этилиши мумкин бўлган офатларнинг олдини олса бўлади. Бу эса яна инсониятнинг ўзига боғлиқдир.

Тўғри, шу қабиҳликларни қилаётганларни тўхтатиш мумкин, аммо маълум муддатга. Яъни, жиноятчини қамаш, отиш, бир сўз билан айтганда, жазолаш йўли билан. Бироқ бу сўнгги чорадир. Бунгача кимдир молидан, жонидан айрилади — ўрни тўлдирилмайдиган нарсасидан жудо бўлади. Қолаверса, жазога тортилганларнинг анчагинаси "тарбияланиб" ҳам қайтмайди. Аксинча... Мен беш-олтита жазони ўтаб қайтган қишлоқдошларимни биламан. Уларга жазо сабоқ бўлмаган. Оммавий ахборот воситаларидаги чиқишлардан ҳам биламизки, жиноятчилар орасида муқаддам судланганлари кўп.

Бунинг сабаби нима? Албатта, кўпчилик таъкидлаётганидек, эътиборсизликдир. Биринчи галда одам тарбиясига бепарволикдир.

Кўпинча одамзот оддий ҳақиқатни била туриб унга парво қилмайди, ундан кўзини юмади ва пешонаси деворга урилганда хатосини англайди. Ота-онасини, оға-иниларини ураётган, хўрлаётганлар қанча... Демоқчимизки, бу зўравон асосий айбдор бўлиши билан бирга уни шундай тарбиялаганлар ҳам айбдордирлар. Унда эътиқод, иймон шаклланмаган, яъни шакллантирилмаган. Фарзандлари ёшликда соддароқ, тўғрисўзроқ бўлишса, болам, кўп содда бўлмагин, айёррoқ бўл, кун кўролмайсан дейдиган ота-оналар кўп. Мактабни тугатаётган боласини зўрма-зўраки "донгдор" институтга етаклаётган ота-онанинг мақсади нима бўлиши мумкин?! Тўғри, ҳеч ким ўз фарзандининг жиноятчи ёки ҳамманинг лаънатига учраган аҳмоқ бўлиб вояга етишини истамайди. Бироқ, афсуски, ўзига билинмаган ҳолда у бераётган тарбия шунга олиб боради.

Маълумки, инсон тарбиясига унинг атрофида кечаётган воқеа-ҳодисаларнинг таъсири катта бўлади. Бу борада ҳозирги замонда оммавий ахборот воситаларининг ўрни сезиларлидир. Маънавият масалаларига бағишланган ўнлаб тадбирларнинг ўрнини радиода эшиттирилган, газета ёки журналда босилган, телевизорда кўрсатилган битта асар босиши мумкин.

Атрофдаги воқеа-ҳодисаларнинг инсон ҳаётига, онгига таъсири ҳақида ўйлаётганда бугунги кундаги воқеликнинг эртага берадиган натижаси одамни бир оз хавотирга солади. Мисол учун, бугун радио ва телевидениедаги эфирларнинг, мусиқа асарларини сотувчи пештахталарнинг аксарият қисмини эгаллаб олган алмойи-алжойи қўшиқлар инсоннинг, айниқса ёшларнинг маданиятига, хулқ-атворига, онгига ижобий таъсир қилишига ишониш қийин. Аксинча, уларнинг бу борадаги фойдасидан кўра зарари кўпроқдир. Мен бундай қўшиқларни эшитиб ёки уларни тинглаётганларнинг "таъсирланаётганларини" кўриб, тез орада башарият маданиятининг бебаҳо хазинаси бўлган классик қўшиқчилигимизни унутиб қўйишидан қўрқаман. Тўғри, дунё турфа рангдир. Хусусан, ундаги санъат ҳам. Ҳар хил қўшиқлар мавжуд экан, демак уларнинг тингловчилари ҳам бор. Бироқ, умуммамлакат миқёсидаги, одамлар онгини, дунёқарашини кенгайтиришга кўмаклашишга бел боғлаган телевидение орқали бундай қўшиқ ёки бошқа асарлар (айрим кўрсатувлар) нинг жуда кўп намойиш қилиниши одамлар, айниқса ёшлар онгига салбий таъсир кўрсатади. Фикрлашдан, мулоҳазали бўлишдан, яхши-ёмонни ажрата олиш қобилиятидан маҳрум қилади. Қолаверса, ўзбек санъати, маданияти асло бундай асарлардан иборат эмас ва улар миллий телевидениенинг нуфузли саналган каналлари орқали ҳар суткада баъзида икки-уч марта кўрсатишга арзимайди.

Мустақилликнинг дастлабки йилларида (ҳозир ҳам) кўпчилик айрим даврларнинг салбий оқибатлари ҳақида кўп гапирди ва гапирмоқда. Бу гапларнинг самараси эса амалда кам кўринади. Асоратлардан халос бўлиш қийин кечаётганда "чет эллашиш"нинг ҳеч ҳам ҳожати йўқ. Қолаверса, кўчада калта шим кийиб (айниқса, қизлар), сочни аллақандай алвастиёна "укладка" қилиб юргани билан одам чет эллик бўлиб қолмайди ва ўзбек, ўзбекистонлик бўлишнинг ўзи бир бахтдир. Ўзбек қизи бугунги кунда уйда ва кўчада қандай кийиниши кераклигини айрим оналар ҳеч бўлмаса, қизларининг қулоғига айтиб қўйишса, яхши бўларди.

Чет элликлар маданиятини ўрганиш, арзирли жиҳатларини ўзлаштириш фойдали ва шундай қилиш ҳам керак. Лекин замонавий маданият, маънавият деганда битта фильм (чет эл фильми)ни томоша қилишни, одамнинг ҳамма аъзоларини "реклама" қиладиган кийимларни кийиб юришни тушунмаслик лозим. Кинотеатрлар, видеобарлар замона зайли билан барибир хоҳлаганларини намойиш этаверади. Бироқ, қайси фильмни кўриш ёки маданий ҳордиқ чиқаришга мўлжалланган муассасаларнинг қайсисига бориш кераклигини борувчиларга имкон қадар тўғри тушунтириш шарт. "Даҳшат" китоблардан кўра "Ўткан кунлар"ни қайта-қайта ўқиш мароқли ва маънавий соғлом бўлиш учун фойдали эканлигини англатиш вақти келди, балки ўтиб ҳам бормоқдадир.

Айрим жойларда маҳаллий раҳбарият, айрим одамлар наркомания нима эканлигини ҳали яхши англаб етишмаган кўринишади. Ҳолбуки, иродаси бўш, тарбияси мукаммал бўлмаган, онги тўла шаклланмаган ёшлар ҳаётига наркомания жуда осонлик билан кириб бормоқда. Кўпинча ҳар томонлама бекаму кўст оилаларнинг фарзандлари наркоман бўлиб қолмоқдалар. Мабодо, инсон ҳаётда қоқилса, ўзини тиғга уриши керак эмас-ку!

Энг ачинарлиси — наркоманиянинг "ишини" наркоманлар мисолида кўриб турган ёшлар "янги аъзо" сифатида уларга қўшилмоқдалар. Бунинг сабаби нима? Албатта, яна бепарволик, тарбияга эътиборсизликдир. Қанча миқдорда гиёҳвандлик моддаси ушлаб қолинганлиги-ю, нечта одам ушбу жиноят орқасида қўлга олинганлигини статистик ҳисоботларда кўрсатиш билан одамларни, хусусан ёшларни унинг чангалидан асраш ёки тушганларини қутқариш қийин. Ниманинг, қандай меҳнатнинг эвазига бўлмасин, одам гиёҳвандликни бошлаганидан сўнг у учун ҳаёт интиҳосига етишини тушунтириш шарт. Ёшларни гиёҳвандликдан мажбурий қайтариш билан бирга бу кулфатдан онгли равишда ўзларини асрашларига эришиш лозим.

Умуман, бундай фикрлар билан демоқчиманки, мамлакатимиз кўзлаган олис, айни пайтда гўзал манзилларга бугун вояга етаётганларнинг айримлари билан етиш мушкулроқ. Бу дегани асло бугунги ёшлар шунақа бўш дегани эмас. Зеро, кўпчилик тенгдошларимизга одамнинг ҳаваси келади. Улар ҳатто дунё аҳлини лол қолдиришмоқда.

Бугунги кунда тарбия билан шуғулланувчи айрим одамларнинг, бу ишларга бевосита дахлдор ва жавобгар бўлган турли номдаги ташкилотларнинг ишлари қарсак чалиб кутиб оладиган даражада эмас. Масалан, низом бўйича эрталаб соат тўққиздан кечқурун олтигача ишхонадаги юмушларни бажариш, шу орқали тирикчилик қилиш — бу ишнинг бир томони. Ота-она эса фарзандини яхши едириб-кийдириши, яъни боқиши ҳам иккинчи даражалидек. Асосийси, бола боқаётиб ёки таълим-тарбия ишларига мутасадди шахс сифатида ишлаётиб "Тарбия биз учун ё ҳаёт — ё мамот, ё нажот — ё ҳалокат, ё саодат — ё фалокат масаласи" эканлигини англашдир. Буюк бобомизнинг бу фикрлари эса исбот талаб қилмайдиган ҳақиқатдир.

Рўзибой САИДОВ,
журналист

МУСИБАТ

ҚИЗИМНИНГ СИРЛИ ЎЛИМИ

20 ёшли Муҳаббатнинг ўлими сабаби аниқланди, лекин шубҳа-гумонлар отага тинчлик бермаяпти

Ҳаётда инсон Парвардигорнинг шундай синовларига рўпара келадики, бундай вақтларда беихтиёр, "Ҳатто душманимнинг бошига ҳам бундай кулфат тушмасин" дея Яратганга илтижолар қиласан.

Биз шундай ҳолатга тушдик. Йигирма йил ювиб-тараб, асраб-авайлаб вояга етказган Муҳаббат қизимизни эзгу тилаклар билан узатдик. Куёвимиз боодоб, оилапарвар йигит экан, севиндик, икки ёшнинг ширин турмуш қурганини кўриб кўзимиз қувнади, Аллоҳга шукрлар қилдик.

Қизим гумонали бўлди, онаси бўлажак неварани муборакбод этиш ниятида ҳаракатга тушиб, жажжи-жажжи либосчалар кўтариб кела бошлади. Аёллар учун бундан кўра бахтлироқ, қувончлироқ лаҳзалар бўлмаса керак!..

Бироқ, 1999 йил октябрининг 19-куни барча қувончларимиз барҳам топди: эрталаб ишга отланиб уйидан чиққан Муҳаббат қизим дом-дараксиз кетди...

Ўша куни ишхонасига Тошкент шаҳар "Саломатлик" марказига етиб бормаган. Ишхонасидан қудамникига икки-уч дафъа қўнғироқ қилишган, кечқурун ҳар сафар келадиган вақтига қайтиб келмаган. Қизимнинг овсини бизникига қўнғироқ қилиб бу хабарни маълум қилди. Зудлик билан тегишли идораларга мурожаат қилдик, қидирувга бердик, ўзимиз елиб-югурдик. Биз кирмаган шифохона ва туғруқхона қолмади. Шайтонга ҳай бериб, ўликхоналарга ҳам бош суқишга тўғри келди. Орадан ўн кун ўтиб қизимнинг жасади Педиатрия институтининг ўликхонасидан топилди. У ерда бизга қизимизнинг йўл-транспорт ҳодисаси натижасида вафот этганлиги ва 20 октябрда жасади тушликдан кейин келтирилгани (бирон-бир аниқ маълумотсиз) умумий тарзда айтилди.

Қанчалик аянчли, нечоғлик фожиали бўлмасин, тақдирга тан беришдан бўлак чора йўқ. Фалокат оёқ остида ахир, қизимизнинг умри қисқа экан, начора! Тақдирга ношукрчилик дуруст эмас. Бироқ...

Нуридийдангдан бу тахлит ажралишнинг фожиаси бир бўлса, фалокатнинг сабаблари, ҳалокатнинг асл сабабини била олмаслик алами жонингни жодига солиб қиймалар экан.

Воқеа содир бўлганидан 65 кун ўтгандан кейин мен Тошкент шаҳар йўл транспорт ҳодисаларини тергов қилиш бўлимининг катта терговчиси Н.Мираъзамовнинг таклифига биноан қўзғатилган жиноий иш материаллари билан танишиб чиқдим (Бу ишни олиб борган терговчини ҳам илк бор кўрдим). Унда қизимни Тошкент шаҳар 3-трамвай-троллейбус депосига қарашли 3529-рақамли 29-йўналишдаги М.Бобоев бошқарувидаги трамвай "Буюк ипак йўли" бекатида босиб ўтиб кетгани, олинган тан жароҳатлари натижасида воқеа содир бўлган жойда вафот этгани баён қилинган эди.

Қизимнинг ёнида сумкаси, паспорти, ишхонасининг гувоҳномаси бўлган. Лекин негадир уни "номаълум аёл" деб расмийлаштиришибди. 20 ёшли эди, 30-35 ёшли деб кўрсатишибди.

19 октябрь куниёқ Бахтсиз ҳодисалар бюросига ҳомиладор қизимизни ишдан уйга қайтиб келмаганини хабар қилган эдик. Бироқ 10 кун давомида бизларга бу Бюродан ҳеч қандай хабар берилмагани сабабини ҳали ҳам тушуна олмайман.

28 октябрь куни "Бахтсиз ҳодисалар бюросидан" деб телефон қилган аёл қизимнинг жасадини олиб кетиш учун зудлик билан Педиатрия институти ўликхонасига боришимиз лозимлигини, акс ҳолда уни кўмиб юборишларини пўписа қилди.

Майит бизга ҳеч қандай қоғозлар расмийлаштирилмай туриб бериб юборилди. Жаноза куни ўликхонага бориб қизимнинг ўлими тўғрисидаги маълумотномани олишга тўғри келди, бироқ у ерда жасад қачон, қайси ҳужжат асосида, кимга бериб юборилгани ҳанузгача қайд этилмаган.

Шунинг ўзиёқ кўнгилда ғалати шубҳа туғдирди. Фалокат соат нечада юз берганини аниқлаш ҳам муҳим эди.

Судда воқеа 9.00-9.05 ларда бўлгани аниқланди. Қизимни маҳаллада маҳалладошларидан бири 8.50 атрофида кўргани ҳақида судда кўрсатма берди.

Муҳаббатни маҳалладоши кўрган жойдан автобуслар бекатигача яна 10 минутлик йўл. Юнусобод тумани "Оқ тепа" маҳалласи олдидаги Ҳалқа йўлдаги автобуслар бекатидан "Буюк ипак йўли" бекатигача бориш учун 25-30 минут вақт сарф қилинади. Демак, Муҳаббат трамвай одам босган пайтида маҳалласида бўлган. **Унда трамвай босиб олган аёл ким экан?** Бу савол билан адвокатимиз орқали Тошкент шаҳар Давлат автомобиль назорати бошқармасига мурожаат қилдик. Бу мурожаат бўйича трамвай босиб кетган шахси номаълум аёл 30-35 ёшли бўлгани ва Европа миллатига мансублиги кўрсатилган расмий жавоб олдик.

Қизимнинг тан жароҳатлари нуфузли мутасадди идораларнинг мутахассислари фикри бўйича трамвай босганида бўладиган жароҳатларга хос эмаслиги айтилмоқда. Яъни, унда фақат бош миянинг очиқ жароҳати ва ўнг оёғида иккита ёпиқ синиқ бўлган, холос.

Қизимнинг ўлими тўғрисидаги берилган врачлик гувоҳномасининг ташхис қисмида "кўплаб қовурғаларнинг синиши" ҳам кўрсатилган. Ваҳоланки, суд тиббий-экспертиза хулосасида "тўш, ўмров, қовурғалар" бутун дейилган?!

Афсуски, одамнинг бошини гангитиб қўядиган даражада маълумотлар шу қадар кўпайиб кетдики, мана, ярим йилдан ортиқ вақт ўтса ҳамки, калаванинг учи топилмаяпти. Мен шубҳа-гумонларимдан нечоғли эзилаётган бўлсам-да, асоссиз равишда кимларнидир айбдор қилиб қўйиш ниятидан мутлақо йироқман, ҳеч кимнинг бошига маломат тошини отмоқчи ҳам эмасман, лекин 20 ёшли ҳомиладор қизим нега, қай ҳолатда ўлган деган саволларга жавоб тополмаётганим менга сира-сира тинчлик бермаяпти. Одатда, бундай вазиятларда қилни қирқ ёрадиган ҳуқуқни муҳофаза қилиш идораларининг мутахассислари ҳар қандай шубҳа-гумонларни тарқатиб юборадилар, ишга ойдинлик киритадилар. Бироқ Мирзо Улуғбек туман судида икки ой давом этган суд жараёнида ҳам масала очиқлигича қолди. Чунки йиғилган маълумотлар шу қадар чалкаш эдики, уларни саралаш, тўғрисини нотўғрисидан ажратиш учун, билмадим, нақ Шерлок Холмснинг маҳоратига эҳтиёж туғиляпти десам муболаға бўлмайди.

Тафсилотга қайтай.

Куёвимиз Шавкатжон 20 октябрда Педиатрия институти ўликхонасида бўлганларида қизимнинг жасади у ерда бўлмаган. Уни 20 октябрда келтирилди деган мутасадди ходим, энди 19 октябрда келтирилган деб кўрсатма беришдан "чарчамаяпти". Ўликхонада расмийлаштирилган номаълум аёл тўғрисидаги маълумотлар қизим тўғрисидаги маълумотлардан фарқ қилади. Боз устига, номаълум аёл (агар у менинг қизим бўлган бўлса ҳам) ўликхонада фотоплёнка йўқлиги важ қилиниб, амалдаги қонун ҳужжатлари четлаб ўтилиб, суратга олинмаган. Амалдаги қонун ҳужжатларини қўпол равишда бузиб, Тошкент шаҳар йўл-транспорт ҳодисаларини тергов қилиш бўлимининг катта терговчиси Н.Мираъзамовнинг оғзаки кўрсатмасига биноан трамвай ҳайдовчиси Маҳмуд Бобоевнинг отаси Ботир Бобоев хусусий сураткашни ёллаган ва сураткаш Педиатрия институти ўликхонасида номаълум аёлни суратга олган. У суратларни чиқариб берган ва суратлар терговчига топширилган. Лекин ажабланарлиси шундаки, у суратлар иш материалларига тикилмаган. Суратлар Тошкент шаҳар туманлари ички ишлар бошқармаларига юборилган ориентировкаларга илова қилинган, деб кўрсатилган бўлишига қарамай, ориентировкалар ҳам, суратлар ҳам юборилмаган, суратлар ҳам йўқолган эмиш. Агарда у суратлар менинг қизимнинг суратлари бўлса, нима учун йўқ қилинади? Бу масала ҳанузгача очилмаган.

Иш материалларида қизимнинг сочи сариқ, каштан рангда деб кўрсатилган, аслида унинг сочи қора бўлган. Бўйи 170-171 см бўлган, иш материалларида 155-160 см кўрсатилган. Оёқ кийимнинг ранги ҳам турли кўрсатилган. Кийим-кечаклар, қўли ва қулоғидаги тақинчоқлар ҳам бошқа-бошқа кўрсатилган.

Суддан сўнг қайта тергов узоқ давом этди. Шубҳалар қуюқлашди, гумон кучайди.

Қизимнинг ҳомиладор эканлигини (6-7 ойлик) Тез тиббий ёрдам машинасида келган шифокор ҳам, номаълум аёлнинг жасадини кўздан кечирган икки холис аёл ҳам, терговчи ҳам кўрмагани кишини ажаблантиради.

19 октябрда Ҳ.Абдуллаев кўчаси 61-уйининг қаршисида йўл-транспорт ҳодисасидан вафот топган номаълум аёлни дафн қилиш учун врачлик гувоҳномаси, ўлими тўғрисидаги маълумотнома 27 октябрда Юнусобод тумани ЗАГСида расмийлаштирилган.

Қизимнинг ўлими тўғрисидаги ҳужжатлар 29 октябрда Ҳамза тумани ЗАГСида расмийлаштирилган.

Амалдаги қонун ҳужжатларига асосан, агарда ўша номаълум аёл менинг қизим бўлганида эди, унда унинг ҳужжатлари Юнусобод тумани ЗАГСида расмийлаштирилган бўларди.

Бу ҳодиса бўйича икки кишининг ўлими тўғрисида врачлик гувоҳномаси расмийлаштирилган!

Нима учун қонунларни, қоидаларни "сув қилиб ичиб юборган" ўликхона ходимлари фақат менинг қизимга қолганда қонун ҳужжатларини ва қоидаларини "эсларидан чиқариб қўйишибди?"

Қизимнинг ўғирлаб кетилганлиги ҳақида ноябрь ойида қудамникига имзосиз хат келган. Бу хат бўйича ўрганишлар етарли даражада олиб борилмади. Энг асосийси, бу хатнинг юзага келиш сабаби очилмади.

Ҳуқуқ-тартибот органларининг хулосасига кўра, қизимни трамвай босган. Лекин қизимнинг ўлими биз учун ҳамон сирли бўлиб қолмоқда. Шу сирнинг очилишини истайман.

1999 йил 19 октябрда "Буюк ипак йўли" бекатида трамвай одам босиб кетганининг, у ерда қандай ҳодиса рўй берганининг **гувоҳи бўлган кишилар ўзларининг холис хабарларини билдирадилар, фақат жумбоқдан иборат бўлган бу масаланинг очилишида ёрдамларини аямайдилар деб ишонаман.**

Барча инсонларга бизларга ўхшаб яраси битмайдиган фарзанд доғини кўрманглар, болаларингизнинг роҳатини кўринглар, деб дуои хайрлар қиламан. Мен яхши инсонларнинг ёрдамларини кутиб қоламан.

Неъматилла НОРХОНОВ

МАҒРИБУ МАШРИҚ

INTERNATIONAL LIFE

БМТ маълумотларига кўра, дунёда 8 млн киши героин, 13,3 млн киши кокаин, 141,2 млн киши марихуана, 280 млн кашанда эса синтетик наркотик моддалардан фойдаланади.

"Олтин учбурчак" (Бирма, Лаос, Таиланд) давлатларида йил давомида тахминан 2500 т. хомашё ва ундан 250 т. героин моддалари олинади. Худди шунча миқдор "Олтин яримой" (Афғонистон ва Покистон) худудида ҳам етиштирилади. 100 т. га яқин опий моддаси Лотин Америкаси "ҳисса"сига тўғри келади.

Перу, Колумбия, Боливия ҳудудида 1300 т. кокаин олиш мумкин бўлган хомашё етиштирилади. Марокашда йилига 2500 т, "Олтин яримой" ҳудудида йилига 2000 т. гашиш гиёҳванд моддаси етиштирилади.

Дунё миқёсида етиштириладиган марихуана миқдори ҳали аниқланмаган. Наркотик моддалар савдоси йилига 400 млрд долларни ташкил этади. Бошқача айтганда, йиллик жаҳон савдо айланмасининг 8 фоизи гиёҳванд моддалар улушига тўғри келади.

БМТ, ЮНЕСКО,
АҚШ Адлия вазирлиги
маълумотларидан олинди.

ҚИСҚА-ҚИСҚА

ДЕЙДИЛАРКИ...

Японияда чоп этиладиган "Майнити" газетасида таъкидланишича, "Толибон" афғон ҳаракати раҳбарлари ўзларининг назоратида бўлган ҳудудлардаги хориждан келган жангариларни тайёрлашда фойдаланиладиган сўнгги етти лагерни ёпишга ишонтирмоқдалар.

* * *

"Лос-Анжелес таймс": "Чеченистонда тўққиз ой давом этган ҳарбий компания амалда тугади. Россия чечен ҳудудининг 90 фоизини ўз назоратига олди, жангари-сепаратистлар эса ўзини тоғларнинг ичкарироғига урди. Бундан кейинчи?

Американиклар ўз ҳудудида ҳолдан тойдирувчи, мутлақо истиқболсиз, узундан-узоқ давом этаётган урушларга кўпчилик кўниколмаган бўлур эди."

* * *

"Би-би-си" радиостанцияси тарқатган хабарларга қараганда, Хитой ҳукумати Янцзы дарёси ўзанини мамлакатнинг қурғоқчилик кузатилаётган шимолий ҳудудига буриш лойиҳасини амалга оширишни мўлжалламоқда. Лойиҳа ишларини рўёбга чиқариш учун 12 миллиард доллар сарфланиши кўзда тутилмоқда.

* * *

"Америка овози" маълумотларига кўра, америкалик мультимиллионер Деннис Тито келгуси йили Россиянинг "Мир" орбитал станциясининг биринчи сайёҳи бўлиш ниятида экан. Бугунги кунда бойваччанинг 10 миллиард доллари бор. Фазога саёҳати учун эса у бор-йўғи 20 миллиондан зиёдроқ(!) сарфлайди.

ЯНГИЛИК

ХАВФСИЗЛИК ҚАЛҚОНИ

Ўтган ҳафтанинг энг йирик воқеаларидан бири, шубҳасиз, МДҲ Давлат раҳбарлари кенгашининг Москвада бўлиб ўтган мажлиси бўлди. Тан олиш жоизки, бу галги мажлис тамоман ишчанлик руҳида ўтди. Бунга сабаб бўлган омилларнинг кўплигини эътироф этган ҳолда, Россиянинг янги ва серғайрат Президенти Владимир Путиннинг катта сиёсат саҳнасига чиқиши билан ҳам ифодалаш мумкин.

МДҲ Давлат раҳбарлари кенгашининг мажлиси тафсилотларига қайтадиган бўлсак, Ўзбекистон раҳбари И.Каримов ғоясининг амалга ошиши ҳамдўстликда мамлакатимиз обрў-эътиборининг нақадар юксаклигидан далолат беради. МДҲ доирасида Аксилтеррор маркази тузиш қарорининг қабул қилиниши фикримизнинг исботи бўла олади.

Дарҳақиқат, айни замонда ҳар қандай давлатни, унинг кичик ё катталигидан, ривожланган ёки ривожланаётганлигидан қатъий назар, террор хавфи ташвишга солмоқда.

Вазиятни тўғри баҳолай оладиган Президент Ислом Каримов терроризмга қарши давлатлараро миқёсда курашни мувофиқлаштирувчи марказ тузиш ғоясини дунёда биринчи бўлиб Европада Хавфсизлик ва Ҳамкорлик Ташкилотининг 1999 йил ноябрда Истанбулда бўлиб ўтган саммитида илгари сурганди. МДҲ мамлакатлари давлат раҳбарларининг шу йил январдаги Москва учрашувида ЕХҲТ саммити натижаларидан келиб чиқиб, Ҳамдўстлик доирасида Аксилтеррор маркази тузиш масаласи муҳокама этилди. Ниҳоят, кечаги саммитда ғоя амалга ошди.

Россия Федерал хавфсизлик хизмати Конституциявий тизимни ҳимоя қилиш ва терроризмга қарши кураш департаментининг биринчи ўринбосари генерал-лейтенант Борис Милников Аксилтеррор маркази раҳбари этиб тайинланди.

Борис Александрович Милников аслида ким?

У ҳақида икки оғиз сўз. Б.Милников 1952 йилда Ленинград (ҳозирги Санкт-Петербург)да туғилган. Ленинграддаги аниқ механика ва оптика институтини инженер-электромеханик мутахассислиги бўйича тугатган.

Институтни тугатгач, давлат хавфсизлиги органларида хизмат қилган.

1993 йилдан 1995 йилгача Екатеринбург вилоят Федерал хавфсизлик хизматида бошлиқ ўринбосарлигидан бошқарма бошлиғигача меҳнат қилади. Будённий воқеаларидан сўнг Ставрополь ўлкаси бошқармасининг бошлиғи этиб тайинланади. 1999 йилдан Москвага РФ ФХХ Оператив бошқармасига қайтади. 2000 йил бошидан Конституциявий тизимни ҳимоя қилиш ва терроризмга қарши кураш департаментининг биринчи ўринбосари лавозимида ишламоқда.

"Труд" газетасида таъкидланишича, "Милников — хона генерали эмас". У Чеченистондаги жанговар ҳаракатлар давомида бир неча бор махсус операцияларда қатнашган. Табиийки, Милниковнинг Чеченистонда орттирган тажрибаси янги вазифасида ҳам асқотади.

Тузилишига кўра, Аксилтеррор маркази раҳбарининг уч ўринбосари бўлади. Бири ИИВ тизими, қолган иккитаси МДҲ чегара қўшинлари кенгаши ва мудофаа вазирлари кенгаши кўрсатмасига мувофиқ бўлади. Марказ раҳбарининг фикрича, бу тузилмалар номзодларни ўзлари аниқлаб, тавсия этади.

Янги тузилманинг асосий вазифаси халқаро терроризмга қарши курашда кучларни бирлаштиришдан иборатдир. Аксилтеррор марказининг штаб-квартираси Москвада жойлашади.

Бир сўз билан айтганда, МДҲ Давлат раҳбарлари кенгашининг навбатдаги мажлиси фойдали, аввалгиларидан анча самарали бўлди.

Д.ТОШКЕНБОЕВА,
Д.УМАРОВА
хориж матбуоти
асосида тайёрланди

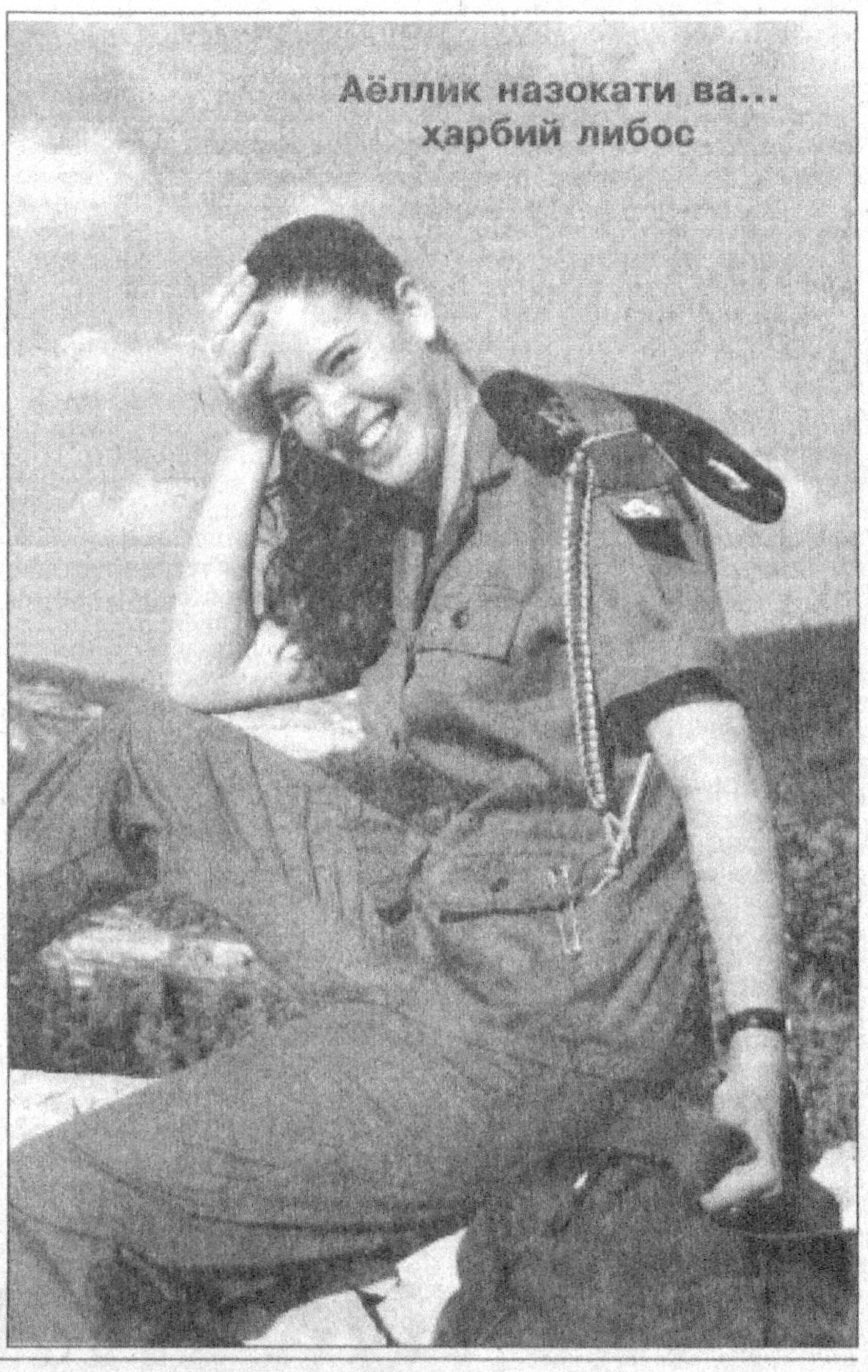

Аёллик назокати ва... ҳарбий либос

ФАЗОДА МЕҲМОНХОНА

РКК энергия хусусий ширкати фазода бундан ўн тўрт йил муқаддам ўзининг "Мир" станциясини қурганди. Энг йирик станциялардан бири ҳисобланаётган "Мир"да бугунги кунимизга қадар кўплаб илмий ва техникавий тадқиқотлар ўтказилди. Станцияга бориш, унда синов ва тадқиқотлар ўтказиш жуда қимматга тушади. Сўнгги вақтларда РКК энергия хусусий ширкати станцияни доимий бир ҳолатда сақлаб туриш учун зарур маблағ билан таъминлай олмаяпти. Шу сабабга кўра, ширкат "Мир" фазо станциясини февраль ойининг охирларида Амстердамдаги Mir Corp ширкатига фойдаланишга топширди.

Аслида фазо станцияси ҳозир ҳам руслар мулкидир. Уни юритиш бўйича ҳозир ҳам РКК масъулдир.

Mir Corp станцияни ривожлантиришга киришди. Ширкатнинг асосий режаси "Мир" фазо станциясини соғлом туристлар учун мўлжалланган меҳмонхонага айлантиришдир. Меҳмонхона ишга тушгандан сўнг у ерга борувчи миллионер туристлар сафар олдидан маълум текширувлардан ўтишлари ва жисмоний ҳамда психологик соғлом бўлишлари зарур. Биринчи фазовий меҳмонхонада қолиш учун ҳали нарх белгилангани йўқ. Ҳозирча унда туриш 20-25 млн. доллар бўлиши тахмин қилинмоқда. Бу жуда катта маблағ бўлишига қарамасдан хоҳловчилар жуда кўпчиликни ташкил этмоқда.

Шавкат ОРТИҚОВ
тайёрлади

- Фотомухбирлар! Тўрдан бу ёғига йўл йўқ!

ҚУДРАТИНГ БОРИДА ЯХШИЛИК ҚИЛ!

Худбинга насиҳат қиладиган одамнинг ўзи насиҳатга муҳтождир!

* * *

Тез битган ишнинг бақоси бўлмас.

* * *

Кимки қудратли бўлган даврида яхшилик қилмаса, бошига иш тушганида машаққат кўради.

* * *

Бировнинг кўнглини ранжитадиган хабарни эшитган бўлсанг, сукут қил, токи бошқа одам айтсин!

* * *

Чаёндан сўрадилар: "Нима учун қишда инингдан чиқмайсан?" Чаён жавоб берди: "Ёзда чиқиб нима обрў кўрдимки, яна қишда чиқсам!"

* * *

Ёмон билан юрган яхшилик кўрмайди.

* * *

Илм олиб амал қилмаган одам — ерни шудгорлаб уруғ сочмаган деҳқонга ўхшайди.

* * *

Жоҳил билан баҳслашган олим иззат умид қилмай қўя қолсин. Башарти, жоҳил баҳсда олимдан устун чиқса, ажабланарли ери йўқдир. Чунки ҳамиша тош гавҳарни синдиради.

* * *

Гавҳар лойга тушса ҳам аввалгидек қимматбаҳо, чанг осмонга кўтарилса ҳам қадрсиздир.

* * *

Имом Ғаззолийдан: "Илмда бундай юксак даражага қандай етишдингиз?" деб сўрадилар. У: "Билмаган нарсамни сўраб ўрганишдан уялмадим", деди.

* * *

Ёлғон гапирмоқ ҳам ханжар зарби кабидир: жароҳати тузалса-да, изи қолади. Юсуфнинг акалари ёлғончиликда шуҳрат топганларидан кейин уларнинг рост гапларига ҳам ишонч қолмади...

* * *

Нафс овораси бўлган одамда ҳунар бўлмайди, ҳунарсиз одам раҳбар бўлишга ярамайди.

Шайх САЪДИЙ

ТАРИХ

"ЁШ ТУРКИСТОН"

Одатда байрам баҳонасида кўп яхши нарсалар ёдга олинади. Шу боисдан ҳам бугун биз матбуотимиз тарихида ўзига хос из қолдирган, Туркистон Миллий озодлик ҳаракати нашри бўлган "Ёш Туркистон" журнали хусусида сўз айтмоқчимиз.

Олимларнинг эътироф этишича, Туркистон матбуоти тарихи шартли равишда уч қисмдан иборатдир. Булар:

а) Ғарбий Туркистонда чиққан газета ва журналлар(1870—1919);

б) Шарқий Туркистонда чоп этилган газета ва журналлар(1910—1949);

в) Туркистон ташқарисида туркистонликлар томонидан чиқарилган газета, журнал ва бюллетенлар(1927 йилдан ҳозиргача).

Тан олиш лозимки, миллий матбуотимиз ва публицистикамиз тарихида салмоқли ўрин тутган ўлкамиздан ташқарида чоп этилган газета ва журналлар тарихи унчалик яхши ўрганилмаган. Бунинг асосий сабаби, бир томондан, бу нашрларнинг камёблигига, иккинчи томондан — улардан нусха олиш билан боғлиқ сарф-харажатларга тақалади. Ваҳоланки, бугунги ёшлар, айниқса, бўлғуси журналистлар матбуотимиз тарихини билиши, унга холисона баҳо бера олишлари керак.

Мазкур журнал 1929 – 1939 йиллари Мустафо Чўқай томонидан Парижда чоп этилган. Журнал эски ўзбек ёзуви(араб алифбоси)да бўлиб, жаъми 117 сони (баъзилари жуфт сон) нашрдан чиққан. Бугунги кунда журналнинг тўлиқ тахлами Нью-Йоркдаги Колумбия университети, Анқарадаги "Аёз Тоҳир Туркистон—Идил—Ўрол вақфи" кутубхоналари ва шунга ўхшаш саноқли жойлардагина сақланиб қолган, холос.

"Ёш Туркистон" Туркистон миллий истиқлол фикрига хизмат этувчи ойлиқ мажмуадир, дейилади унинг илк саҳифасида. Биринчи сонида берилган "Бизнинг йўл" сарлавҳали бош мақолада унинг вазифа ва мақсади очиқ баён этилади: **"...Йўлимизни англатиш учун узун изоҳларга эҳтиёж йўқ. Йўлимиз ва мақсадимиз: биз Туркистон истиқлолчилари элимизнинг эрки ва юртимиз Туркистоннинг қутулиши учун курашамиз...**

...Бизнинг товушимиз юртимиздаги қувватли фиғоннинг кучсизгина бир аксидир.

Халқимизнинг миллий истиқлол талабларини, маъносини бузмасдан, кучини озлатмасдан "Ёш Туркистон" бетларида англата билсак, бизнинг ҳаммамиз учун муқаддас бўлған оғир масъулиятли вазифанинг бир қисмини ўтаган бўламиз...

"Ёш Туркистон" ҳажми эътибори билан кичик бўлса ҳам озод ва мустақил Туркистон байроғини кўтариш каби вазифани устига олиш(и) ва у йўлда хизмат этиш(и) билан буюкдир...

"Ёш Туркистон" Парижда чоп этилса-да, Туркистон истиқлолини орзу этди. Ўлкадаги мустамлакачилар зулмини қоралаб, дунё афкор оммаси эътиборини Туркистон озодлиги масаласига жалб қилди. Шунингдек, Фитрат, Чўлпон, Мағжон Жумабой, Элбек ва бошқа кўплаб оловқалб ижодкорларнинг шеърлари, бадиа ва бошқа асарлари журнал саҳифаларида дунё юзини кўрди. Адабиётшунос олимларнинг Алишер Навоий, Заҳириддин Муҳаммад Бобур ижоди билан боғлиқ таҳлилий мақолалари босилди. Олима Фотима Очиқ "Ёш Туркистон" журналидаги адабий манбалар бўйича илмий-тадқиқот олиб борган.

ҒАРБДА ҚАЛАМ ҲАҚИ ҚАНЧА?

Баъзан "Чет элда ёзувчилар фалон миқдорда қалам ҳақи олишса керак", деган гаплар қулоққа чалиниб қолади. Балки ростдир, балки... Умуман олганда, бу ёзувчига ҳам боғлиқ бўлган нарса...

Бу китобни чоп эттирувчи киши билан бўладиган музокарага боғлиқ. Анча узоққа чўзилган музокаралардан кейин, агар ёзувчи ҳали шуҳрат пиллапояларига кўтарилмаганлардан бўлса, унинг 350-400 бет ҳажмдаги китоби учун саккиз минг доллар тўланади. Шартнома тузилиб, қўлёзма топширилгандан кейин ҳамда у буюртмачи томонидан қабул қилингандан кейингина банк ҳисобига келишилган миқдорда пул ўтказилади.

Агар қўлингизга теккан пул 30-33% кам бўлса, ҳайрон бўлиб ўтиришнинг ҳожати йўқ. Европада солиқлар — каттагина. Аммо бошловчи ижодкор тушкунликка тушмаслиги даркор. Айтайлик, ёзган асарингиз ҳақиқатан ҳам яхши баҳоланиб, бозори чаққон бўлса, унинг дастлабки 3 минг ёки 5 минг тираждаги нусхаси яна қайта нашр эттирилади. Муаллиф эса бундан, айниқса, манфаатдор. Бўлмасам-чи, ахир, қоидага кўра, ҳар бир сотилган нусхадан келган даромаднинг ўн фоизи уникида! Агар китоб ўн минг нусхада чиқиб, йигирма доллардан сотилган тақдирда ҳам ижодкор ҳисобида ҳосил бўладиган маблағ унча-мунчани ташкил этмайди. Бироқ, даромадга қараб буромад деганларидек, қилган даромадингиз қанчалик катта бўлса, олинадиган солиқ ҳам шунга яраша бўлади (ҳатто, 45% гача ҳам кўтарилиши мумкин).

Ҳа, бу ҳам ҳали китобингизнинг шуҳрат қозонишига боғлиқ. Омадсизликлар ҳам бўлиб туради. Баъзан китобингиз ношир томонидан ўқиб чиқилиши, қабул қилиниши, лекин баъзи сабабларга кўра қўлёзмалигича қолиб кетиши ҳам мумкин. Бу тақдирда ёзувчи учун икки йўл мавжуд — судга бериш ёки банкка бориш. У ерда унга келишилган миқдорнинг 70%и (шу ҳисобдан солиқ солишни ҳам унутишмайди) кутади.

Раъно ВОҲИДОВА тайёрлади.

МАТБУОТ ВА МАТБУОТЧИЛАР

"Чегарасиз репортёрлар" ташкилотининг маълумотларига қараганда, 1999 йилда дунёда 36 журналист фаолияти вақтида ўлдирилган. Бу рақам 1998 йилгисидан икки марта кўпдир. Журналистлар ўлимига сабаб бўлган асосий нарса, бу — ҳарбий можаролардир. Сьерра-Леонадан Косовога қадар, Тимордан то Чеченистонга қадар бўлган оловли нуқталарда ўлим ҳолатлари кўпроқ қайд этилмоқда.

"Чегарасиз репортёрлар" ташкилоти маълумотига кўра, 1999 йилда 100 нафар журналист ҳукуматни танқид қилганликда айбланиб қамоққа олинган.

* * *

АҚШнинг Виржиния штатида жойлашган эркин матбуот учун бутунжаҳон қўмитаси дунё матбуот эркинлигини мустаҳкамлашга ҳисса қўшиб келаётган демократик институтлардан бири саналади. Жумладан, қўмитанинг эркин матбуотга эришиш учун таклиф этган ўн банддан иборат Хартиясини бугунги кунда жаҳондаги барча ҳукуматлар қўллаб-қувватламоқда. Хартия тартиблари оммавий ахборот воситалари ва ҳукумат ўртасидаги муносабатни махсус аниқлаб беради:

— ҳеч қандай цензуранинг бўлмаслиги;

— мустақил ОАВ фаолиятига ҳеч қандай тақиқ қўйилмаслиги;

— аниқ ахборот компаниялари билан муносабатда ҳукумат томонидан ҳеч қандай камситишларга йўл қўйилмаслиги;

— газета қоғози, босмахона ва тарқатиш тизимида ҳеч қандай чеклаш бўлмаслиги;

— давлат органлари билан алоқадор янгиликларни тарқатишга ғов бўлмаслик;

— таҳририят мустақиллигини ҳеч қандай чегараламаслик;

— миллий ОАВнинг ташқи манбалардан янгиликлар олишига ҳеч қандай тўсқинлик қилмаслик;

— хорижлик журналистнинг воқеани ёритиш мақсадида мамлакатга киришини чекламаслик ва бошқалар.

"Эркин матбуот учун" Хартияси Эркин матбуот учун бутунжаҳон қўмитасининг 1987 йил Лондонда бўлиб ўтган анжуманида 34 мамлакатдан келган журналистлар томонидан қабул қилинган.

* * *

Бутунжаҳон матбуот эркинлиги куни ЮНЕСКО ташаббуси билан 1991 йил 3 май Виндхукс декларацияси қабул қилинган кун шарафига қўйилган. Мазкур декларацияноширлар, муҳаррирлар ва журналистлар томонидан Африкада ва бутун жаҳонда эркин матбуот ролини ошириш мақсадида ишлаб чиқилгандир.

Олмонияда "Айс вайн" ("муз шароби") маркаси жуда машҳур. Ушбу шароб ҳаво бир неча даража совиган пайтда энди музлай бошлаган узумлардан тайёрланади.

Австралияга дастлабки кўчиб борган оврўпаликлар оғзини очмасдан гапиришни ўрганишган. Бунинг иккита сабаби бўлган. Биринчиси— соқчилар уларнинг нима ҳақида гапиришаётганини билмаслиги учун. Иккинчи сабабга келсак, Австралияда ҳашаротлар жуда кўп бўлганлиги учун одамларнинг оғзига ҳам учиб кириб кетган.

Дунёда қабул қилинган қоидага кўра, маъруза қилаётган нотиқ учун энг зарур хислат нима эканлиги ҳақида ўйлаб кўрганмисиз? Ҳар қандай мавзуда очиқчасига гапирган нотиққина ҳақиқий нотиқ, деб эътироф қилинади.

Ернинг сунъий йўлдоши ёрдамида сайёрамизнинг кўланка томони суратга олинганда Япония оппоқ бўлиб кўринади. Африка қитъаси эса қоп-қора кўринса-да, унда оппоқ йўлак кўзга ташланади. Оқ йўлакнинг сирига келсак, у буюк Нил дарёси бўйида жойлашган шаҳару қишлоқларнинг чироқлари экан.

Швейцарияликларнинг 66 фоизи, олмонларнинг 65 фоизи меҳнат таътилини чет элларда ўтказишса, ватанпарвар американикларнинг атиги 4 фоизигина дам олиш учун хорижий ўлкаларни танлар экан.

Таиландда энг тансиқ таомларни қанақа идишда дастурхонга тортишларини биласизми?.. Йўқ, олтин, биллур идишларда эмас, балки оддийгина нилуфар гулининг япроқларида дастурхонга қўйишади.

ҲУРРИЯТ
МУСТАҚИЛ ГАЗЕТА

СУҲБАТ

"МУРОЖААТ ҚИЛИНГ, ЖАВОБСИЗ ҚОЛДИРМАЙМИЗ"

Инсон ҳуқуқлари бўйича Ўзбекистон Республикаси Миллий маркази Бош маслаҳатчиси, 1-даражали ҳуқуқшунос МАВЛУДА АКБАРХЎЖАЕВА билан суҳбат

— Мавлуда опа, Конституциямизда суд тизимининг дахлсизлиги белгилаб қўйилган. Фуқаролар эса кўпинча суд ҳукми ва қарорларидан норози бўлиб ушбу марказга мурожаат қилишади. Бу борада сизларнинг қонуний кўмагингиз қай тартибда амалга ошади? Бошқача айтганда, Миллий марказнинг ҳуқуқлари нималардан иборат?

— Инсон ҳуқуқининг дахлсизлиги, кишининг киши томонидан қонуний ҳақ-ҳуқуқлари поймол этилишининг олдини олишга эришиш, уни ҳимоя қилиш биз — ҳуқуқшуносларнинг бурчимиздир. Бинобарин, бугун ҳар бир соҳада дунё меъёрларига интилмоқдамиз. Бирлашган Миллатлар Ташкилоти 1995—2005 йилларни Инсон ҳуқуқлари ўн йиллиги деб эълон қилди. Миллий марказнинг ташкил этилишини ҳам юксак интилишларимиз ифодаси, ҳуқуқий-демократик жамият қуриш йўлидаги муносиб қадам деб биламан. Бизнинг амалий фаолиятимиз инсон ҳуқуқлари ва эркинликларини ҳимоя қилиш, бу борада халқаро меъёрларни ўрганиш ва ўзлаштиришга қаратилган. Хусусан, жамоатчилик билан ишлаш бўлими мурожаат қилувчиларнинг муаммоларига доир ҳуқуқий тушунтиришлар бериш, уларнинг ариза ва шикоятларини жойларга чиқиб текшириш, ўз хулосаларини тегишли идораларга юбориш ҳамда назоратга олиш орқали кишиларимиз ишончига сазовор бўлмоқда. Миллий марказимиз ҳуқуқий даргоҳ сифатида маълум эътибор топиб, жамиятда ўзига хос мавқега эга бўляпти. Бир нарса аёнки, кишилар кўнгли қайтган жойга дардини айтиб боравермайди, буни ўз ҳуқуқини билмасликка йўяверишга ҳам тўғри эмас. Масалан, бизга келувчиларнинг аксарияти дастлабки тергов даврида ёки суд мажлиси жараёнида Миллий марказдан вакил қатнашишини сўрайдилар. Улар тергов вақтида дастлабки кўрсатмалар турли хил ғайриқонуний усуллар билан адвокатнинг иштирокисиз олинаётганлиги, судьялар иш устида мустақил хулоса юритмасдан прокурор томонидан тасдиқланган айблов хулосасини кўчириш билан кифояланаётганлиги каби ҳолатларни айтиб, айрим судларга ишончсизлик билдиришмоқда.

Судларнинг дахлсизлиги ҳақида сўз юритдингиз, бу Конституцияда белгилаб ўтилган. Афсуски, жамиятдаги демократик қарашларни илғамаслик, янги ўзгаришларни ўзлаштирмаслик оқибатида фуқароларнинг арзи бўйича судларга юборилган ҳукм ва қарорларни қайта кўриб чиқиш ҳақидаги хатларимиз, иш ҳужжатларини ўрганиб чиқиб қилган хулосаларимизга юзаки қаралиб, асоссиз равишда раддиялар берилмоқда. Ўтган йил давомида Ўзбекистон Республикаси Прокуратураси, Ижтимоий таъминот вазирлиги, Сирдарё вилояти ҳокимлиги хатларимизга қонун талаблари асосида жавоб йўлладилар. Бироқ, Ўзбекистон Республикаси Олий суди, Адлия вазирлиги, Мудофаа вазирлиги томонидан жавоб бериш муддатини бузиш, ваколатига кирадиган масалаларни ҳал қилмаслик, қоғозбозликка берилиш ҳоллари такрорланиб турди. Ваҳоланки, Вазирлар Маҳкамасининг 1996 йил 13 ноябрдаги қарорига асосан Миллий марказ тўғрисидаги Низомига кўра "давлат органларининг инсон ҳуқуқларига риоя этиш ва бу ҳуқуқларни муҳофаза қилиш соҳасидаги фаолиятини такомиллаштириш юзасидан уларга тавсиялар тайёрлаш", "давлат ва жамоат бирлашмаларига сўровлар юбориш ҳамда инсон ҳуқуқлари шароитларини рағбатлантириш ва муҳофаза қилиш бўйича ахборот, таклиф, хулоса ва бошқа зарур материалларни мажбурий тартибда олиш" ваколатимиз доирасига киради.

Қонун ҳимоячилари орасида етарли билимга эга бўлмаган, ўз устида ишламайдиган, инсон тақдирига бефарқ қаровчилар ҳам йўқ эмас. Баъзан суд раҳбарлари ўз қўл остидаги судьяларга малакасиз кўрсатма берадилар.

Шу ўринда жаҳон ҳамжамиятида Ўзбекистон Республикасида инсон ҳуқуқлари тўғрисидаги ахборотни нашр этиш ва тарқатиш марказимиз томонидан амалга оширилишини ҳам таъкидлашни истардим.

— Марказга 1999 йил давомида фуқаролар томонидан қанча мурожаат тушди?

— Жамоатчилик билан алоқалар бўлимига ўтган йил мобайнида тушган шикоят ва аризалар сони 492 тани ташкил қилди. Суд ҳукмидан норозилик ҳақида — 151; суд қароридан норозилик — 57; прокуратура ходимларининг ғайриқонуний хатти-ҳаракатига доир — 55; ички ишлар ходимларининг ноқонуний иш тутишлари тўғрисида — 72; ижтимоий масалалар — 30; ҳокимият идоралари ходимларининг ноқонуний хатти-ҳаракатлари бўйича — 13; тадбиркорлар ҳуқуқларининг бузилиши — 10; меҳнат низолари бўйича — 19; уй-жой коммунал масалалари — 28; рўйхатга олиш (прописка) тўғрисида — 18; паспорт масалалари — 7; суд қарорларининг ижро этилмаётганлигига доир — 12. Ўтган йилнинг ўзида шулардан 122 таси назоратга олиниб, 87 таси ижобий ҳал этилди.

— Арзномалар ҳақли деб топилгач, ишни ноқонуний ҳал қилган шахсларга нисбатан жазо чоралари қўлланиладими?

— Аслида худди шу ҳолат бўйича ноқонуний хатти-ҳаракатлар содир этган масъул кишиларнинг маъмурий ёки жиноий жавобгарликка тортилиши қарор ва ҳукмларни қайта кўриб чиқишда мураккаблик туғдиради. Чунки бундай шахслар қонунни билган ҳолда ўз айбини хаспўшлашга, атрофидаги кишилар ҳам уни турли йўллар билан ҳимоя қилишга уринадилар...

— Суд, прокуратура соҳасида, ички ишлар тизимида ишлаган ёки ишлаётган кишилардан ҳам мурожаат этувчилар бўладими?

— Ҳа. Судьялар, прокуратура ҳамда ички ишлар ходимларидан иш лавозимларидан ноҳақ озод этилганликларидан норози бўлиб бизга арз қилган бир неча киши текширувда айбсизлиги тасдиқланиб, ишга қайта тикланди.

— Ҳуқуқий ҳимоя истаб келувчиларнинг сони йилдан-йилга ортаётгани ва норозиликларнинг деярли барчаси асосли бўлиб чиққанини кузатамиз. Бу ҳолат судларнинг иш юритиш тартибини қайта кўриб чиқиш, уларнинг ваколатига маълум ўзгартишлар киритишни тақозо қилмайдими? Сизнингча, нима учун айрим ҳукмларда яроқсизлик хусусияти кучлироқ?!

— Кўриб турганингиздек, ариза ва шикоятларнинг 75-80 фоизи суд ҳукмлари ҳамда қарорлари устидан эканлиги ачинарли ҳол. Қонун ҳимоячилари орасида етарли билимга эга бўлмаган, ўз устида ишламайдиган, инсон тақдирига бефарқ қаровчилар ҳам йўқ эмас. Баъзан суд раҳбарлари ўз қўл остидаги судьяларга малакасиз кўрсатма берадилар. Президентимиз таклифи билан Олий Мажлис қошида "Суд-ҳуқуқ тизимини ислоҳ қилиш тўғрисида таклифлар тайёрлаш комиссияси" тузилиб, унга етук ҳуқуқшунос А.А.Полвонзода раис этиб тайинланди. Аминманки, бу комиссия суд-ҳуқуқ тизимини ислоҳ қилишда муҳим аҳамиятга эга бўлган таклифларини киритади.

Баъзи ҳукм ва қарорларнинг нотўғри чиқарилганлиги масаласига келсак, бу маънода судьяликка номзодларни танлаш жараёни хусусида бироз тўхталиб ўтишга тўғри келади. Мутахассисларни судьялик лавозимига танлашда Адлия бошқармаси билан Адлия вазирлиги кадрлар бўлимига катта ваколат берилган. **Лекин бу бўлимлар томонидан вазир ҳамда вазир ўринбосарига, кўп йиллик суд тажрибасига эга бўлган мутахассислар номзоди негадир етказилмайди. Шу билан бирга, иш жойидан тавсия этилганларнинг ҳужжатлари ҳам ушбу бўлимлар томонидан арзимаган баҳоналар билан асоссиз равишда қайтарилаяпти.** Натижада судларда кўплаб судьялик ўринлари ойлаб, йиллаб бўш қоляптики, суд ишларида бунинг салбий таъсири сезилмоқда...

Хайриятки, янгилашув жараёнларига таъсир кўрсатувчи ҳолатлар ҳукуматимиз эътиборидан четда қолаётгани йўқ. 5 май куни Президентимиз И.Каримовнинг "Судьяларни танлаш ва лавозимларга тавсия этиш бўйича Олий малака комиссиясини тузиш тўғрисида"ги фармони суд тизимида демократик ислоҳотларни амалга ошириш, ҳуқуқий хизматни такомиллаштиришда муҳим асос бўлади.

— Мазмунли суҳбатингиз учун ташаккур.

Дилором ҚЎЗИЖОН
суҳбатлашди

ҲАМКАСБЛАР

ҚАЛБИ ГЎЗАЛ АЁЛ

Кейинги вақтларда "Ёшлар" радиоканали дилкаш суҳбатдошимизга айланди. Аксарият радиоихлосмандлар ўз радиоларини "Ёшлар" тўлқинига тўғрилаб қўядиган бўлишди. Тез-тез шу радио тўлқинлари орқали майин ва нафис овоз ҳам жаранглаб туради...

Муқаддасхон Халилова, йигирма йилдирки, студияда куйиб-пишиб эшиттириш тайёрлайди. Бугун у ана шу каналнинг фаолларидан бирига айланган.

Раҳматли отаси Ваҳобжон ака: "Айримларнинг нигоҳини бир сония бўлса-да тутиб бўлмайди. Бундайларнинг қалбида ҳам, ҳаётида ҳам барқарорлик йўқ. Қаршингда турган одамга дадил боқиш ҳам буюк фазилат", - дердилар. У киши нигоҳи тиниқларнинг боши кўп олдида эгилмаслигига ишонардилар. Муқаддасхон оталарини дам олиш ёки оилавий байрам кунлари, болалари бағрида кезларда қўлларига дутор олиб ашула хиргойи қилганларини кўп эслайди. У дадаси алла айтганини яхши кўрарди. Эркак кишининг алла айтиши – ноёб ҳолат. Аммо Муқаддас қўймасди. Дадаси унинг илтимосини қайтаролмасди, айтарди. Сокин оқшомлар алла тинглаш учун Ҳилол нақ терак учига қўнарди, алламаҳалгача қайтиб кўкларга кўтарилишга мажоли етмай қотиб қоларди. Боғдаги дарахтлар шивири тинар, ариқдаги сувлар қиқирламай қўяр, бўғотдаги қушлар жимиб қоларди... Кейин дадаси аста унинг ёнига келар, дағал бармоқлари билан қизининг негадир нам қотган киприкларини артарди.

— Шу қизинг жуда бошқача-да, — деди бир кун дадаси онасига, — алла айтиб беринг деб ҳол-жонимга қўймайди, айтсам кўзига ёш олади. Кўнгли жуда нозик. Ишқилиб, ҳаётда қийналмаса бўлдийди...

— Болаларингизнинг ҳаммаси ҳам шундай, — жавоб берди аяси.

— Мактабда иккита каттангизнинг ашула айтишига ҳамма ишқибоз. Кечагина директоримиз "Дард чеккан юракдан бошқанинг кўнглига йўл топадиган қўшиқ чиқади", — десалар ичим узилгандек бўлди. Сиз милицияда ишлаб, мен ўқитувчилик қилиб, болаларни эрта катта қилиб қўймаяпмизми, деб ҳам қўрқаман...

Солиҳ фарзанд учун ота-она асло унутилмас инсонлардир. Муқаддасхон ота-оналарини кўп эслайди. Ҳақларига дуо айтиш билан чекланмай, ҳамон кўп хислатларидан ибрат олади. Улар мерос қолдирган кўпгина фазилатлар томирларига қувват бераётганини сезади. Ҳар гал Андижонга борганида қадамини ота-онасининг мозорини зиёрат қилишдан бошлайди. Хаёлан уларга иши-ю оиласи ҳақида ҳисобот беради, қалбидаги орзулари рўёбга чиқишида улардан мадад сўрайди.

Унинг нияти ҳаётга шундай келиб, шундай кетмаса; одамлар билан юзма-юз гаплашганида уларнинг кўзларига меҳр ва ишонч билан боқса; ўз навбатида улардан ҳам меҳр ва ишонч олса; фарзандлари қалбида ҳам ота-онаси ўз қалбида қолдиргани каби нурли хотирот, томирларга бир умр қувват бўлгувчи эзгуликлар бахш этса; турмуш ўртоғи ундан ҳамиша рози бўлса...

Раҳима ШОМАНСУРОВА

"ТЎРТИНЧИ ҲОКИМИЯТ" ҲОКИМИЯТМИ?

Эркин жамиятнинг ўз талаблари бор

Шоаҳмад МУТАЛОВ

Тўртинчи ҳокимият деб оммавий ахборот воситаларини айтадилар. Нега бундай дейдилар? Нега "ҳокимият", нега "тўртинчи"? Оммавий ахборот воситаларининг (ОАВ) "ҳокимият" деб аталиши мажозийдир, чунки ҳар қандай ҳокимият қарорларининг бажарилишини таъминлайдиган муайян мажбурлаш тизимига эгадир, аммо ОАВ мажбурлаш кучига эга эмас. Хўш, ОАВ қандай кучга эгаки, уларни "ҳокимият" дейишади? Демократик жамиятда оммавий ахборот воситалари жамият ва иқтисоддаги ҳодисаларни ҳокимият ва жамоатчилик учун, ҳар учала ҳокимият фаолиятини бир-бири учун ва жамоатчилик учун ёритади. Шунинг билан ОАВ ҳокимиятларни тегишли чоралар кўришга ундайди ҳамда жамоатчилик фикрига таъсир кўрсатади. Жамоатчилик эса сайловлар орқали ҳокимиятга таъсир ўтказади. Демократик жамиятда оммавий ахборот воситаларининг юқорида кўрсатилган соҳаларда аҳамияти шунчалик каттаки, улар қонун чиқарувчи, ижроия ва суд ҳокимиятлари қаторида "ҳокимият", "тўртинчи ҳокимият" деб аталади.

Шунингдек, оммавий ахборот воситалари яна бир муҳим вазифани бажаради, у ҳам бўлса — демократик, ҳуқуқий давлат, фуқаролик жамиятига мос шахсни, шундай жамиятга мос жамоаларни, қолаверса, бутун жамиятни тарбиялаш. Бунда ОАВнинг тутган ўрни ниҳоятда муҳимдир.

"Демократик жамиятда" деб такрорлашимиз бежиз эмас. Зеро, демократик жамиятда ва нодемократик жамиятда оммавий ахборот воситаларининг ўрни турлича. Нодемократик жамиятда ОАВ вазифаси ҳукмрон мафкурани оммага сингдириш бўлса, демократик давлатда эса уларнинг вазифаси жамоат фикрини шакллантириш орқали ривожланишга таъсир этишдир.

Муаммоли материаллар мутлақо чиқмайди, десак нотўғри бўлур эди. Лекин муаммоли мақолаларга диққат билан разм солсак, энг катта муаммо "бизда нега муаммоли мақолалар йўқ?" деган савол эканлигини кўрамиз. Саволга жавоб йўқ, фақат фаол бўлайлик, деган даъват бор. Мабодо жавоб бўлса ҳам, у шўролар тузуми шундай асорат қолдирди, дейишдан иборат бўлади.

АҚШ президенти Билл Клинтоннинг бошига тушган "Моникагейт" балоси, Германия канцлери Ҳелмут Колнинг семириб кетаётганлиги, Корея собиқ президентлари судланаётганлиги, яқин ва узоқ хориж мамлакатлари раҳбарларининг мамлакатни бошқаришда йўл қўйган хатолари, Арманистон президентининг маоши неча долларга етганлиги, унинг укаси авариядa ҳалок бўлгани ва кўп бошқа "муаммо"лар тўғрисида ўқиш мумкин.

1999 йил бошида мамлакатда 613 газета ва журнал, 4 ахборот агентлиги ва 30 телерадио ва телерадиостудия давлат рўйхатидан ўтган эди. Бу қатордан аниқ ва таббиёт фанларига тегишли журналларни чиқарсак, 561 газета ва журнал қолади. Таҳлил шуни кўрсатдики, ана шу оммавий ахборот воситалари, муассислари жиҳатидан қуйидагича тақсимланади: 461 газета ва журнал, яъни умумий соннинг тахминан 80 фоизи ҳокимият органлари ва ҳокимиятга яқин органларга тегишли, 52 газета ва журнал (тахминан 9 фоиз) ҳокимият ташкил қилган ноҳукумат ташкилотларга тегишли, 39 газета ва журнал (тахминан 7 фоиз) турли мулкчилик шаклларидаги корхоналарга тегишли, фақат 4 газета ва журнал (тахминан 0,7 фоиз) ноҳукумат ташкилотларга тегишли, 14 газета ва журнал (тахминан 2,5 фоиз) партияларга тегишли, аксарияти Ўзбекистон ХДПга тегишли, бошқа партиялар фақат биттадан газетага эга, биргина газетанинг муассиси фуқаро ва биттагина журналнинг муассиси халқаро ташкилот — БМТнинг Ўзбекистондаги ваколатхонасидир. Нусха ададига келсак, қонунга хилоф равишда газеталар бу маълумотни кўрсатмайди. Лекин ҳокимият юқори органлари ахборот воситалари энг катта нусха адади билан чиқади десак, янглишмасак керак. Бу эса ҳокимият оммавий ахборот воситаларининг умумий салмоғини оширади.

Телерадиостудияларни олсак, 30 тадан 9 таси (тахминан 30 фоиз) ҳокимиятга тегишли, икки студия (тахминан 7 фоиз) ноҳукумат ташкилотларга тегишли ва 19 студия (тахминан 63 фоиз) корхоналарга тегишлидир. Яна корхоналарнинг энг йириклари, масалан кон, кон-металлургия, металлургия, кимё комбинатлари давлат корхоналари эканлигини ва энг йирик студиялар ва энг қувватли ва яхши жиҳозланган телевидение ва радиотехник марказлари ҳукуматга тегишли эканлигини ҳисобга олиб, буларни ҳам ҳукумат назоратидаги воситалар қаторига қўшиш керак. Албатта, йил бошидан бери оммавий ахборот воситалари сони бир оз ўзгарган, уларни тоифаларга ажратишда бир-иккитаси бошқа тоифага қўшилган бўлиши мумкин. Юқоридагилардан хулоса қилиб, Ўзбекистонда оммавий ахборот воситалари демократик тўртинчи ҳокимият даражасига етганича йўқ деса бўлади. Улар ҳокимиятнинг воситасидир. Оммавий ахборот воситаларининг 80-90 фоизи ҳокимиятга тегишли бўлгач, юқорида тасвирланган хусусиятлар тушунарли бўлади.

Юқорида айтилгандан келиб чиқиб, оммавий ахборот воситалар муассис ва бошқарувчиларининг хилма-хиллиги, оммавий ахборотда эълон қилинаётган фикр ва мулоҳазалар хилма-хиллиги ОАВнинг демократиклиги ва шунинг билан "тўртинчи ҳокимият" эканлиги кўрсаткичи бўла олади, деган фикрни ўртага ташламоқчимиз.

Саккиз йил мустақиллик мобайнида демократик Конституция ва қатор қонунлар қабул қилинди. Қабул қилинган қонунлар орасида матбуот ва оммавий ахборот воситаларига тегишли қонунлар ҳам бор. Бу соҳадаги барча қонунларни муҳокама этмоқчи эмасмиз. Аммо, матбуот тўғрисидаги қонунлар бош муҳаррирлар, журналистлар зиммасига янги вазифалар, янгича масъулиятлар юклайди.

"АДОЛАТ"ЧИ ЖУРНАЛИСТ

Журналистикамиз оқсоқолларидан бири Зиёд Есенбоев бир гурунгда шундай деди:

— Ишончни оқлайдиган, ишни боплайдиган, обрўни сақлайдиган, устозларини вақтида йўқлайдиган журналист ким деб сўрасангиз, Тўхтамурод Тошев деган бўлардим. У йўқни йўндирадиган, борни ундирадиган, мухбирларни суяйдиган, зарур пайтда аяйдиган, яхшиликка эш бўлган, ижодини беш қилган, зиёсини таратган, ўз мактабин яратган бош муҳаррир, дегим келади. Умрим бўйи шу соҳада фаолият кўрсатиб, аввало таҳририят ташкил этиш, сўнг газета чиқаришнинг машаққатини жуда яхши биламан. Мустақиллик шарофати билан юртимизда талайгина янги нашрлар пайдо бўлгани қувончли ҳол. Улар орасида Тўхтамурод бош-қош бўлган "Адолат" газетасининг алоҳида ўрни бор. Қаранг, шу газетани йўқдан бор қилиб, энг ўқишли, севимли нашрга айлантирди. Бугунги кунда қалбига "Адолат" нури кириб бормаган газетхон топилмаса керак!..

"Миллий тикланиш" газетаси бош муҳаррири Иброҳим Ғафуров шундай деган эди:

— У журналист учун сув ва ҳаводай зарур бўлган барча хусусиятларга эга. Тўхтамурод Тошев ўзини муҳаррир сифатида ҳам, инсон сифатида ҳам, эл-юртни танийдиган, қийинчиликлардан қўрқмайдиган, давлат, ватан, халқ олдида турган вазифаларни чуқур тушунадиган, мустақиллик мафкураси ғоялари учун хизмат қиладиган ходим каби танилди...

"Ўзбекистон овози" газетаси бош муҳаррири Азим Суюн ўз ҳамкасби ҳақида фахр билан гапиради:

— Тўхтамурод Тошев билан бир "оила"да ўсганмиз. Бу — ижод оиласидир. Олий даргоҳда бирга таълим олдик, кўп йиллар битта таҳририятда фаолият кўрсатганмиз. У истеъдодли, қалами ўткир журналист, публицист. Кўплаб муаммоли мақолалари тилга тушган. Иқтисодий қийинчиликларга бўй бермай "Адолат" газетасининг ташкил этилишида матонат кўрсатди. Эндиликда бу газета ғоят ўқишли ва жозибадор, кўп минг сонли ўқувчиларига эга...

Ажойиб ҳамкасбимиз ҳақида ўзимнинг мухтасар фикрларимни ҳам баён этсам, мақсадга мувофиқроқ бўлармиди!.. Чарақлаган қуёш, мовий осмон, юксак тоғлар, шовуллаган денгиз, бепоён дала, серҳосил боғлар, биқирлаб қайнаб-тошаётган булоқ ва табиатнинг бошқа турфа мўъжизалари ҳақида ҳамма бир-биридан гўзал фикрлар айтиши мумкин бўлгани каби Тўхтамурод Тошев ҳақида ҳам шундай илиқ сўзлар айтса бўлади. Ахир, қуёш каби нурини сочмаган, осмон янглиғ бағри кенг бўлмаган, маънавияти тоғ каби юксалмаган, ҳаёт денгизида ўзанини топиб сузмаган, бепоён далада тупроқ билан тиллашмаган, эл ила беллашмаган, ижод боғида маҳсулини кўрсатмаган, янги-янги мавзулар топишда булоққа ўхшамаган кишини журналист дейишга қийналаман...

Мақолаларим айнан "Адолат"да ёритилганида муродимга етган бўламан. Нега, дейсизми? "Адолат"нинг сўнгги саҳифасига эътибор беринг; ҳеч қанақа "бигизона" гаплар йўқ. Айрим газеталар адоғида муаллифларга қарата ёзилган шундай мазмундаги сатрларга кўзим тушганида кўнглим ғаш бўлаверади: "...таҳририят фалон бетдан ортиқ қўлёзмани қабул қилмайди", "қўлёзмалар албатта таҳрир қилинади", "таҳририят воситачилик қилмайди", "муаллифга жавоб ёзилмайди" ва ҳоказо. Таҳририят эшигига яқинлашмасингиздан пешонангизга "тақ" этиб тегадиган бунақа гапларнинг кимга кераги бор? Қалам тебратиш бағоят нозик иш. Ёзганларини минг истиҳола билан таҳририятга олиб бормоқчи бўлган ижодкор ўша газетадаги доимий "эълон"га кўзи тушса, кўнгли қандайдир оғриқ туймайдими?

"Адолат" газетасида эса ўз номига яраша адолат тантанасини кўраман. "Бу таҳририят ходимларининг энг катта ютуғи шуки, муаллифнинг қўлёзмасини беҳуда бўямасликка, имкон қадар стилини сақлашга жуда эътибор билан қарайдилар" дейди олис қишлоқдан ташриф буюрган бир мухбир. Унинг гапида жон бор. Аслида, катта-ю кичик ижодкорларнинг баъзан кўнглини ғаш қиладиган бир жараён: таҳририятга берган қўлёзмасини билиб-билмай "таҳрир" қилишмаса, беҳуда қисқартиришмаса...

"Адолат" газетаси бош муҳарриридан тортиб мусаҳҳиҳигача муаллиф қалбига йўл топишга интилишади. Бу — "адолат"чиларнинг жуда адолатли иш услубидир. Ана шундай ижодий мактабини яратган фидойи журналист, бош муҳаррир Тўхтамурод Тошев ҳақида бугунги байрам баҳона фахр ила сўз юритмай бўладими!

Қатор йиллар "Тошкент оқшоми", "Ўзбекистон овози", "Осиё бозори" газеталарида самарали фаолият кўрсатиб, "Адолат" газетаси ташкил этилишида жонбозлик кўрсатган жонкуяр ҳамкасбимиз билан фахрланмай бўладими!

Юзлаб суд очерклари, фельетонлари, муаммоли мақолалари ҳамда "Меҳнат — инсонни улуғлайди", "Эл ўғлони", "Ўзбекистон олтини", "Зимистонда қолган излар", "Адолат" сингари китоблари билан маънавий хазинамизга муносиб улуш қўшаётган истеъдодли қалам соҳибини эъзозламай бўладими!

Тўлқин ЭШБЕК,
Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмаси аъзоси

МУЛОҲАЗА

МАТБУОТСИЗ ЯШАШ МУМКИН...МИ?

36.1 фоиз киши газета ўқимайди

Оммавий ахборот воситалари бевосита жамоатчилик билан бирга ишлайди. Жамият тараққиётига нисбатан жамоатчиликнинг фикрини ўрганади. Матбуот (ОАВ) ҳар бир давлатда омма билан ҳокимият ўртасида ўзига хос алоқа воситаси вазифасини бажариш билан бирга жамиятда мавжуд ёки вужудга келиши мумкин бўлган муаммоларни аниқлашда ёрдам беради.

Шу жиҳатдан ҳам миллий мафкурамиз ғояларини ҳаётга татбиқ этиш ҳамда унинг амалий ижросини таъминлашда оммавий ахборот воситаларининг ўрни каттадир.

Матбуот тарқатаётган ҳар қандай маълумот замирида ўзига хос маъно, мақсад яширинган бўлади. Олинаётган маълумотлар эса бизнинг фикримизга, дунёқарашимизга таъсир қилади ва албатта, ўз изини қолдиради. "Баъзан беозоргина бўлиб туюлган мусиқа, оддийгина мультфильм ёки реклама лавҳаси орқали маълум бир мафкуравий мақсадлар ва интилишлар ифодаланади", — деган эди давлатимиз раҳбари "Тафаккур" журнали бош муҳаррири саволларига жавобларида. Мусиқа ёки мультфильм, реклама қилинаётган хориж маҳсулоти бир томондан мазкур мамлакат бозорини эгаллашга қаратилса, иккинчи томондан маълум бир ижтимоий маконни ҳам ҳосил этади. Шу сабаб ҳам жамиятда маънавий-мафкуравий тарбия жараёнини амалга оширишда оммавий ахборот воситалари кучига таянилади. Лекин оммавий ахборот воситалари ҳамда жамоат ташкилотлари ўртасида айни масаладаги уйғунлик ҳозирча сезилмаяпти. Бу жараён мамлакатимиз вилоят ва туманларида деярли йўлга қўйилмаган. Шунингдек, республикамиз вилоятларидаги матбуот саҳифаларида ҳам мамлакат аҳамиятига эга бўлган ижтимоий муаммолар доимий равишда таҳлил қилиб борилиши мақсадга мувофиқдир.

Бугунги кунимиз ахборот замони. Замонавий ахборот майдони тезкор, унинг таъсир доираси ҳам шунчалик кенг ва таъсирчандир. Шу сабаб ҳам мамлакатимизда ижтимоий-маънавий тарбияни амалга ошириш жараёнида оммавий ахборот воситалари имкониятларининг кенгайтирилиши талаб этилаяпти.

Инсон кўриб турган нарсани, воқеа ва ҳодисани ҳар доим ҳам тўғри англаб етмаган. Умуман, инсоннинг (жамиятнинг) дунёни англаш даражаси бирданига амалга ошмайди. У ниманингдир таъсирида шаклланади. Мавжуд воқеликни англаш инсонни доимо замон билан ҳамнафас ҳаракат қилишга ундайди. Шу маънода воқеликни доимо англаш имкониятига эга инсон ёхуд жамият мафкуравий жиҳатдан барқарор ва кучли ҳисобланади. "Ижтимоий фикр" жамоатчилик фикрини ўрганиш маркази томонидан "Оила ва жамият: маънавий ва ахлоқий дунё" мавзуида ўтказилган социологик тадқиқот натижалари эса ҳали бу борадаги ишларнинг етарли эмаслигини кўрсатади. "Сиз радио тинглайсизми?" саволига сўровда қатнашганларнинг 52,9% "ҳа" деб жавоб қайтарган бўлса, 47,1% "йўқ" деб жавоб берган. "Сиз газета ва журналлар ўқийсизми?" саволига жавоб берганларнинг фақат 22,5% гина доимий равишда газета ва журнал ўқишини маълум қилган. 41,4% вақти-вақти билан ўқишини, 36,1% эса, умуман газета ва журнал ўқимаслигини билдирган.

Оммавий ахборот воситалари маърифий куч. У инсон дунёқарашини шакллантиришга ҳамда ижтимоий фаолликни ўстиришга хизмат қилади. Бу жараённи янада тезлаштириш учун эса, матбуот орқали ижтимоий-маънавий рекламалар тизимини шакллантириш, мустаҳкамлаш мақсадга мувофиқдир. Халқимиз тарихини, бой маънавий меросимизни, миллий ва умуминсоний қадриятларни акс эттирувчи реклама роликлари телевидение ва радио орқали берилса, газета ва журналларда мунтазам чоп этиб борилса, миллий мафкурамизнинг ижтимоий ҳаётда ўз аксини топишига эришиш мумкин бўлади. "Реклама тўғрисида"ги Ўзбекистон Республикаси қонунининг 16-моддаси Ижтимоий рекламали ахборот ҳақидадир. Мазкур моддага мувофиқ мамлакатимиз оммавий ахборот воситаларида соғлиқни сақлаш, атроф-муҳитни муҳофаза қилиш, энергия ресурсларини сақлаб қолиш, ҳуқуқбузарликларнинг олдини олиш, аҳолини ижтимоий ҳимоя қилиш ва хавфсизликни таъминлаш, маънавият ва маърифат масалаларига доир ижтимоий рекламали ахборотлар нотижорат йўсинда бериб борилиши керак. Ижтимоий-маънавий рекламалар қонунга мувофиқ радио ва телевидениеда умумий эфир вақтининг, матбуот саҳифаларида эса нашр майдонининг камида беш фоизи ҳажмида бепул нотижорат мақсадида жойлаштирилиши зарур. Лекин республика матбуотида, радио ва телевидениеда бу масала ҳали деярли йўлга қўйилмаган. Фақат республика телевидениесининг "Ёшлар" канали орқалигина миллий ва умуминсоний қадриятларни, тарихимизни акс эттирувчи, шунингдек, буюк мутафаккирларимиз қарашларини ифодаловчи турли маънавий-мафкуравий аҳамиятга эга бўлган лавҳалар, махсус роликлар тайёрланмоқда. Албатта, ижтимоий-маънавий рекламалар моддий фойда ва даромад келтирмаса-да, лекин асрларга татигулик маънавий салоҳият, маърифий бойлик бериши аниқ. Шундай экан, миллий мафкуранинг амалий аҳамиятини таъминлашда матбуотнинг кучидан кўпроқ фойдаланиш керак. Шундагина халқимизни тарих билан, маънавий мерос билан қуроллантиришнинг яна бир имкониятига эга бўламиз.

Ҳакимжон РАСУЛОВ,
Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат ва жамият қурилиши академияси тадқиқотчиси

Одатий реклама

САМИМИЯТ

ЭҲТИРОМ

"Саодат" журналининг бош муҳаррири Ойдин Ҳожиевага

Қадрли Ойдин опа!

Сизга мен ҳаёлан ҳар куни хат ёзаман, ғойибона суҳбатлашаман. Ҳозир ҳам шу сатрларни ёзяпману, кўз ўнгимда майин жилмайиб турибсиз. Ўғлим Муроджон бир куни шеър дафтаримга Сизнинг қуйидаги мисраларингизни ёзиб қўйибди:

Юрагимда гуллаб турган Ватанбоғим бор,
Унинг теран томирлари жонжонимдадир.
Шу боғ меҳри,
шу юрт ишқи дилда устивор,
Юрагимда, қонимдадир, иймонимдадир.

Очиғи, мурғак юракнинг шеъриятга ҳавас қўйиб, пурмаъно мисраларни ажратиб ололганига ич-ичимдан қувондим.

"Паноҳим" китобингизни мутолаа қилар эканман, ёлғиз дамларимда, маъюс-маҳзун онларимда ўзимга яна бир паноҳ топгандек бўламан. Зотан, яхши китоб дилкаш бир суҳбатдош ўрнини боса олади, эзилган руҳингга кўтаринкилик бахшида этади:

Жонимга бўлсин ҳаловат,
Руҳимга шаҳду шижоат.
Кўнглимга сабру қаноат,
Қаноатдан топай ўзимни.

Ҳа, ҳар бир инсон ўзини қаноатдан топмоқ истаса бу ҳаётга, бу тирикликка шукрона айтган бўлур эди. Шукронамиз эса она заминга бўлган меҳру муҳаббатимизнинг тимсоли эмасми?!

Севимли Ойдин опа!

Сизнинг ҳар бир китобингиз сингари "Паноҳим"даги шеърларингиз ҳам менга ёд бўлиб кетди. Чунки уларнинг ҳар бири гоҳида юрагимга жўшқинлик ҳадя этса, гоҳида руҳим бўронларини қўзғатадиган исёнкор нолаларни тортиқ этади.

Ватан деган чироқ — кўнгилларнинг кўрар кўзи, интилган манзили, сиғинган саждагоҳи! Жаннатмакон онажоним:

Йиғлаб-йиғлаб сўқир бўлди булоқлар,
Гуллаб-гуллаб тақир бўлди гулбоғлар,
Ҳижрон хатин ўқир бўлди қирғоқлар
Одамларин бўрон учирган юртда,

деб бошлангувчи шеърингизни ўқиб берганимда ҳар гал кўзларидан дув-дув ёш тўкардилар. "Қўйинг, онажон, шу шеърни ўқимайман, сизни хафа қилгим келмайди", деганимда: "Йўқ, қизим, аксинча, мен йиғласам енгил тортаман", дер эдилар. Чунки, қримликларни Сталиннинг машъум ғояси билан Она-Ватанларидан сургун қилишганида онажоним бутун даҳшатларни ўз кўзлари билан кўрган эканлар-да.

Қадрли Ойдин опа!

Мен Сиз ҳақингизда ўйлаганимда, шеърларингиз, достонларингиз, "Болалик байрамлари"ни мутолаа қилганимда улардан меҳр деган сўзнинг куч-қудратини, сеҳру сururини тўлиқ ҳис этаман. Сиз кўз ўнгимда буюк бир меҳрнинг тимсоли сифатида намоён бўласиз.

Сибизғадай соддагина куй эдик,
Меҳр кўриб минг бир тилга айландик.

Кўплаб ижодкор қизлар эса Сиздан меҳр-мурувват кўриб, панду насиҳат тинглаб, устозлик ўгитини олиб улғайдик. Оналарча берган маслаҳатларингиздан ўзимизни ўнглаб олишга, хатоларимизни тузатишга ҳаракат қиламиз. Сиздаги бағрикенглик, олижаноб инсонларга хос фазилатлар жаннатмакон Зулфия опамизни ёдга солади.

"Паноҳим"га киритилган "Болалик байрамлари" қаерда ёзилган бўлса ҳам оҳанграбо қўшиқ мисол юракларга оқиб киради. Ёрқин хотиралардан, ўтли соғинчлардан кўзларимга ёш келади.

Шоирнинг одиллиги шундаки, у аввало ўзининг шеърига, шеъри эса ўзига ўхшаши керак. Муаллифи кўрсатилмаган бўлса ҳам минглаб шеърларнинг ичидан Сизнинг шеърларингизни ажратиб олган бўлур эдим. Чунки улардаги ички бир туғён, ширин изтироб, аёл қалбига хос нафосат, маҳзун юракларга илиқлик бағишловчи ҳамдардлик, Ватан муҳаббатининг жўшқинлиги, севгининг қувончи-ю дардлари фақат ўзингизга хос ифода этилади.

Фалак айвонида буржи фарахман,
Гоҳи бахтдан, гоҳи дарддан карахтман.
Қаю офтоб ўтибдур бошингиздан,
Меҳр боғинда-ку кўм-кўк дарахтман.

Ҳа, бу кўм-кўк дарахтнинг яшнаб туриши тирикликнинг энг буюк мўъжизаси бўлган инсонлар учун катта Бахт! Чунки бу дарахтга қараб қаддимизни ростлаймиз, довулларга, бўронларга тик турмоқни ўрганамиз, сабр-бардош, матонат деб аталмиш туйғуларни ўзимизга ҳамроҳ этамиз.

Истиқлол Сизнинг ижодингизда ҳам янги зарварақлар пайдо этди. Юрагингизнинг қат-қатларида тахланиб ётган дарду ғамлар, армонлару азоблар гоҳ ҳазин, гоҳ ўтли нафасда тараннум этилиб, бир янгроқ, бир жўшқин созга айланиб борди:

Ўтсак, майса бўлиб кўклармиз қайта,
Истиқлол, Истиқлол қасамин айта.
Озод руҳимизда порлар тун-кундуз,
Ўзбекистон деган абадий юлдуз!

Бу фахру ифтихор, бу кўтаринки руҳ билан жўшқинлик ўзбекнинг барча шоирлари қаторида Сизни ҳам қўллаб турсин, илоҳим!

Ўзбекистон ҳамда қўшни республикалардаги опа-сингилларимизнинг севимли журнали "Саодат"га Сиз бош муҳаррир этиб тайинланганингиздан буён у аввалгидан ўқишлироқ, кўнгилларга янада яқинроқ бўлиб бормоқда. Журнал саҳифаларида чоп этилаётган ҳар бир очерк, лавҳа, мақола-ю шеърлар кўп вақтгача ёддан чиқмай юради. "Саодат"нинг ҳар бир сонини хонадонимизга ташриф буюраётган опа-синглимиз, сирдош дугонамиз, меҳрибон маслаҳатгўйимиз сингари интиқлик билан кутамиз.

"Гулчеҳралар" газетасининг илова тарзида нашр этила бошлагани эса нур устига аъло нур бўлди! Ҳар иккала нашрга қалб қўрини, кўз нурини, иссиқ меҳрларини бағишлаётган ижодкор опа-сингилларимизнинг юракларини илҳом тарк этмасин, доимо соғу саломат бўлишсин!

Ҳурматли Ойдин опа!

Сиз элу юртимизнинг олқишини олган бахтли ижодкорсиз. Чунки китобларингиз кириб бормаган хонадон топилмаса керак. Кундалик мақолаларингизни ўқиганимда ҳам элу юрт равнақи учун қайғуришларингиздан, опа-сингилларимиз дардига малҳам бўлишларингиздан, ўсиб келаётган ёш авлод учун жон куйдиришларингиздан гоҳида кўзларимга ёш келади. Чунки улар шунчаки эмас, юракдан, меҳр билан ёзилган бўлади-да!

Сизнинг меҳр булоғингиздан сув ичганим билан ич-ичимдан фахрланиб юраман.

Мен адабий танқидчи ҳам эмасман, шоирликни ҳам даъво қилмайман. Шеърларингизни гоҳ чуқур хаёлга толиб, гоҳ табассум, гоҳ кўзда ёш билан ёд этиб юргувчи бир мухлисингиз, синглингиз сифатида ижодингиз ҳақида ўз таассуротларимни изҳор этишга журъат билдирдим.

Сизга соғлик-омонлик тилаб, янги-янги шеърларингизни кутиб камоли эҳтиром билан

Венера ИБРОҲИМОВА

Жиззах

ҲАНГОМА

> **"Бутун мамлакатда Адҳам Ҳамдамдай оғзаки ҳикоялар устаси йўқ".**
> Саид Аҳмад, Ўзбекистон халқ ёзувчиси

ОЛТИН ВОДИЙ АФАНДИСИ

Адҳам Ҳамдам ҳангомаларидан

Адҳам Ҳамдам. У киши республика кулги дарғаларидан бири бўлган. Ҳатто у кишини чуқур ҳурмат билан Фарғона Афандиси, дейишган. Адҳам Ҳамдамнинг ичак узди латифаларидан Ғафур Ғулом, Шароф Рашидов, Усмон Юсупов, Саид Аҳмад мириқишган. Юсуф қизиқ Шакаржонов: "Адҳам Ҳамдам борган жойида бизнинг ўрнимизни босаверади", деган экан. Франция ёзувчиси Андре Вюрмсер, турк ёзувчиси Азиз Несин, рус ёзувчилари Константин Симонов, Сергей Михалков Адҳам Ҳамдам латифаларига катта баҳо беришган. Константин Симонов Шоҳимардонда бўлганида, "Адҳам, напиши юмористический роман, ты к этому давно уже готов" деганди. Хорижга бориб келган шоир Азиз Абдураззоқовнинг айтишича, Франциядаги "Юманите" газетасининг муҳаррири ишхонасидаги кираверишдаги пештоқда "Адҳам Ҳамдам — незаменимый комик Востока" деган ёзувни кўрган экан. Ўзбек ёзувчиси Муроджон Мансуров Адҳам Ҳамдам ҳақида "Аллома одам" деган қисса ёзган.

Адҳам Ҳамдам наманганлик ижодкорлардан Парда Турсун, Турғун Пўлат, Чустий, Сотим Улуғзода, Ҳусниддин Шариповлар билан яқин алоқада бўлган. Санжар Тилла, Абдулла Мирзаев, Рўзи Раҳмон каби журналистлар билан ҳамкорлик қилган. Эргаш Ёндош, Одилжон Носиров, Ортиқали Номозовларни ижод гулшанига етаклаган.

Қуйида Адҳам Ҳамдамнинг турли йиллардаги ижодидан намуналар ўқиймиз. Адҳам Ҳамдам даврасига марҳамат!

"НАВОИЙГА САЛОМ АЙТ!"

Урушдан олдинги Самарқанд. Буюк Алишер Навоийнинг 500 йиллик тўйига қизғин ҳозирлик кетяпти. Ўша даврнинг севимли шоирлари Ҳамид Олимжон, Насрулло Даврон, Ўткир Рашид, Елкин тўй комиссиясининг етакчилари. Адҳам Ҳамдам эса тўй ҳайъатининг котиби. Шу соҳадаги барча ҳужжатларни тайёрлаш, маблағ ундириш, ташкилий ишларни бошқариш котиб зиммасида. Обкомнинг ўша даврдаги биринчи котиби Константин Виноградов деган саводи ғовлаган одам. Адҳам Ҳамдам барча ҳужжатларни кўтариб юқорига чиқади. Биринчи котиб ёш шоирни совуққина кутиб олади:

— Нима гап? - сўрайди у.

— Шоир Алишер Навоий юбилейи яқинлашмоқда. Мана бу ҳужжатларга қўл қўйиб берсангиз.

— Что говоришь? Навоий подождёт, ундан бошқа ишлар ҳам бошдан ошиб ётибди, - дейди у деразага бефарқ қараркан. — Ҳозир шоир-поир билан шуғулланадиган пайт эмас.

Адҳам Ҳамдам иккинчи куни ҳам саркотибдан рад жавобини олади. Ҳар доим кулиб-кулдириб юрган Адҳам Ҳамдамнинг ғамгин ҳолатини кўрган шоир Ўткир Рашид унинг кўнглини овламоқчи бўлади:

— Адҳамжон, шу битта одамга Навоийнинг кимлигини англатолмадингизми? - дейди у. - Гапни боплаб, қотириб ташлайсиз-ку!

— Эртага қотириб ташлайман...

Эрталаб келса, обкомда тумонат одам. Адҳам Ҳамдам ҳеч кимга эътибор бермасдан ғоз юриш қилиб, навбатсиз котиб ҳузурига кириб кетади.

— А, яна ўша шоир-ку? Опять Навоий, да? - ўшқиради саркотиб.

— Э, ишлар чатоқ, дорогой, - жиддий тусда гап бошлайди Адҳам Ҳамдам. – Кеч қолдик. Ҳозир Усмон Юсупов қўнғироқ қилдилар. Балога қолдик. Вақтида имзолаб бермадингиз.

— Нима, Навоийдан бошқа гап йўқми ҳозирги замонда?

— Ўзингиз биласиз. Менга барибир. Ҳозир Ҳазрат Алишер Навоий Москвадан Тошкентга келибдилар. Эртага Самарқандда бўлишади.

— Ҳой, шоирча, жиннимисан? Навоий Москвадан келгунча қараб туравердингми? Эртага Самарқандга келса уятдан ўламиз-ку? Обке ҳужжатларни, нечта ўзи? Ҳаммасига қўл қўйиб бераман. Яна нима керак? Шоир, қулоқ сол. Эртага менинг енгил автомашинамни олгин-да, Навоийни ўзинг кутиб олиб, менинг ҳузуримга олиб кел. А пока передай ему привет!

— Мен кутолмайман, темир йўл вокзалига Усмон Юсуповнинг ўзлари чиқишяпти.

— Нима дединг? - дея Виноградов ўрнидан сакраб туради. Адҳам Ҳамдам Виноградовни лол қолдирганидан хурсанд бўлиб, кутиб турган қаламкаш дўстлари ҳузурига қайтади. Шоирлар қаҳ-қаҳ уриб кулишади.

ҚЎЧҚОР

Адҳам Ҳамдам катта йиғилишда бир қурилиш ташкилоти бошлиғи билан ёнма-ён ўтирарди. Бирдан минбардан катта хўжайин Шораҳим Умидбоев савалай бошлади:

— Кўприкбоев сира одам бўлмади. Бажарган иши кулчанинг тешигидай. Чорак топшириқлари уддаланмайди. Нима билан шуғулланади ўзи бу одам?

Кўприкбоев секин Адҳам аканинг қулоғига шивирлади:

— Акажон, нима қилай? Хўжайин ғирт ёлғонни ёғдиряпти. Топшириқлар бажарилмаган кун ўзи йўқ. Ерга урганi-урган.

Адҳам ака секин унинг қулоғига энгашди:

— Қобилжон, уйда қўчқордан борми?

— Иккита зўр думбали қўчқорим бор.

— Амалдорнинг ҳовли-жойини биласизми?

— Э, ҳозирги замонда билмай бўладими, акажон?

— Энди укажоним, ўша икки қўчқорнинг баҳридан ўтасиз. Эртага тонгдаёқ уларни хўжайиннинг ҳовлисига етакланг. Биттасининг думбасига исм-шарифингизни ёзиб ҳовлисига киргизиб юборинг. Ана кўрасиз, натижа яхши бўлади.

... Навбатдаги чорак якунига доир йиғилиш. Катта бошлиқ гапни яна Қобилжон Кўприкбоевдан бошлади:

— Мана, ҳурматли ўртоқлар, ҳалол ва очиқ танқиддан муҳтарам укамиз Қобилжон Кўприкбоев ўзгарди. Тўғри хулоса чиқарди. Бу ўтган сафарги йиғилишимизнинг улкан ютуғи. Қаранг, топшириқлар юз.

— Ё, тавба, Адҳам ака, қаранг, хўжайин мени мақтаяптиларми?

— Қобилжон, минбарда хўжайинмас, юмалоқ думбали қўчқор гапиряпти, — деди қувлик билан Адҳам Ҳамдам.

ВОЙДОД

Шоир Шукрулло Адҳам аканикига меҳмон бўлиб келади. Қарасаки, ҳовлида бир-биридан бақувват йигитлар юришибди.

— Адҳамжон ака, буларнинг ҳаммаси сизга қарашлими? — сўради меҳмон.

— Ҳа, Шукрулложон, бизга қарашли бўлмай, қўшнига қарашлими? Бари ўзимизнинг хирмондан. Отларини ҳам эслаб қололмаяпман. Сўнггиларининг исмлари адабиётимиз қаҳрамонларига яқин бўлгани учун эслаб қолганман. Мендан яшириниб тургани Темир, атиргул ёнидагиси Алишер, олма дарахти тагидагиси Беҳзод, гилос тераётгани Гули, қозон кўтариб келаётгани Шерзод, меҳмонлардан қолган паловни пақкос тушираётгани Фарҳод. Яна биттаси туғилса бўлди, деймиз-у, отини Войдод қўямиз, вассалом!

АРИҚ-ЗОВУРДАН РЕПОРТАЖ

Эллигинчи йилларда айрим республика раҳбарларининг тазйиқи остида таниқли шоир ва журналистлардан Темур Фаттоҳ, Саъми Абдуқаҳҳор, Акмал Пўлат Тошкентдан Фарғонага келиб ижод қилишган. Ўшанда Адҳам Ҳамдам вилоят газетасининг муҳаррири. Ҳамиша топқирлиги билан эътибор топган Адҳам ака бу ижодкорларга ҳатто редакциядан штат топишга ҳам муваффақ бўлган. "Бу сургунлик вақтинчалик гап. Яна пойтахтга қайтиб ишлайсизлар" деб уларга далда берган. Шу суҳбат сўнгида эшик қия очилиб, самарқандлик журналист Пиримқул Юсупов кириб келади:

— Адҳамжон ака, қувилганларни ишга олаётган экансиз, менга ҳам жой борми? — дея гап бошлайди у. — Ҳеч бўлмаса Самарқандда бирга ўқиганмиз, ишлаганимизни инобатга олинг.

— Ие, сен нега ҳайдалдинг, дўстим?

— Э, Адҳам ака, арoқ қурғурнинг касофати-да!

— Бўпти, юр пастки қаватга тушайлик. Бош ҳисобчининг темир сандиғида "Московское" ароғи бор. Ўшани шунча жойдан омон-эсон етиб келганинг учун урамиз, сўнгра бир тўхтамга келармиз. Биламан, сен қишлоқ хўжалигига доир мақолаларни қийиб юборасан. Редакциямизга қишлоқ хўжалик бўлимига мудир керак. Эртага обкомга олиб бориб, тасдиқдан ўтказиб келаман.

Иккинчи куни Адҳам ака Юсуповни обкомга олиб боради. Анча суҳбатдан сўнг самарқандлик қаламкаш тасдиқдан ўтади. Бир неча кундан сўнг эса обкомдан қўнғироқ бўлади:

— Адҳамжон, — деган майин овоз эшитилади, — Турсун Қамбаровман.

— Бу ўтган ҳафтада менинг ҳузуримга олиб келган мухбирингиз шаҳар ўртасидаги ариқда чалқанча ётибди-ку! Боши айланиб тушиб кетибдимикин-а?

Биринчи котибнинг қўнғироғидан шошиб қолган Адҳам Ҳамдам:

— Турсун Қамбарович, ахир мухбир қаерда ётсин, мавзуга яқин бўлиши керакку? Мен унга кузги ариқ-зовурлар ҳолатидан репортаж ёзиб келишни буюргандим. Шу соҳани обдон ўрганаётганга ўхшайди, — дейди ҳозиржавоблик билан.

Ҳажвчи ва саркотиб бараварига кулиб юборишади. Ўртада ичкиликни эплай олмай ариққа тушиб кетган мухбир омон қолиб, кўп йиллар икки мўътабар киши ишончини оқлаб ишлайди.

Пўлат ҲАМДАМ

САНЪАТ

"СТИЛЯГА", "ОТАРЧИ"НИ ҚОТИРГАН АКТЁР

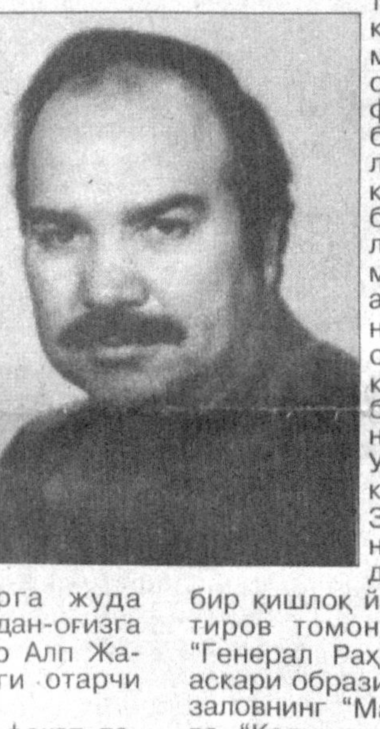

Санъат фақат фидойи, уқубатли меҳнат эвазигагина эришиладиган лаззатли неъматдир. Ана шу неъмат соҳиби бўлган пайтларда уларни танииймиз, ҳавас қиламиз, аммо тақдир тақозоси билан ҳаёт саҳнасида ҳам кўринмай қолса, уларни унута бошлаймиз. Яхшиямки, уларнинг ижод намуналари радио тасмаларда, телевидение ва кино экранларида сақланиб қолган. Ана шу ижод намунаси билан ҳам улар абадийликка дахлдордирлар.

Ўзбекистонда хизмат кўрсатган санъат арбоби Ғойибназар Искандаров ҳам ўз меҳнати ва ижоди билан ўзбек санъати, маданиятига муносиб ҳисса қўшган.

— Унинг қобилияти Тошкент театр ва рассомлик институтида ўқиб юрган пайтларидаёқ устоз мураббийлар диққатини тортганди, — дейди Ўзбекистон халқ артисти Турғун Азизов, — Ғойибназар билан мен бир курсда Ҳамза ва Абдулла Тўқай мукофотлари совриндори Тошхўжа Хўжаев раҳбарлигида санъат сирларини ўргандик. Шунинг учун бўлса керак, диплом спектаклимиз "Ваня тоға" Ҳамза драма театри саҳнасида талабалар ижросида қўйилиб, театр репертуарига киритилди. Сўнг Ғойибназар Ҳамза театрининг қатор спектаклларида турли образлар яратди. Айниқса, ўша пайтларда кўпгина мухлисларнинг олқишига сазовор бўлган Уйғуннинг "Ҳуррият" спектаклидаги "стиляга" образи Ғойибназарни мухлисларга танитди. Ғойибназар Искандаров 1961-1977 йиллари Ўзбекистон телевидениесида қатор спектакллар саҳналаштирди, роллар ижро этди. Шулардан телетомошабинларга жуда манзур бўлиб, оғиздан-оғизга ўтиб юрган телеасар Алп Жамолнинг "Якан"идаги отарчи образи бўлди.

— Ғойибназар нафақат телевидение ва радиода, балки вилоят филармониясининг раҳбари сифатида Жиззах мусиқа маданиятининг ривожланишига ҳамда Хоразмда янги телевидениенинг вужудга келиб, оёққа туришида ҳам ўзининг муносиб ҳиссасини қўшди, — дейди драматург Ҳайитмат Расул.

Ғойибназар Искандаров театр, телевидение ва радиодан ташқари ўзбек киноси тарихидан муносиб ўрин олган қатор фильмларда ҳам бетакрор образлар яратдики, уни кўрган томошабин бошқаси билан ҳеч адаштирмайди. У барча асарларида замонавий қаҳрамон образининг тўлақонли чиқишига бор куч-ғайратини сарфлади. Улар 1960 йили кинорежиссёр Зоҳид Собитовнинг "Ҳамза" бадиий фильмидаги бир қишлоқ йигити, Равил Ботиров томонидан яратилган "Генерал Раҳимов"даги ўзбек аскари образи ҳамда Мелс Абзаловнинг "Майсаранинг иши" ва "Келинлар қўзғолони"даги етук образлари.

— Мен Ғойибназар Искандаровни 1957 йилдан бери яхши танийман, санъаткор сифатида ижодини кузатаман, — ўз сўзида давом этди кинорежиссёр Мелс Абзалов, бу актёр ажойиб бетакрор жозибага эга эди. Образ характерини томошабинга етказишда мимика жуда муҳим. Ғойибназар ана шунинг яхши уддасидан чиқарди. Партнёрларига доимо ғамхўр, мулойим, ҳозиржавоб эди. Қўлидан келган яхшилигини ҳеч кимдан аямасди. Шу жиҳатларини била туриб, "Келинлар қўзғолони" фильмимдаги асосий роллардан бирини айнан Ғойибназар аканинг ўйнашини истадим. Натижасининг кутганимдан ҳам аъло чиққанлигини томошабинлар олқиши исботлаб турибди.

Ғойибназар ака умрининг охиригача Республика радиосида режиссёр сифатида ижод қилди. "Сарбадорлар", "Улуғбек хазинаси" каби қатор радиоинсценировкалар яратди, роллар ижро этди.

Ғойибназар ака қаерда ишламасин, каттаю кичикка бирдек хушмуомала, ҳозиржавоб ака, ука, устоз, шогирд эдилар. Ғойибназар аканинг меҳнат қилган ҳар бир жамоаларида ўзига хос ўринлари бор эди. Бирор нохушлик бўлса айбни бировдан эмас, ўзларидан қидирардилар. Ўша умрининг охирги йили Ғойибназар ака кўпчиликнинг омонат пулини ишхонада ўғирлатиб қўйдилар. Шунга ўта куйиниб, дардга берилдилар. Шунда ҳам ҳамкасбларининг ҳеч биридан шубҳа қилмадилар. Ана шундай хокисор инсон эди Ғойибназар Искандаров.

Ҳабибулло АБДУЛМАЖИД

ФАОЛИЯТ

"ҚЎЗҒОЛОНЧИ СИНЧАЛАК"

Юқорида ўқиганингиз — мақола сарлавҳасигина эмас, Сирдарё вилояти телевидениесининг "Ёшлар" дирекцияси раҳбари Гулчеҳра Пардаеванинг "ойнаи жаҳон"да ишлаб эришган илк "унвони" ҳамдир. Ёш, ғайратли, ташаббускор, камчиликларга муросасиз журналист Г.Пардаева билан суҳбатимиз ана шу "унвон" тарихи, вилоятдаги ҳамкасбларимизнинг ўй-ташвишлари, режалари ҳақида бўлди.

— Журналистикага кириб келишимни тасодиф деёлмайман,— дейди Гулчеҳра илк саволимизга жавобан. — Отам Аҳмад Хўжаниёзов қарийб 30 йил вилоят "Зангори экран" тармоғида раҳбар бўлганлар. Тошкент давлат университетининг филология факультетини тугатган кезларим, отамнинг шогирдларидан бири Аъзам Каримов вилоятда биринчи бўлиб хусусий телевидение ташкил этдилар. Дастлаб фаолиятимни ана шу "АлоқаАК" телестудиясида бошладим. 1996 йилда Сирдарё вилоят телевидениеси ташкил этиладиган бўлиб қолди. Журналистикага азалий ҳурматим, қизиқишим сабаб сухандонлар танловида мен ҳам иштирок этдим. Ижодий касб мутахассиси бўлганим учунми, сухандонлик "қобиғига" сиғмаётганимни сезардим. Шу сабаб кўрсатувлар тайёрлашга ҳам киришдим.

Юртбошимиз ташаббуси билан дастлаб пойтахтда, сўнгра 1999 йил 3 майда Сирдарё вилоятида ҳам телевидениемизда "Ёшлар" дирекцияси ташкил этилди. Журналист сифатида қўлимдан иш келиб қолгани учунми, мени дирекцияга раҳбар этиб катта ишонч билдиришди. Мана шу ишончни оқлаш учун ҳаракат қиляпман.

— Гулчеҳра, йўқдан бор қилиш Аллоҳнинг сифати. Жуда қийин иш. Янги дирекция ишини ташкил этиш мураккаб кечмадими?

— Албатта, улкан ишлар айрим кишиларнинг алоҳида ташаббускорлиги билангина амалга ошиб қолмайди. Вилоятимиз, шунингдек, телевидениемиз раҳбарияти кўмаги, навқирон, ғайратли журналистлар жамоасини шакллантириш орқали ёшларимизни мустақил ватанимизга садоқатли, комил инсонлар қилиб тарбиялашдек хайрли мақсадга эришишга интиляпмиз. Энг муҳими, вилоят аҳлининг, жумладан, ёшларнинг назарига тушиш лозим эди. Бунинг учун эса уларнинг ўй-кечинмаларини билиш, мавжуд муаммолар ҳақида рўй-рост сўзлаш, уларни бунёдкорликка сафарбар этиш, иқтидорли ёшларни топиб, уларга қанот, имкон беришда кўмаклашиш тақозо этилади.

"Кайфиятингиз қандай?", "Дилдан суҳбат", "Менинг қишлоғим", "Оила", "Солиқ ва бурч", "Қақажон", "Умид юлдузи", "Ҳаёт остонасидаги келинчак", "Ёшлик ва шеърият", "Ишонч", "Дунёқараш" каби кўрсатувлар ўз самимияти, баландпарвозликдан йироқлиги билан вилоят ёшларининг севимли кўрсатувларига айланди. Бу кўрсатувларни тайёрлашда журналистлар А.Қаҳҳоров, А.Тўйчибоев, Ж.Эшпўлатов, ёш мутахассислар Д.Рўзибоева, Н.Йўлдошев, Н.Қодировалар алоҳида ғайрат кўрсатмоқдалар.

— Бир ижодкорга ижод жараёни, бошқага ўз қиёфасини "ойнаи жаҳон"да кўриш завқ беради. Айтинг-чи, Гулчеҳра, сиз нимадан кўпроқ завқ оласиз?

— Мен кўпроқ у ёки бу кўрсатувим ўзгаларга манзур бўлганини билганимда, аниқроғи бирор ижобий натижа берганида завқ туяман. Бир гал Меҳнатобод туманидаги "Навбаҳор" маҳалласига бориб қолдик. Маҳаллада 30 хўжалик мавжуд бўлиб, жами 101 фуқаро истиқомат қилар экан. Бу ердаги мактаб деб аталувчи хонага кирганимизда мавжуд вазиятни кўриб туни билан ухлолмай чиқдим. Бор-йўғи бир хонадаги 8 партада 1-синфдан 4-синфгача бўлган ўқувчилар баробар ўқишар экан. Юқори синфда ўқиши лозим бўлган 18 нафар ўқувчи эса эртаю-кеч ўйину бекорчиликка маҳкум. Бундан ташқари, маҳаллада озиқ-овқат дўкони ишламас, тиббиёт хизмати ҳам йўлга қўйилмаган. Бозор-ўчарга Янгиерга бориб келиш учун транспорт қатнови ҳам йўлга қўйилмаган экан. Кўрсатувимиз эфирга узатилгач, Меҳнатобод туман ҳокимлиги, бошқа тегишли идора ва муассасалар раҳбарлари эътибори маҳаллага қаратилди. Мактаб учун қулай жой ажратилди, янги парталар, мутахассис ўқитувчилар жалб этилди. Маҳаллада савдо шахобчаси иш бошлади, транспорт қатнови йўлга қўйилди. Мен ўшанда одамларга нафим текканидан беҳад севиндим. Шу каби муаммоларни кўп кўтарганим учун ҳамкасбларим, айрим раҳбарлар мени "Қўзғолончи синчалак" деб атайдиган бўлишди.

— Бундан хафа эмасмисиз?

— Йўқ, аксинча. Аввало, А.Қаҳҳорнинг "Синчалак" асари қаҳрамони Саидага ўхшатишларида менинг меҳнатларим эътирофи борлигини сезаман. Шу боис бу менинг биринчи унвоним десам ҳам бўлади. Қолаверса, ўзим ҳам ҳазилни ёқтираман. "Менда Жайҳуннинг шўхлиги, Сайҳуннинг сокинлиги бор" дейман уларга жавобан.

— Шу кунларда қандай ниятлар, режалар билан яшаяпсиз?

— Қизим Камола санъатга муҳаббати туфайли Тошкентда уюштирилган Наврўз тантаналарида иштирок этди. Шаҳрисабзга бувилариникига ҳам тез-тез бориб турамиз. Шу қизим яқинда менга: "Ойи, Тошкентда Навоий бобомнинг, Шаҳрисабзда Амир Темур бобомнинг ҳайкали бор. Нега вилоятимизда бирортаям ҳайкал йўқ? Ҳайкаллар бор жойда яшасак бўлмайдими?" деб қолди. Қизимнинг бу гапи менда "Наҳотки, вилоятимиз ҳудудида улуғ одамлар яшамаган бўлса?" деган саволни уйғотди. Шу боис вилоятимиз тарихи билан қизиқа бошладим. Яқин орада "Сирнинг тарихи" деган янги кўрсатув очмоқчиман. Бу ёшларда юртга муҳаббат уйғотишда муҳим ўрин тутади деб ишонаман.

— Гулчеҳра, Сизни ва Сиз орқали барча ҳамкасбларимизни кутлуғ байрам билан табриклайман!

А.КАРИМ суҳбатлашди

"АХБОРОТ ҚИРОЛИ"

АБДУЛЛА АКА ПЎЛАТОВГА ТЎЁНА ШЕЪР

Ҳамкасбларнинг бири серка, бирови така,
Олтмиш ёшга кирибдирсиз, Абдулла ака!

Олтмиш ёшда биров йўғу, биров бор бўлган,
Биров эса ёлғиз боши буткул қор бўлган.

Атрофингиз тўла ўғил, қизу невара,
Сизни билар маҳаллаю кўю депара.

Бир уйингиз бордир, лекин ўша ҳам бозор,
Чиқиб кўча айланасиз, кўча ҳам бозор.

Ёвқур юзу, дўрдоқ лабу, қошу кўзингиз,
Дўппи кийган Маяковский сизнинг ўзингиз.

Олтмиш ёшда не кўйларга солмагай ҳаёт,
Сиз-чи, ҳануз қўш тортасиз қирқ йилдан зиёд.

Қаламкашлик бу дунёда кони заҳматдир,
Кечаси ҳам, кундузи ҳам фақат меҳнатдир.

Сиз бу йўлда қалам тортиб, карол бўлдингиз,
Ахбор деган салтанатга қирол бўлдингиз.

Неча марта суҳбат айлаб, кулиб хайрлашган,
Ғафур Ғулом янглиғ зотлар сиз-ла дардлашган.

Ошқозондан айрилдингиз, бўлди жабрлар,
Мени шоир қилган асли сизнинг хабарлар.

Ўпка, юрак тўла тутун, буйрак ҳам ярим,
Қанийди бир малҳам бўлса менинг шеърларим.

Кўрмайин ҳар ким бу дунёда меҳру шафқатлар,
Мен Оллоҳдан тилай сиза куч ва ғайратлар.

Сақласин ҳар муттаҳамдан, ҳар бир суллоҳдан,
Сизга тинчлик-хотиржамлик тилай Оллоҳдан.

Еганингиз бўлсин мудом кишмиш узумлар,
Янгамизнинг жонига ҳам берсин тўзимлар.

Юз-бетингиз, бошингиз бўлса ҳам қорлик,
Кўп яшангу, узоқ яшанг, кўрманг ҳеч хорлик.

Шу шеърим бир кун келиб тўй ошингизда
Кўксингизга тақиб қўяй юз ёшингизда!

Сирожиддин САЙЙИД

Ўзингни англаб ет!
ҲУРРИЯТ МУСТАҚИЛ ГАЗЕТА
27 июнь - 4 июль 25 - 26- (178 - 179)-сон

Муассис: Ўзбекистон Оммавий ахборот воситаларини демократиялаштириш ва қўллаб-қувватлаш жамғармаси

Бош муҳаррир Хуршид ДЎСТМУҲАММАД

Таҳрир ҳайъати: Азамат ЗИЁ, Озод ШАРАФИДДИНОВ, Наим КАРИМОВ, Абдуқаҳҳор ИБРОҲИМОВ, Раҳмон ҚЎЧҚОР, Норали ОЧИЛОВ (бош муҳаррир ўринбосари), Амирқул КАРИМОВ, Абдуқаюм ЙЎЛДОШЕВ.

Газета Ўзбекистон Республикаси Давлат матбуот қўмитасида 165-рақам билан рўйхатга олинган. Бичими А-2.

Таҳририят манзили: Тошкент шаҳри, Матбуотчилар кўчаси, 32-уй. Телефонлар: 133-69-45, 136-53-63

Индекс:
Якка обуначилар учун — 233 Ташкилотлар учун — 234

«Шарқ» нашриёт- матбаа концерни босмахонаси. Корхона манзили: «Буюк Турон» кўчаси, 41-уй.

Навбатчи муҳаррир: Зокиржон АЛИБЕКОВ
Топшириш вақти — 21.00
Топширилди —18.00
Буюртма — Г - 225

Муаллиф фикри таҳририят нуқтаи назаридан фарқланиши мумкин. Таҳририятга юборилган мактуб ва мақолаларга ёзма жавоб қайтарилмайди.

Hurriyat kompyuter markazida terildi va sahifalandi. Sahifalovchi: Sh.SAYDALIYEV

Ҳажвия

КЎРГАЗМА

Йигит узоқ вақт нима қиларини билмай тентираб юрди. Ногаҳон бир бинонинг пештоқига катта қилиб "КЎРГАЗМА" деб ёзиб қўйилганига кўзи тушиб қолди. Бориб кўргазманинг қачон очилишини билди. Ярим соатча вақт бор экан... Кўргазма залининг эшиги ёнига чўк тушиб, сигарет тутатди. "Севмаса, севмасин... Нима, бошқа тополмайманми?! Ҳм!.. икки секундда топаман. "Тфу санга!" Кўргазма залининг эшиги очилиб ўрта ёшдаги бир йигит қаҳрамонимизга кўзи тушиб: "Агар кўргазмани кўргани келган бўлсангиз, марҳамат киришингиз мумкин", дея илтифот кўрсатишга шайланган эди ҳамки, иттифоқо қаҳрамонимиз хаёлида гир айланаётган аламзада ўйининг охирги мисрасини овоз чиқариб айтиб юборди (бехосдан, албатта). Кўргазма хизматчиси буни ўзича тушунди-ю йигитчанинг ёқасидан тутди:

— Нима дединг?! Ў-ў тирранча, қани, қайтар-чи!..

— И-и, акажон... акажон, тинчликми?.. — Йигит бироз довдираб қолди. Нимани ўйлаётганини ҳам унутди-қўйди...

Овоздаги титроқни сезиб бояги хизматчи са-ал юмшагандай бўлди:

Мен сенга, хуш келибсан десам, нега дўқ қиласан?!

Й-й-йўқ, ундай эмас-э... Бу, ҳалиги, хаёлим қочиб...ҳм...

— Ҳа, ундайми... У ҳолда узр, қизишиб кетибман. Қани ичкарига!

Йигит ичкарига кириб кўргазмани обдон айланиб чиқди... Лекин, негадир ҳеч қайси асарни тушунмади. "Ҳе, итальян сюрреализмингдан ўргилибман", хаёл қилди у. Лекин чет эллик биродарлар ҳурмати юзасидан, кўргазмадан чиқиб кетмади. Онда-сонда у ёки бу асар ёнида тўхтаб узоқ термуларди-да: "Н-да!" деб ҳам қўярди. Бу вақт ичида кўргазма анчагина одамга тўлган эди. Шу пайт қаҳрамонимиз кўргазманинг бир четида ичимликлар сотилаётганини кўриб қолди. "Коньяк, бренди, арoқ, шампан...", эҳҳе: "Нима бало бошқа ҳеч нима йўқми?" ўйлади у ва соҳибжамол сотувчи қиздан:

— Тошкент сувими, Кока-коламми йўқми? — деб сўради.

Фақат, кўриб турганингиз бор, — жилмайди қиз.

"Вой-вой-эй. Мунча гўзал бу...", — йигит бироз гердайиброқ чўнтагидан пул чиқариб қизга узатар экан:

100 грамм, Бренди! — деб буюрди.

Қиз жилмайибгина йигитнинг сўраганини узатди. Бир кўтаришда сипқоргач, яна сўради. Қиз яна 100 грамм қуйиб берди. Сўнг яна... Йигит бўлди энди деганида қиз кассасини бироз титди-да:

— Кечирасиз, қайтими чиқмаяпти. Агар йўқ демасангиз, яна 50 грамм қуйиб берсам, шу билан келишиб кетардик, — деди. Ҳатто нозли қараб ҳам қўйди.

"Ў-ўҳ, жонингдан... Сен учун 500 грамм ҳам ичиб юбораман-ку!" Йигит шуни ўйлаб қизга иршайганича бояги "50" тага қўлини узатди...

"Эҳ-ҳе, мана буларни кўр, ахир чинакам санъат-ку бу! Йўғ-э, мўъжиза бу, ҳа-ҳа, мўъ-жи-за!!!"

У ҳар бир асар олдида тўхтаб ҳайратланар, ҳатто ичидаги туғёнларини ушлаб туришга куч тополмас эди. Ахийри чидамади, залнинг ўртасига туриб олиб бақира кетди:

— Дўстлар! Бу ердаги ҳар бир асар алоҳида мўъжиза. Менга ишонаверинг! Масалан, мана бу асарга эътибор беринг. Унда тўла-тўкис бизнинг тушуниб бўлмас ҳаётимиз акс эттирилган. Қаранг, биз ҳаммамиз худди шу каби, нима қилаяпмиз, нимани хоҳлаймиз, қаёққа шошаяпмиз — билмаймиз. Шунчаки яшаяпмиз, холос. Ёки мана бу асарни олайлик... Аёл эркаклар, эркак аёллар... Булар ҳам аслида худди ўзгинамиз... Қойил, роса ўхшатган-а, муаллифни чақиринг, бир пешонасидан ўпиб қўяй... Муаллиф! Ҳой, муаллиф! "Фью-фью".

Унинг шовқинига икки миршаб югуриб келиб, шартта икки ёнидан олишди-да, залдан опчиқиб кетишди...

Эрталаб қаттиқ бош оғриғидан уйғонди. "Вой бошим. Уҳ, қаердаман ўзи?" Атрофига кўз югуртирди. Уч-тўртта юзи шишиб кетган одам унга хавотир билан боқиб ўтирарди. Хонанинг ҳамма ёғи бетон, рўпарасида эса темир эшик. Эшик устидаги сариқ чироқ хонани зўрға ёритиб турар эди. "Ё тавба, қаер бу? Наҳот?.. Й-ў-ғ-эй, ҳозир бошқа давр-ку. Нима бўлди ўзи?.. Қатағон! Йўқ, мустақил бўлганмиз-ку, ахир! Ана, эшик очилаяпти, ҳозир ҳаммасини билиб оламан!" "Шақир-шуқур" эшик очилиб, хонага тепа қовоғи нақ юзининг ярмигача осилиб тушган, лаб-лунжи қорайиб кетган, девдай бир миршаб кириб келди. Қаҳрамонимизга ташқарига чиқишни имлади.

Бош миршаб хонаси олдига олиб келишгач, у ичкари кирди. Бош миршаб ҳам қовоқлари осилган, пешонаси шапалоқдек, кўзлари қип-қизил эди. Негадир уни кўриб йигитни титроқ босди.

— Ҳм?.. Тирранча! Ичишни ким қўйди сенга, а?! — жаҳл қилди бош миршаб.

— ...

— Ўзинг "пуф" деса йиқиласан-у, тўполон қилганингга ўлайми. Нима балолар қилганингни эсларсан ҳар тугул?!

— Й-й... йўқ...

— Хэ-э... Шумтирамай... Нима, қонинг қайнаб кетаяптими? Фамилиянг, исминг ва ҳоказоларни бир-бир айт-чи!

— Фамилиям Ҳамидов, исмим Рустам, аспирантман...

— Ҳэ-э... аспирант бўлган... Тамомсан энди, энди аспирант эмас, аристонсан, кеча бир қатор чет эллик меҳмонлар олдида ножўя гаплар гапирганинг, икки-уч ноёб экспонатларни синдирганинг, миршабларнинг "пагонлари"ни юлиб олганинг... Ҳэ-э... онангни кўрасан энди...

Йигитнинг кўз олди қоронғилашиб кетди...

Хўш, нега жимиб қолдингиз, ича қолсангиз-чи?

— А-а, нима, — йигит чўчиб ўзига келди-да жилмайиб қараб турган қизга юзланди, — нима дедингиз?

— Брендини ичмайсизми, нега ўйланиб қолдингиз?..

Йигит бир дақиқа ҳеч нимани тушунмай жим туриб қолди. Сўнгра қўлидаги бренди қуйилган қадаҳни қизга қайтарар экан:

— Э-э, йўқ! Мени илинтириб бўпсан! "Бренди"нггаям, қайтиминггаям, анави нимайди... Ҳа, бош миршабу қолганларга ҳам туфладим, хўпми! — дедию шартта бурилиб залдан чиқиб кетди.

Қиз эса, қўлидаги қадаҳ билан ҳеч нимани тушунмай анграйиб қолди.

ҲУСНИДДИН

ХАЁЛ СУРМАНГ, ЁМОН БЎЛАДИ

Бир киши автобекатда паришон ўтирарди. Унинг ёнига солиқчи келди:

— Нима қилаяпсиз?

— Хаёл суриб ўтирибман.

— Солиқ тўлаганмисиз?

— Нимага?

— Нима нимага, хаёл суришга-да.

— Ахир мен ҳеч нарса қилмаяпман-ку.

— Эй, кимни алдамоқчисиз? Сиз хаёл суриб ўтирибсиз. Албатта яхши-яхши нарсалар ҳақида. Демак, дам олаяпсиз. Дам олаяпсизми, демак маънавий даромад қилаяпсиз. Даромадингизни эса яшираяпсиз. Демак, жиноят устига яна бир жиноятни келтириб чиқараяпсиз. Бундан давлат қанчалик зиён кўришини биласизми? Билмайсиз. Билимсизлигингиз эса жамият тараққиётига ўта салбий таъсир кўрсатади. Бундан ташқари сиз давлат томонидан қурилган бекат ўриндиғида ўтирибсиз. Ахир бунинг учун ҳам сиз ҳеч вақо тўламаяпсиз-ку. Албатта, бу қилмишингиз учун сизнинг ишингизни судга ошириш зарур ва шундай ҳам қиламиз.

— Ҳа-ҳа-ҳаво, — кўйлагининг тугмасини ечмоқчи бўлди ўтирган одам.

— Эй, ҳаво. Дарвоқе, сиз ҳали текиндан-текинга нафас олиб юрибсиз. Оббо, қип-қизил таъмагирни ушлабман-ку.

Ўриндиқда ўтирган одам "шилқ" этиб ёнига йиқилди.

— Ҳой, йиқилиш ҳақида рухсатномангиз борми, ўзи?..

Саодат ЭРГАШЕВА

Жанни РОДАРИ

КЕКСА УСТА ТАҚДИРИ

Бир куни мен эски танишим — кекса устанинг ҳолидан хабар олиш мақсадида қариялар уйига келдим. У билан учрашмаганимизга ҳам анча бўлган эди.

- Ҳа, кўринмай кетдинг? —деб сўради мўйсафид мендан. — Ё бирор ёққа сафарга бординг-ми?

- Ҳа, шундай, сафарда эдим, — дея жавоб бердим мен. — Парижга бордим.

- Париж! У ерда бўлганман. Ўшанда Сена қирғоғига ажойиб бинолар қурган эдик. Қизиқ, ҳозир у ерда қандай одамлар яшаётган экан?.. Хўш, яна қаерларда бўлдинг?

- Америкада.

- Америкада? Ўҳ-ҳў-ў, бир пайтлар мен ҳам боргандим. Қачонлиги эсимдан ҳам чиқиб кетибди. Нью-Йорк, Вашингтон, Буэнос-Айрес, Сан-Пауло, охири Монтевидеода бўлгандим. Қайси шаҳарга бормайлик, баланд-баланд бинолар қурганмиз. Сен Австралияда бўлганмисан?

- Йўқ, ҳали.

- Мен эса бўлганман. У пайтда жуда ёш ва ҳали шогирд эдим. Мен фақат челакда лой ташиб, ғалвирда қум элардим. Биз бир сеньорга дала ҳовли қуриб берган эдик. Яхши одам эди. Эсимда, бир куни у мендан спагеттининг қандай тайёрланишини сўради ва мен унга нимаики айтган бўлсам, барчасини эринмай ён дафтарчасига ёзиб олган... Сен Берлинда бўлганмисан?

- Йўқ, бўлмаганман.

- Мен бўлганман. У пайтда сен бу дунёга келмагансан ҳам. Биз у ерда чиройли ва пишиқ-пухта уйлар қурдик. Ҳозир ҳам тургандир улар?.. Мисрда бўлганмисан? Жазоирда, Қоҳирада-чи?

- У томонларга шу йил ёзда бормоқчиман.

- Мабодо бориб қолсанг, бир-биридан муҳташам биноларга эътибор қил. Мақтанмоқчи эмасман-у, лекин мен кўтарган деворлар ҳамиша пишиқ, мустаҳкам бўлган ва мен ёпган томлардан ҳеч қачон чакка ўтмаган!

- Умр бўйи беармон уй қурган экансиз-да, ўзиям?

- Эҳ-ҳе-е, секин айтасанми, ука. Қадамим етган жойда мен қурган уйларнинг саноғи йўқ!

- Ўзингизга-чи, бирон бошпана бунёд этдингизми?

- Ўзимгами? Биласанми... Этикдўз этикка ёлчимайди. Кўриб турибсан, қариялар уйида яшаяпман. Бу дунёда нималар бўлмайди дейсан.

- Тўғри, бу дунёда шунақаси ҳам бўлади, лекин...

Русчадан Алижон АБДУРАҲМОНОВ таржимаси

Ташриф

САНЪАТКОРНИНГ МАОШИ — ЙЎЛКИРАСИ

Дарё тошқин, сувлар тўлқин, ўтолмайман-эй,
Отим орик, манзилимга етолмайман-эй!..

Дарров ёдингизга тушдия! Ҳа, муҳтарам газетхон, бу хиргойи бундан йигирма йил муқаддам Абдураим акамиз "Шум бола" бўлиб ижро этган ашуланинг илк сатрлари. Қаранг-а, бир пайтлар товуқ катагидан тухум ўғирлаб онасидан балога қолган "шумтака" бугунги кунда эл таниган санъаткор. Севимли санъаткоримизга "Қоравой"га ўхшаб қувлик билан саволлар бердик. У киши "профессор Абдулла" бўлиб жавоб бердилар.

— Абдураим ака, сиз ижро этган ролларнинг аксари юморга бой. Шундай экан, сизни комик актёр десак бўладими?

— Болалигимдан "Шум бола", "Суюнчи"да ўйнаганим учун мени комик актёр дейишади. Режиссёрлар ҳам кўп ҳолларда шунақа ролларни таклиф этишади. Улар берган роллар хоҳ ижобий, хоҳ салбий бўлсин, маромига етказиб ижро этишга ҳаракат қиламан. Ҳажвий роль актёрдан кўп меҳнатни талаб этади. Меҳнат қилинмаса кулгили гаплар ҳам бачкана чиқиши мумкин.

— Сизни машҳур қилган образ — "Қоравой"ни яна кимгадир таклиф қилишган экан. Шу гап ростми?

— Ўша пайтлари "Қоравой"ни ўйнаш учун ҳақиқатан ҳам номзодлар кўп эди. Менга эса Омонни ижро этиш топширилганди. Кейин қарор ўзгардию, "Қоравой" менга "қолди".

— "Қоравой"га Абдураим Абдуваҳобовнинг муносабати қандай?

— Унга ниҳоятда ачинаман.

"Қоравой"нинг аянчли ҳаёти кишини бефарқ қолдирмайди. Оғир шароит, нон топиш илинжида баъзида ёлғончилик қилиб қўяди. Аслида эса соддадил, дўстига садоқатли бўлади. Айнан мана шу жиҳатлари билан ҳам "Қоравой" образи қадрли. Бойнинг хизматидан косаси оқармай қайтган "Қоравой" уйдагиларини ниҳоятда хароб ҳолда кўради: онаси ўлган, опаси меҳрга зор. Беғубор болалигини йўқотган "Қоравой" учун бу жуда мунгли ҳолат, изтиробли манзара.

"Шум бола"дан кейин синфдошларим, ўқитувчиларим, маҳалладошларим мени роса мақташган ва бу жараён ҳозиргача давом этиб келяпти. Қаерга борсам шу ҳақида қизиқиб сўрашади. Ана шундай вақтларда: "Танлаган йўлим тўғри эканки, одамлар эътиборини жалб қилибман", деб хурсанд бўламан.

— Келинг, энди устозларингиз ҳақида гаплашсак...

— Маъқул. Мен болалик чоғларимданоқ ўзбек санъатининг юлдузлари билан бирга роль ўйнаганман. Воҳид Қодиров, Зайнаб Садриева, Наби Раҳимов, Ҳамза Умаров каби етук санъаткорларни ўзимга устоз деб биламан (Илоё, ҳаммаларининг охиратлари обод бўлсин). Улар билан бирга ишлашни ҳар қандай актёр ҳам орзу қилади. Аммо бу орзуга ким етган, кимдир етмаган.

— Ҳаётда қандай инсонсиз?

— Жиддий инсонман. Баъзан тўйларда, давраларда: "Э, шум бола, қалайсиз энди?" деб сўраб қолишади. Бу эса менга ҳар доим ҳам ёқавермайди. Негаки, мен саҳнада "Шум бола" ёки бошқа образларни яратганим билан ҳаётда Абдураим Абдуваҳобовман. Бировдан ортиқ ёки кам жойим йўқ.

— Абдураим ака, бири кам дунё дейишади. Сизда ҳам армон борми?

— Тўғрисини айтсам, шу саволни кутгандим. Армоним шуки — отам бу дунёни жуда эрта ташлаб кетганлар. У киши санъаткор бўлганимни, халқ ардоғида эканлигимни кўролмай кетганлар. Мана шунинг ўзи мен учун армон эмасми? Худога шукрки, онам, оилам, бола-чақам бор. Шулар қатори отам бўлганларида қанчалик яхши бўлар эди. Отамни кўп эслайман.

—... Ижодкор дўстларингиз ҳақида икки оғиз гапириб берсангиз.

— Бир-биридан ажойиб дўстларим бор. Улар саҳнада ҳам, ҳаётда ҳам самимий, ёқимтой кишилар. Булар халқ қалбидан жой олган маълум ва машҳур йигитлар: Мирзабек Холмедов, Ботир Муҳаммаджонов, Беҳзод Муҳаммадкаримов, Рустам Комилов, Тоҳир Саидов, Равшан Жўраев, Фотиҳ Жалолов, Фатхулла Маъсудов, Фарҳод Абдуллаев. Улар билан камчилигу ютуқлар тўғрисида фикр алмашамиз, баҳслашамиз. Мен ана шундай дўстларим борлигидан ҳар қанча фахрлансам арзийди.

— Санъаткорларни доим "таъқиб" қиладиган журналистларга муносабатингиз?

— Журналистларимизда кўпинча бир хилликни кўраман. Масалан, улар бирор санъаткор билан суҳбатлашгудай бўлса, деярли такрорий, енгил-елпи саволларни беришади. Саволлар ҳам фақат актёрнинг ижодига қаратилган бўлиб, шахсий ҳаётига оид саволлар беришмайди. Ахир биз ҳам инсонмиз. Бизда ҳам дард бор, камчиликлар бор. Ҳали шу пайтгача бирор-бир журналист маошимизни сўрамаган. Сўрамаса ҳам айтай: оладиган маошимиз йўлкирага ҳам етмайди...

... Мен журналистларимиздан юрагимиз тубида ётган гапларимизни ёзишларини истайман.

Мақсуд ЖОНИХОНОВ суҳбатлашди.

КУПОН
"ҲУРРИЯТ" & "ЁШЛАР"

Диққат! Диққат!

Газетамизнинг қадрли муштарийлари! Қуйида берилаётган саволимизга биринчи бўлиб жавоб топсангиз, "Ёшлар" радиоканалининг махсус совғасига эга бўласиз.

Матбуот ва оммавий ахборот воситалари ходимлари куни нега айнан 27 июнда нишонланади?

Эслатма: саволларга жавоб топгач, 4 кун ичида мазкур купонни "Ёшлар" радиоканалига топширишингиз шарт! Ғолибларга "RADIO-RECORDS" студиясининг совғалари берилади.

"МАМАТКИНО" ҲАНГОМАЛАРИ

Муҳаммаджон Олимов хотираларидан

ЧУМЧУҚ СЎЙСА ҲАМ ҚАССОБ СЎЙСИН

Марҳум санъаткор Аброр Ҳидоятовдан сўнг "Отелло" спектакли нафақат Тошкентда, балки вилоятларда ҳам қайта саҳналаштирила бошланди. Ана шундай спектакль кўрикларидан бирига севимли актёр Наби Раҳимов ҳам қатнашибди. Сафардан қайтган куни мен Наби акани кўриб таассуротлари ҳақида қизиқдим:

Қалай, спектакль маъқулми?

— Э, нимасини айтасан, Маматжон ука. Спектаклнинг Отелло билан Яго саҳнасида актёр кетмон кўтариб чиқса бўладими? Ҳайратдан ўтирган жойимдан ағанаб тушдим...

САНДИҚНИНГ ТАЪСИРИ

Бир куни Мулла Тўйчи ҳофиз Тошмуҳамедов ҳақида мақола ёзмоқчи бўлган газета мухбири Абулқосим акадан оталарига тегишли мукофот ва бошқа ҳужжатларни кўрсатишни сўраб уйларига келибди. Абулқосим ака сандиқдаги бор ҳужжатларни олиб чиқиб кўрсатибди. Мухбир эса ҳайрон бўлиб сўрабди:

— Ие, Абулқосим ака! Менга Тўйчи ҳофиз "Ҳурмат белгиси" ордени эмас, балки "Ленин" ордени билан тақдирланган дейишганди.

— Сизга, мулла ака, тўғри айтишибди. Ўзи аслида Ленин ордени беришгандию, лекин у мана бу сандиқда ётавериб сурати ўзгариб қолибди-да. Агар яна беш-ўн йилдан сўнг келганингизда, бу орден ҳам бошқасига айланиб қолармиди.

АЖАЛ ЮЗИНИ КЎРДИМ

1960 йилларда Ўзбекистон телевидениесида телепостановкалар жонли ўйналиб, тўғридан-тўғри эфирга кетарди. Шунинг учун ҳам масъулиятни сезган актёр-ижодкорлар асарни ишончлироқ ўйнашга ҳаракат қилишарди. Ана шундай спектакллардан бири бўлмиш Шиллернинг "Карл Моор"даги асосий ролллардан бирининг ижрочиси Ўзбекистон халқ артисти Обид Юнусов ўша кунларни эслаб шундай деди:

— Спектаклнинг қатл саҳнасини суратга олишаётганди. Марҳум телеоператор Карим Мақсудхўжаев билан келишганимиздек, у дор тагидаги стулни тепишгач, камерани дарҳол буради, шу пайт арқонни узишади. Ниҳоят, "мотор" мени осишди. Карим ака эса камерани бурди-да, арқонни узишга ишора қилишни унутиб, студиядан чиқиб кетди. Мен эса хириллаганча дорда қолдим. Яхшиям чаққон ассистент бориб арқонни узмаганда, ҳозир Сизларга бу воқеани ҳикоя қилиб беролмаган бўлардим.

ЛАЙЛАК ҚОР

Тошкентнинг ҳозирги Шайхонтаҳур бекатида илгари "Ўзбекфильм" киностудияси жойлашган бўлиб, аксарият ўзбек киносининг энг машҳур фильмлари ана шу ерда суратга олинган. Таниқли кинорежиссёр Зоҳид Собитов ўзининг навбатдаги фильмларини суратга олиш чоғида чироқ устаси Тўлқин Тўйчиев экранда қор бўлиб кўриниши учун қоғозларни майдалаб ташлай бошлади. Сўнг эриниб каттароқ йиртиб ташлаганди, режиссёр: Ҳа, домла қорингиз йириклашиб кетдими? — деб сўради. Тўлқин ака эса: Бу ёғи "Лайлак қор" ҳозиржавоблик билан кулиб қўйди.

Ҳабибулло АБДУЛМАЖИД

Азиз ва меҳрибон онажонимиз САЙФУРА Гадаева!

Биз Сизни таваллуд айёмингиз билан табриклаймиз. Бизнинг бахтимизга соғ-омон бўлиб юришингизга ва барча эзгу орзу-ниятларингизга етишишингизга тилакдошмиз.

Фарзандларингиз Муроджон, Зулфия, Зулхумор, Феруза

Муҳтарам АЗИЗБЕК АКРОМОВ!

Биз сизни туғилган кунингиз муносабати билан чин қалбимиздан муборакбод этамиз. Сизга узоқ умр, сиҳат-саломатлик, бахт-саодат ва келгуси ишларингизда омад ёр бўлишини тилаймиз.

ҒОИПОВлар оиласи

Жигарбандим ЗИЁДУЛЛО!

20 ёшинг муборак! Ўғилгинам, бугун нафақат сенинг туғилган куининг, бугун ўз жонини тикиб сени ёруғ жаҳонга келтирган, тунни кунга улаб, жажжи мурғаклигингдан не машаққатлар билан вояга етказган меҳрибон ва азиз волиданг байрами. Бугун сени гўдаклигингдан тарбиялаб, эгнингни бут, қорнингни тўқ қилиб шу ёшга етказишда бор куч-қувватини бахшида қилиб келаётган ғамхўр падарингнинг ҳам айёми! Доим сенга ҳимоячи ва маслаҳатгўй бўлаётган аканг, кеннойинг ҳамда жажжи жиянинг Мафтунахоннинг ҳам, хуллас, Ойбек ва Хастимомдаги барча оила аъзоларинг учун қувончли кун. Уларнинг барча энг яхши, эзгу тилаклари сенга йўлдош бўлсин. Ҳаёт йўлинг чароғон, равон ва бехато бўлсин. Барча орзу-ниятларинг ушалишида Оллоҳ мададкор бўлсин. Бошинг тошдан бўлсин!

Ҳабибулло, Шоҳиста, Набитилло, Наргиза, Мафтуна

Аёллар сартароши ўз хизматларини таклиф қилади: соч кесиш, бўяш, химия (жингалак) қилиш ва турмаклаш. Хизматлар ТЕЗ ва АРЗОН нархларда бажарилади.

Тел.: 29-30-37

БОШҚОТИРМА

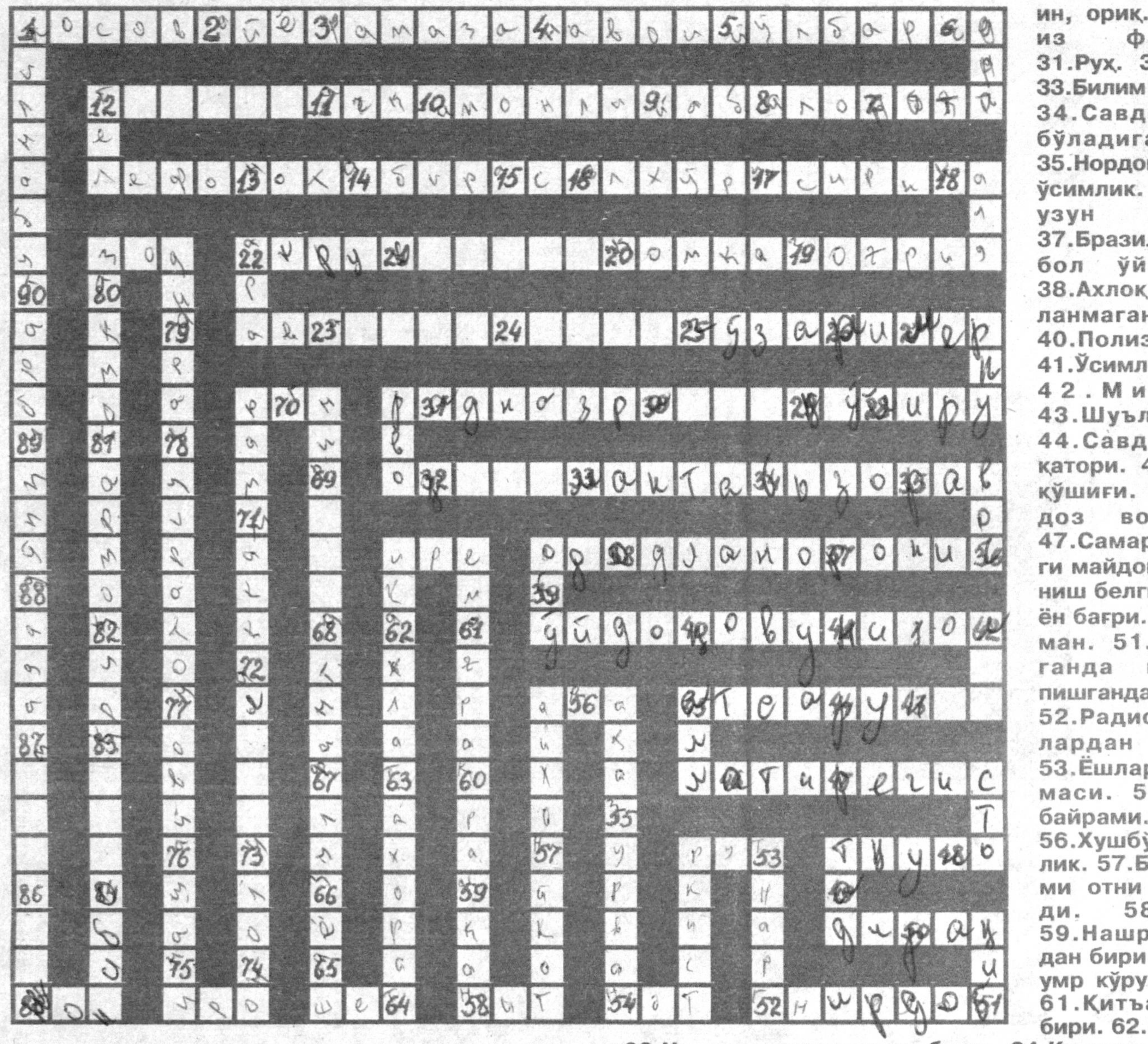

1.Югославиядаги шаҳар. 2.Маккор. 3.Муборак ой. 4.Республикамиздаги шаҳар. 5.Йиртқич ҳайвон. 6.Ёзнинг иссиқ ойларидан бири. 7.Оҳ уриш. 8.Машҳур қозоқ адиби. 9.Календарь. 10.Пул. 11.Камон тури. 12.Алоқа воситаси. 13.Мусиқий ёзув. 14.Невараниннг эвараси. 15.Ҳасса. 16.Ҳўл мева. 17.Шифобахш ўсимлик. 18.Баҳор элчиси. 19.Қадимий ўйин. 20.Табиат мўъжизаси. 21.Парранда. 22.Содда транспорт тури. 23.Сувоқчи асбоби. 24.Фариштлардан бири. 25.Латофатли. 26.Италия пойтахти. 27.Куёшга энг яқин сайёра. 28.Рад жавоби. 29.Озғин, орик. 30.Ёлғиз фарзанд. 31.Руҳ. 32.Ишчи. 33.Билим даргоҳи. 34.Савдо-сотиқ бўладиган жон. 35.Нордон мазали ўсимлик. 36.Умри узун дарахт. 37.Бразилия футбол ўйинчиси. 38.Ахлоқ. 39.Уйланмаган эркак. 40.Полиз экини. 41.Ўсимлик шохи. 42.Миллат. 43.Шуъла, зиё. 44.Савдо-сотиқ қатори. 45.Онлар қўшиғи. 46.Пардоз воситаси. 47.Самарқанддаги майдон. 48.Тиниш белги. 49.Тоғ ён бағри. 50.Душман. 51.Пишмаганда мазали, пишганда бемаза. 52.Радиотўлқинлардан бири. 53.Ёшлар рўзномаси. 54.Баҳор байрами. 55.Оғу. 56.Хушбўй ўсимлик. 57.Бир грамми отни ўлдиради. 58.Безак. 59.Нашриётлардан бири. 60.Узоқ умр кўрувчи қуш. 61.Қитъалардан бири. 62.Чиқинди. 63.Намоз шартларидан бири. 64.Кичкина кетмон. 65.Қаҳратон қиш. 66.Қизларнинг қулоқ четидаги жамалаги. 67.Яхна ичимлик. 68.Арабча ҳисоб-китоб тури 69.Бокс майдони. 70.Оғирлик ўлчов бирлиги. 71.Муқаддас шаҳар. 72.Ўзбекларнинг севимли афсонавий қаҳрамони. 73.Судралиб юрувчи жонивор. 74.Овқат тури. 75.Гиёҳванд модда. 76.Олди очиқ уй. 77.Ҳужжатларни тасдиқловчи шахс. 78.Ажратилган. 79.Бичишда ишлатилади. 80.Жинни. 81.Балиқчилик анжоми. 82.Саноқ сон. 83.Одобли. 84.Нон тури. 85.Уч мушкетёрлардан бири. 86.Зотли от. 87.Ёрдам тури. 88.Бош кийим. 89.Ўрнак 90.Пасткашлик.

Тузувчи: М.ЗОКИРХЎЖАЕВ